

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

4/2017

1. MUUTTOLIIKKEET JA KEHITYS
2. LOPPUUKO TYÖ VAI TYÖVOIMA?
3. HAASTATELUSSA JUBA TUOMOLA

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

44. vuosikerta / Volume 44
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkojulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Toimittaja / Editor
Elli Heikkilä

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3

TUOMAS MARTIKAINEN

Nyt juhlitaan!

5

ILONA BONTENBAL

Kehitysyhteistyön avulla ei pysäytetä maahanmuuttoa

7

TIINA VAITTINEN

Filippiinien työperusteinen siirtolaisuus kehityspoliittisena kysymyksenä

13

RUPA CHANDA

Development Dimensions of Migration and Diaspora Policy in India

18

MARJA TIILIKAINEN, MIKA RAUNIO AND PIRKKO PITKÄNEN

Workshop insights

21

TYTTI-MAARIA LAINE AND ELLI HEIKKILÄ

International degree students' experiences of internship and employment in Turku

24

ROOPE KINISJÄRVI

Solidaarisuutta ja sosialismia
Miksi Suomi otti pakolaisia Chilestä?

28

TIMO KOMULAINEN

Paremmen elämän toivossa

32

KOLUMNIT:

PASI SAUKKONEN JA ANTERO LEITZINGER

36

TELLERVO LAHTI

Suomen Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

38

KIRJA- JA ELOKUVA-ARVIOT

47

JUSSI (JUBA) TUOMOLAN HAASTATTELU

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
www.siirtolaisuusinstituutti.fi
www.migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

Toimitusjohtaja, FT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Nyt juhlietaan!

Avainsanat: muuttoliikkeet, ulkosuomalaisuus, maastamuutto

Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhla huipeutuu itsenäisyyspäivään 6. joulukuuta. Maailmalla on järjestetty yli tuhat juhluvuoden tapahtumaa, joista useat ovat itsenäisyyspäivän aikoihin. Suomalaista kulttuuria on esitelty suurelle joukolla ihmisiä ja sitä kautta on luotu Suomi-kuvaa. Ulkosuomalaiset ovat juhluvuoden aikana näkyneet varsin paljon suomalaisissa medioissa. Erityisesti Yleisradio on ollut tärkeä kanava, mutta aihe on ollut esillä myös monissa muissa medioissa.

Siirtolaisuusinstituutti on ollut mukana Suomi-Seuran koordinoimassa Suomi 100 maailmalla -hankkeessa, joka on tuonut näkyviin tätä mittavaa toimintaa. Hankkeessa ovat olleet mukana myös Ulkoasiainministeriö, Kirkon ulkosuomalaistyö ja Merimieskirkko. Tavoitteemme on jatkaa yhteistyötä ja samalla miettiä, kuinka eri ulkosuomalais-toimijat voisivat parhaiten tehdä yhteistyötä. Toimintamme ja verkostomme tukevat toisiaan ja jokaisella on oma roolinsa.

Hyvää itsenäisyyspäivää!

Muuttoliikkeet

Juhluvuoden loppua kohti on Suomesta saatu kuulla pitkältä aikaa lukuisia myönteisiä talousuutisia. Vuonna 2008 alkanut pitkä talouden laskukausi näyttää taittuneen ja samalla Suomessa on jälleen alkanut aktiivisempi rummutus työperusteisen maahanmuuton puolesta. Viimeksi aihe oli vahvasti esillä 2000-luvun alkupuolella. Muuttoliikkeet puhuttavat siis monin eri tavoin.

Siirtolaisuusinstituutin Muuttoliikkeiden vuosisata -hanke näkyy tässä lehdessä syyskuussa Tampereen yliopistolla järjestetyn kansainvälisiä muuttoliikkeitä ja kehittyviä maita käsittelevinä juttuina. Tapahtuman ulkomaiset puhujat tulivat Intiasta ja Filippiineiltä, joista molemmat ovat maailman merkittävimpiä maastamuuttomaita. Suomessa intialaisia näkyy erityisesti ravintola-alalla ja tietotekniikka-alan yrityksissä. Filippiiniläisiä on puolestaan sairaanhoitajina ja merimiehinä.

Kehittyvien maiden tilanteen ymmärtäminen on tärkeää, vaikka ne Suomesta käsin näyttäisivät kaukaisilta. Kehittyvistä maista lähtee paljon globaalisti liikkuvaa työvoimaa ja niiden vaurastuvat väestöt luovat markkinoita myös suomalaisille yrityksille. Intiasta tulee myös lähivuosina maailman väkirikkain maa, joten siellä on paljon mahdollisia lähtijöitä jatkossakin.

Suomelle tärkeimmät kehittyvät taloudet ovat tällä hetkellä Venäjä ja Kiina. Venäläiset ovat Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä ja yhteydet maiden välillä monipuoliset, vaikka poliittisen tilanteen takia maiden välinen kauppa on kärsinyt. Kiinalaisten määrä on jatkuvasti kasvanut ja heitä on paljon esimerkiksi opiskelijoina Suomessa, aivan kuten monissa muissa länsimaissa.

Kuulumisia instituutista

Siirtolaisuusinstituutin uudeksi ulkosuomalaisista vastaavaksi tutkijaksi on valittu dosentti Miika Tervonen. Miika on tehnyt tutkimusta niin Yhdysvaltain kuin Ruotsin suomalaisten parissa, vaikka hän lienee parhaiten tunnettu

romanivähemmistöön liittyvistä julkaisuistaan. Hän aloittaa työnsä helmikuussa 2018.

Siirtolaisuusinstituutin väki kävi maraskuussa tutustumassa Puolan Gdyniassa vuonna 2015 avattuun puolalaiseen emigraatiomuseoon. Museon henkilökunta esitteli

meille toimintaansa ja kertoi uuden museon perustuvan siirtolaisten tarinoin. Gdynian satamassa sijaitseva museo oli vaikuttava kokonaisuus ja edusti nykyistä museotrendiä, jossa tietoteknisillä interaktiivisilla ratkaisuille oli suuri merkitys.

Now is time to celebrate!

The Finland 100 centenary is about to reach its peak on 6th December. Also Finns abroad have been active in organizing events, as more than one thousand Finland-related happenings were organized during 2017. The Migration Institute of Finland has been part of the Finland 100 Worldwide Project that was managed by the Finland Society. Other project partners were Ministry of Foreign Affairs, the Lutheran Church and the Finnish Seamen's Mission.

Happy Independence Day!

Finnish economy has recovered from a long downturn. Mourning has now changed from

high unemployment to the lack of skilled labour. Two issues are central to the debate. The unwillingness of Finns to move after work and the proposed need of foreign labour. So, migration issues are always on the agenda, whatever the situation is.

Dr. Miika Tervonen has been selected as the Institute's new senior researcher for research on Finns abroad. Miika will start his work February 2018. He has previous knowledge of Finns in Sweden and the USA. The whole staff of Migration Institute visited a newly established Emigration Museum in Gdynia, Poland. The friendly staff told us that the museum is focused on migrants' stories and wants to share these with others.

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!
God Jul och Gott Nytt År!
Merry Christmas and a Happy New Year!

Ilona Bontenbal

Väitöskirjatutkija, YTM, YTM, FM
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos,
Jyväskylän yliopisto

Kehitysyhteistyön avulla ei pysäytetä maahanmuuttoa

Avainsanat: kehitysyhteistyö, muuttoliikkeet, pääoma

Kehitysyhteistyötä oikeutetaan usein sillä, että sen avulla voidaan estää muuttoliikkeitä puutumalla lähtömaiden perimmäisiin ongelmiin. Ajatuksena on, että ihmisten ei tarvitse muuttaa, kun heidän lähtömaansa vaurastuvat ja elinolot kohenevat. Tämän päättelyketjun paikkansapitävyyttä on kuitenkin syytä kyseenalaista. Muuttaminen maasta toiseen vaatii monenlaista pääomaa, minkä vuoksi kaikkein köyhimmät harvoin saavat tähän mahdollisuutta. Kehittyvien maiden väestön vaurastuessa ihmisille muodostuu uusia pääomavaroja, joiden mahdollistamana he lähtevät liikkeelle etsien yhä parempia mahdollisuuksia. Kehitysyhteistyön oikeuttaminen sillä, että se pysäyttäisi muuttoliikkeitä, on täten kyseenalaista ja harhaanjohtavaa.

Sekä Yhdistyneiden kansakuntien Agenda 2030 että Suomen hallituksen viimeisin kehityspoliittinen selonteko vuodelta 2016 nostavat esiin kehityksen ja siirtolaisuuden yhteyden. Ihmisten muuttoliikkeiden on huomattu vaikuttavan alueiden kehitykseen, ja vaikutusten on havaittu olevan sekä positiivisia että negatiivisia. Aihe on mielenkiintoinen ja erityäin ajankohtainen.

”Muuttoliikettä ei voi hoitaa kestävästi ennen kuin on toivoa paremmasta huomisesta lähtömaissa. Siksi panostamme lisää yhtäältä työpaikkojen luomiseen ja toisaalta naisten aseman vahvistamiseen Afrikassa ja Lähi-idässä”, toteaa ulkomaankauppa- ja ke-

hitysministeri Kai Mykkänen Ulkoministeriön 31.8.2017 julkaisemassa tiedotteessa. Tiedotteen mukaan kehitysyhteistyöhön tulee ensi vuodelle 9,5 miljoonaa euroa lisää rahaa, joka kohdistetaan muun muassa muuttoliikkeen ”perimmäisten syiden ratkaisemiseen”.

Ulkomaankauppa- ja kehitysministerin kommentti nivoutuu tiiviisti keskusteluun, jota käydään siirtolaisuuden ja kehityksen välisestä yhteydestä. On kuitenkin ongelmallista ja kenties myös populistista antaa ymmärtää, että sijoittamalla varoja kehitysyhteistyöhön voidaan suitsia muuttoliikkeitä. Ensi silmäyksellä loogiselta vaikuttava päättelyketju, jonka mukaan alueiden kehitys, työn lisääntyminen ja mahdollisuuksien paraneminen johtaisivat siihen, että ihmiset päättäisivätkin jäädä paikoilleen, on liian yksinkertaistettu ja osittain virheellinen. Ajatus, että nimenomaan alikehittyneisyys johtaisi maastamuuttoon, ei näin yksinkertaisena pidä paikkaansa. (katso mm. Bakewell, 2008; De Haas, 2007; Skeldon, 2008.)

On tärkeää, että Suomi sitoutuu kehitysyhteistyöhön ja että kehitysyhteistyövaroja pyritään nostamaan kohti 0,7 % tavoitetta. On kuitenkin kyseenalaista perustella pyrkimyksiä sillä, että niiden kautta pystyttäisiin estämään maastamuuttoa.

Tässä kohdassa on oleellista muistaa, että suurin osa maailman muuttoliikkeestä on työperäistä ja että muun muassa pakolaiset muodostavat muuttoliikkeestä vain pienen,

vaikkakin viime vuosina kasvaneen osan. Ihmiset muuttavat pääasiassa paremman tulevaisuuden toivossa työn perässä. Ne ihmiset, jotka päätyvät muuttamaan maasta toiseen, ovat harvoin kaikkein köyhimpiä. Muuttaminen vaatii monenlaista pääomaa ja varallisuutta. Siksi maailman suurimmat muuttovirrat tulevat niistä keskitason kehittyvistä maista, joissa on kasvava keskiluokka.

Kun alueet kehittyvät, ihmiset saavat pääomaa ja sen myötä voimaantuvat. Voimaantumisen tuloksena ihmiset pääsevät halutessaan muuttamaan paremman elämän toivossa muualle. Tehostuneen tiedonkulun ja sosiaalisen median yleistymisen seurauksena kiilu rikkaiden ja köyhien maiden ihmisten elintasossa on entistä korostetumpi ja näkyvämpi, mikä houkuttelee yhä uusia ihmisiä etsimään onneaan aidan toiselta puolelta.

Tämä ei tarkoita, etteikö olisi mahdollista, että osa ihmisistä päätyy työskentelemään ja asumaan kotiseudulle, kun heille tarjoutuu siihen kehityksen myötä mahdollisuus. On kuitenkin erittäin todennäköistä, myös historian kokemusten valossa, että alueiden vaurastuessa ja pääoman kertyessä elintaso kiilu rikkaiden ja köyhempien maiden välillä korostuu ja yhä useammat ihmiset päättävät ja pystyvät muuttamaan.

Muuttoliikkeet ovat keskeinen osa kehitystä

On kyseenalaista ottaa näkökulmaksi, että siirtolaisuus on ongelma, joka tulisi hoitaa, muun muassa syyttämällä siihen rahaa kehitysyhteistyövarojen muodossa. Ajatteleamalla siirtolaisuutta ongelmana jätetään huomioida, että siirtolaisuus on olennainen osa ihmisen olemusta. Ihminen on kehittynyt nykyisenkaltaiseksi jatkuvien muuttoliikkeiden kautta. Muuttoliikkeet ovat olennainen osa kehitystä. Kaikki kehittyneisiin valtioihin luetut maat ovat historiassa kokeneet maan sisäisiä ja ulkomaille suuntaavia muuttoaaltoja. Siksi on vääristynyttä ajatella, että kehitysyhteistyöllä saataisiin aikaan kehitystä ilman että ihmiset muuttaisivat. Muun muassa maahanmuuton tutkija, sosiologi Douglas Massey (1988) kirjoittaa, kuinka paikalliset sosiaaliset ja taloudelliset systeemit tuhoutuvat yhteiskuntien muuttuessa maatalousvaltaisista yhteiskunnista urbaaneiksi teollisuusyhteiskunniksi. Paikallisten sistemien tuhoutuessa muodostuu varanto ihmisiä, jotka alueellisesti epätasaisen kehityksen vuoksi lähtevät

etsimään mahdollisuuksia muualta maiden sisältä ja ulkomailta. Sosioekonominen transformaatio johtaa täten muuttoliikkeisiin.

Pakolaisista puhuttaessa tilanne on eri. On tärkeää, että Suomi toimii osana kansainvälistä yhteistyötä muun muassa kehitysyhteistyövaroin, jotta alueet, joilta pakolaisia lähtee, saataisiin rauhoittumaan ja ihmisten muutto oman hengen uhalla saataisiin loppumaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että muuttoliikkeet näiltä alueelta pitäisi saada kokonaan loppumaan tai että se edes olisi mahdollista. Pakolaistilanteen korostuminen julkisessa keskustelussa on johtanut siihen, että maahanmuutto ja muuttoliikkeet rinnastetaan pakolaisuuteen, jolloin ne saavat lähtökohtaisesti negatiivisen taustasävyn. Maahanmuuttovastaisen oikeistopopulismien nousu ja sen myötä muuttunut diskurssi maahanmuutosta ovat vaikuttaneet siirtolaisuuteen liittyviin taustaoletuksiin ja keskustelussa käytettyihin termeihin. Siksi on tärkeää, että puhuttaessa muuttoliikkeistä mietitään tarkasti sanamuotoja, joita asiayhteydessä käytetään, jottei oteta lähtökohtaisesti negatiivista katselukantaa ilmiöön.

Sen sijaan, että kehitysyhteistyötä oikeutettaisiin sen kautta, että sen avulla voidaan puuttua maiden perimmäisiin ongelmiin ja siten estää muuttoliikkeitä, meidän tulisi hahmottaa muuttoliikkeet osana prosessia, jonka kautta maat kehittyvät. Kehitysyhteistyövaroilla tuskin pystytään heittämään kapuloita muuttoliikepyörän valtaviiin rattaisiin.

Lähteet

- Bakewell, Oliver (2008). "Keeping Them in Their Place": the ambivalent relationship between development and migration in Africa. *Third World Quarterly*, 29 (7), 1341–1358.
- de Haas, Hein (2007). Turning the Tide? Why Development Will Not Stop Migration. *Development and Change*, 38 (5), 819–841.
- Massey, Douglas (1988). *Economic Development and International Migration in Comparative Perspective*. *Population and Migration Review*, 14 (3), 383–413.
- Skeldon, Ronald (2008). International Migration as a Tool in Development Policy: A Passing Phase? *Population and Development Review*, 34 (1), 1–18.

Tiina Vaittinen

Tutkijatohtori, YTM (väit.)
Tampereen rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus
TAPRI, Tampereen yliopisto

Kuva: Saku Tiainen.

Filippiinien työperusteinen siirtolaisuus kehityspoliittisena kysymyksenä

Avainsanat: Filippiinit, hoitoalan työperusteinen siirtolaisuus, remittances, kehityspoliittikka, maailmantalous

Siirtomaahistorian määrittämässä maailmantaloudessa ja globaalissa tuotantorakenteessa eri mailla on erilaisia tehtäviä. Siinä missä siirtomaat aiemmin toimivat raaka-ainevarastoina, nykypäivänä moni entinen siirtomaa toimii globaalina työmaavarastona. Tämä näkyy tavaroiden tuotannon keskittämisenä halvempien työvoimakustannusten maihin, joissa työntekijöiden oikeudet ovat usein huonot, ja lapsityövoiman käyttö on yleistä. Myös työvoiman kansainvälinen muuttoliike on globaalien työvoimareservien hyödyntämistä. Tietyillä aloilla, kuten rakennus-, siivous- ja hoito- ja hoiva-aloilla tuotantoa on hankalaa tai mahdotonta siirtää halvempien työvoimakustannusten maihin. Niinpä palkkaukseltaan edullisempi tai muilla tavoin joustavampi työvoima houkuttelee siirtymään sinne, missä työtä on. Hiljattain valmistunut väitöskirjatutkimukseni keskittyy filippiiniläisten sairaanhoitajien globaaliin muuttoliikkeeseen, ja sen suomalaiseen vanhustyöhön suuntautumista. Tässä artikkelissa käsitelen lyhyesti filippiiniläisen työvoiman globaalia liikettä kehityspoliittisena kysymyksenä. Keskityn erityisesti siirtolaisten koteihinsa lähettämiin tulonsiirtoihin, ja niiden kansantaloudellisiin vaikutuksiin.

Filippiinit globaalina työvoimareservinä

Siirtolaisuutta palveleva valtiokoneisto

Filippiinit tunnetaan globaalina siirtotyöläisten reservinä. Historiallisesti maan "siirtolaiskulttuurin" juuret juontavat Yhdysvaltojen

siirtomaa-aikaan 1900-luvun alkuun, jolloin filippiiniläisiä maanviljelijöitä vietiin työntekijöiksi Havaijin sokeriplantaaseille. Sitten amerikkalainen kulttuuri ja koulutusjärjestelmä juurrutettiin Filippiineille, mikä mahdollisti työvoiman viennin Yhdysvaltoihin myös muilla aloilla, kuten terveydenhuollossa. Yhä vieläkin Filippiinien sairaanhoitajakoulutus seuraa amerikkalaista opintosuunnitelmaa: se on suunniteltu palvelemaan siirtolaisten kohdemaiden tarpeita, enemmän kuin Filippiinien omaa julkista terveydenhuoltoa. Joidenkin arvioiden mukaan jopa kahdeksan kymmenestä Filippiineillä koulutetuista sairaanhoitajista on tehnyt työuransa ulkomailla. Filippiineillä sairaanhoitaja on yksi historiallisesti merkittävä vientituote.

On näin ollen perusteltua väittää, että Filippiinit sekä maan pitkälti yksityinen korkeakoulujärjestelmä kouluttavat työvoimaa vientiin. Virallisessa valtion diskurssissa Filippiinit kuitenkin kieltää vievänsä työvoimaa. Valtio painottaa kannattavansa kiertävää muuttoliikettä (*circular migration*). Se ei painosta ketään lähtemään, mutta tekee lähtemisen helpoksi ja mahdolliseksi niille kansalaisille, jotka haluavat muuttaa ulkomaille töihin. Tätä tarkoitusta palvelemaan Filippiineille on kehittynyt yksi maailman tehokkaimmista työperusteista siirtolaisuutta avustavista valtiokoneistoista.

Järjestelmän juuret juontavat diktaattori Ferdinand Marcosiin, joka 1970-luvun puolivälissä valjasti aggressiivisen työvoiman viennin kansantaloudellisiin tarkoituksiin.

Ratkaisuna kotimaan työttömyyteen, valuuttapulaan, ja velkaongelmiin, Marcos kehitti ulkoministeriön ja työministeriön alaisuuteen hallintorakenteen, jonka avulla filippiiniläistä työvoimaa saatiin vietyä tehokkaasti maailmalle. Ulkomailla työskentelevien filippiiniläisten lähettäessä tienaamistaan palkoista ison osan takaisin kotiin, kotimaan kulutus koheni. Aikaa myöten maan kansantalous onkin kasvanut riippuvaiseksi ulkomailla tienatusta valuutasta. Marcosin luoman järjestelmän piti olla väliaikainen ratkaisu työttömyyteen, mutta maastamuutosta on neljäskymmenessä vuodessa tullut Filippiinien kansantaloutta määrittävä tekijä. Ulkomailla työskentelevien filippiiniläisten kotiinsa lähettämät pankkisiirrot muodostavat vuosittain noin kymmenesosan bruttokansantuotteesta. Vuonna 2015 ulkomailla lähetetyt rahasummat ylittivät kahdenkymmenenviiden miljardin dollarin rajapyykin. Suomestakin lähetetään noin kaksi miljoonaa dollaria vuosittain.¹

Filippiiniläiset muuttavat ulkomaille töihin työttömyyden ja huonojen työolosuhteiden vuoksi sekä parempien palkkojen toivossa. Filippiinien siirtomaa-ajan muokkaama tuotantorakenne yhdistettynä epäoikeudenmukaiseen velkataakkaan ei edelleenkään pysty tarjoamaan riittävästi työtä ja tuloja väestölle. Perustarpeet kuten terveydenhuolto ja koulutus ovat kalliita asioita yksityisille kotitalouksille. Monessa perheessä joku tai useampi perheenjäsenistä (äiti, isä, sisko, veli, täti, setä, eno, serkku) muuttaa ulkomaille töihin tienatakseen rahaa nuorempien koulutukseen, tai vanhempien lääkkeisiin ja terveydenhuoltokuluihin. Tältä osin maastamuutto voi joissain perheissä olla kirjaimellisesti selviytymisstrategia. Kasvavan keskiluokan keskuudessa moni toki muuttaa myös puhtaasti parempien tulojen, rikastumisen, tai seikkailunkin toivossa.

Kotimainen kulutus pyörii pitkälti ulkomailla tienattujen palkkojen varassa. Filippiinien kansantalous kasvaa ja voi tilastollisesti melko hyvin, mutta vain siitä syystä, että sadat tuhannet filippiiniläiset muuttavat vuosittain ulkomaille työhön, ja lähettävät ison osan palkastaan takaisin Filippiineille. Tämä kasvu ei välttämättä näy kaikista köyhimpien arjessa. Ulkomailla työskentelemällä filippiiniläinen voi tienata vauraamman tulevaisuuden itselleen ja perheelleen, ja samalla edistää kansantalouden kasvua. Kaikki eivät kuitenkaan pääse lähtemään, ja harvat juuri niihin ammatteihin, joihin heidät on koulutettu. Kilpailu työpaikoista on kovaa, ja rekrytointibisnekseen mahtuu myös hyväksikäyttöä sekä inhimillisiä tragedioita. Joskus joku ehkä tippuu matkallaan parempaan tulevaisuuteen, mutta se ei haittaa, sillä tulijoita riittää.

Filippiinit globaalina hoivareservinä

Tänä päivänä arviolta noin kymmenen prosenttia Filippiinien satamiljoonaisesta väestöstä asuu ulkomailla. Vaikka moni on muuttanut muista syistä, kuten rakkauten tai perheenyhdistämisen vuoksi, valtaosa on muuttanut työn perässä. Filippiiniläiset muuttavat kaikille aloille työhön. Naiset lähtevät usein kodinhoitajiksi, hoivatyöntekijöiksi ja sairaanhoitajiksi, miehet putki- ja sähkömiehiksi ja rakennusalalle (sekä merimiehiksi), ja molemmat puhtaanaapito- ja ravintola-aloille. Suurimpia kohdemaita mantereelle sijoituvissa työpaikoissa ovat Lähi-Idän maat kuten Saudi-Arabia, Yhdistyneet Arabiemiraatit, Qatar, Kuwait, Oman ja Bahrain, sekä Aasiassa Singapore, Hong Kong, Taiwan ja Malesia – ja viime vuosina kasvavassa määrin myös Japani. Myös Pohjois-Amerikka, ja erityisesti entinen siirtomaaisäntä Yhdysvallat, on historiallisesti merkittävä kohde filippiiniläisille siirtolaisilla, kun taas ikääntyvä Eurooppa nähdään Filippiineillä tulevaisuuden työmarkkinoina – erityisesti hoito- ja hoiva-alan työntekijöille.

Filippiiniläinen työvoima myös pyörittää maailman merenkulkua, ja filippiiniläinen työntekijä on näin ollen merkittävä lenkki globaalissa logistiikassa. Filippiinien valtionhallinnossa merenkulun ammatteihin suhdutetaan erityisenä alana, ja esimerkiksi siirtolaistilastoissa niitä seurataan mantereelle sijoittuvista työpaikoista erillisenä kokonaisuutena. On arvioitu, että jopa joka kolmas maailman merimiehistä on filippiiniläinen. Esimerkiksi vuonna 2015 filippiiniläiset merenkävijät solmivat yli 400 000 uutta sopimusta (*sea-based hires*), kun kaikkiin muihin ammatteihin lähti samana vuonna 1,4 miljoonaa työntekijää (*land-based hires*).

Filippiiniläisen työvoiman muuttoliike on monin tavoin sukupuolitunutta, ja mantereelle sijoittuvissa ammateissa varsin naisistunutta. Monessa kohdemaassa englanninkielinen termi *Filipina* ei esimerkiksi enää viittaa välttämättä kirjaimellisesti filippiiniläiseen naiseen, vaan kodinhoitajaan. Tämä johtuu siitä, että maissa, joissa yksityiset kotitaloudet yhä käyttävät ”piikoja” kodin- ja lastenhoidon järjestämisessä, yläluokkaisissa perheissä asuu usein filippiiniläinen kodinhoitaja. Monien suurlähetystöjen henkilökunnan koteja ympäri maailman pyörittää filippiiniläinen nainen – a *Filipina*. Kodinhoitajien ammattikunta onkin vuodesta toiseen ollut suurin ryhmä tilastoissa, joissa Filippiinien valtio seuraa siirtotyöläisten sijoittumista globaaleille työmarkkinoille. Esimerkiksi vuonna 2015 filippiiniläiset solmivat uusia ulkomaan työ sopimuksia kaiken kaikkiaan yli

500 000 kappaletta. Näistä lähes 195 000 koski kodinhoitajia, joista puolestaan valtaosa oli naisia. Vastaava trendi on jatkunut jo kauan, mikä kertoo filippiiniläisen työperusteisen siirtolaisuuden naisistumisesta. Toiseksi suurin maailmalle suunnannut ryhmä koostuu erilaisista tehdastyöläisistä (*manufacturers*, yli 41 000 sopimusta) ja jo kolmantena olivat sairaanhoitajat, joita myös oma tutkimukseni koskee (*professional nurses*, yli 22 000 sopimusta). Ulkomaille työhön muuttavista filippiiniläisistä sairaanhoitajista arviolta vajaa viidennes on miehiä.

Filippiiniläistä työvoimaa markkinoidaan maailmalle erityisen huolehtivaisina työntekijöinä. Siinä missä suomalainen sisu saatetaan joskus esittää jopa geneettisenä ominaisuutena, Filippiineillä valtion diskurssissa esiintyy termi TLC, joka on lyhenne sanoista *Tender Loving Care (of the Filipino)*. Väitöskirjaani varten haastattelemani Suomessa asuvat filippiiniläiset sairaanhoitajat tunnistivat tämän ominaisuuden olevan osa ”filippiiniläistä luonnetta”, ja näkivät sen kuvaavan myös omaa suhtautumistaan työhön. Toisaalta moni myös koki, että heidän tulee suoriutua työssään kansakunnan maineen mukaisesti ahkerina ja huolehtivaisina, jotta eivät tahraisi kaikkien filippiiniläisten mainetta – jotta filippiiniläinen TLC olisi maineensa veroista.

Filippiinit toimii toisin sanoen paitsi maailman työvoimareservinä yleisesti, myös erityisesti globaalina hoivareservinä. Kodinhoitajien ja sairaanhoitajien lisäksi maailmalle lähtee vuosittain paljon myös henkilökohtaisia avustajia (*home-based personal workers*). Vuonna 2015 he olivat kuudenneksi suurin ryhmä (yli 10 000 uutta sopimusta). Jälkiteollisten maiden väestöjen ikääntyessä on todennäköistä, että filippiiniläisten hoito- ja hoiva-alantyöntekijöiden muuttoliike kasvaa entisestään.

Siirtolaisten alityöllistäminen globaalina eettisenä ongelmana

On huomattava, että esimerkiksi filippiiniläisten kodinhoitajien ammattiryhmän suuruus kertoo ennen kaikkea globaalista työvoiman kysynnästä, ei välttämättä kodinhoitajiksi työllistyvien filippiiniläisten koulutustasosta. Monet filippiiniläisistä siirtotyöläisistä ovat korkeakoulutettuja, mutta he muuttavat siinä ammattikategoriassa, mikä tarjoaa töitä ulkomailta. Kodinhoitajiksi lähtee myös opettajia, sairaanhoitajia, ja kaupallisen koulutuksen saaneita ihmisiä. Vastaavasti sairaanhoitajat saattavat muuttaa henkilökohtaisiksi avustajiksi, tai muihin avustaviin hoito- ja hoiva-alan tehtäviin, kun taas filippiiniläiset lääkärit saattavat muuttaa kohdemaihin sai-

raanhoitajina. Tällainen siirtolaisten alityöllistäminen on globaali eettinen ongelma, ja yksi aivoviennin muoto, jossa siirtolainen ei pääse hyödyntämään (usein omalla rahallaan) hankkimaansa koulutusta.

Erityisen ongelmallista alityöllistämisen on terveydenhuollon ammateissa, joissa osajista tulee olemaan lähivuosina kasvava pula ympäri maailman, erityisesti köyhimmässä maissa. Maailman terveysjärjestö WHO ja Maailmanpankki ovat arvioineet, että vuoteen 2030 mennessä tulisi kouluttaa jopa 40–50 miljoonaa uutta terveydenhuollon ammattilaista globaalisti, ja näistä 18 miljoonaa tulisi sijoittaa köyhiin ja keskitulon, eli niin sanottuihin LMIC-maihin (*low and middle income countries*). Filippiineillä ei ole pulaa koulutetuista terveydenhuollon työntekijöistä, mutta vientiin kouluttaminen ja ylituotanto vääristävät työmarkkinoita muilla tavoin. Kun työvoimasta on ylitarjontaa, ja nuoret hoitajat tarvitsevat työkokemusta saadakseen työtä ulkomailta, vastavalmistuneiden sairaanhoitajien palkkaa ja työehtoja poljetaan helposti. Kohdemaisissa filippiiniläinen sairaanhoitaja puolestaan usein palkataan koulutustaan alemman tason ammattiin. Tämä eettinen ongelma koskee myös Suomea.

Suomeen on vuodesta 2007 alkaen tullut yksityisten rekrytointiyriyten ”tuomana” 400–500 filippiiniläistä sairaanhoitajaa. Kahtakymmentäkahta julkisiin sairaaloihin rekrytoitua sairaanhoitajaa lukuun ottamatta heistä kaikki on rekrytoitu suurten yksityisten hoiva-alan yritysten palvelukseen vanhustyöhön: hoiva-avustajiksi, lähihoitajiksi, ja muutama jopa siivoojaksi. Sairaanhoitajan koulutusta he eivät pääse Suomessa hyödyntämään, sillä pätevytymisreitit ovat mutkikkaita, ja tietoa niistä ei ole riittävästi tarjolla. Tällaiset rekrytointireitteihin liittyvät eettiset ongelmat ovat viime kädessä valtion vastuulla. Esimerkiksi Maailman terveysjärjestö WHO:n kansainvälistä rekrytointia säätelevä eettinen ohjeistus edellyttäisi valtiotoimijoilta riittäviä valvontatoimenpiteitä, jotta kansainvälisesti rekrytoitu henkilökunta työllistyisi koulutustaan vastaavaan ammattiin. Suomi ei tältä osin kunnioita ohjeistusta, sillä valtion toimesta rekrytointitoimintaa ei Suomessa tällä hetkellä valvota juuri lainkaan.

Puutteellisten pätevytymisreittien lisäksi rekrytointiin liittyviä eettisiä ongelmia ovat muun muassa perheen yhdistämisen vaikeus tai mahdottomuus matalapalkka-aloilla, puutteellinen kielikoulutus Suomeen saapumisen jälkeen, ja rajallinen tiedotus työntekijöiden oikeuksista ja esimerkiksi ammattiyhdistykseen ja työttömyyskassaan liittyvistä asioista. Näitä kaikkia asioita olisi mahdollisuus korjata paremmalla valvonnalla ja tiedotuksella sekä

ihmisoikeuksia painottavilla lain tulkinnoilla (esimerkiksi perheenyhdistämistä koskevis- sa päätöksissä). Työvoiman kansainvälinen liikkuvuus leikkaa useiden eri hallintoraken- teiden läpi. Tästä syystä rekrytointikäytäntö- jen eettisyyden valvominen vaatisi parempaa koordinaatiota Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM), Sisä- asiainministeriön ja Opetus- ja kulttuurimi- nisteriön välillä. Myös Ulkoasiainministeriön tulisi nähdä köyhimmistä maista Suomeen suuntautuva hoitoalan työperusteinen muut- to kehityspoliittisena kysymyksenä. Tällä het- kellä hoitoalan rekrytointikäytännöistä on parhaiten perillä TEM, joka katsoo asiaa pää- asiassa kotimaisena työmarkkinakysymykse- nä, eikä näin ollen näe globaalia oikeuden- mukaisuutta ensisijaisena huolenaiheenaan.

Siirtolaisten rahalähetykset kehityspoliitti- sena kysymyksenä

Rahalähetykset ratkaisuna köyhyteen?

Työperusteista muuttoliikettä köyhemmistä maista rikkaisiin perustellaan useasti kehi- tyspoliittisesti hyvänä asiana: Työtä tarjotaan ihmisille, joilla sitä ei ole, ja maahanmuuttajat täyttävät kohdemaissa kohtaanto-ongelmia aloilla, joilla on syytä tai toisesta työvoima- pulaa. Siirtotyöläisten kotimaihin lähettämät rahalähetykset ovatkin merkittävä tulonläh- de yksittäisille kotitalouksille, ja osa kasvusta siivilöityy paikallistalouksiin esimerkiksi ra- halähetyksen mahdollistaman pienyritystoi- minnan ja rakennushankkeiden myötä. Myös makrotasolla tarkasteltuna siirtolaisten raha- lähetykset muodostavat merkittäviä rahavir- toja. Maailmanpankin arvion mukaan vuoden 2017 pankkisiirroista LMIC-maihin kertyy yhteensä jopa 450 miljardia dollaria. Tämä on moninkertainen summa verrattuna viralli- seen kehitysapuun. Maailmanpankin mukaan siirtolaisten lähettämät pankkisiirrot ylittivät virallisen kehitysavun ensimmäisen kerran vuonna 1996. Ero on jatkanut kasvuaan vir- allisen kehitysavun pysyessä melko samana, ja rahalähetyksen kasvaessa tasaisesti, muu- tamia notkahdusvuosia lukuun ottamatta. Yksityisen sektorin sijoitukset (*foreign direct investment*, FDI) LMIC-maihin ovat suurem- pia kuin siirtolaisten rahalähetykset, mutta ne ovat herkempiä talouden suhdanteille.² Siir- tolaisten koteihinsa lähettämät rahasummat ovat siis merkittävä osa maailmantaloutta, ja Filippiinien tavoin monet LMIC-maat ovat niistä varsin riippuvaisia.

Rahalähetykset ovat kuitenkin viime kä- dessä yksityisten kotitalouksien läpi kans- santalouteen siivilöityvää rahaa. Kehityspo- liittisesti tarkasteltuna siirtolaisten palkoista

muodostuvat rahavirrat eivät näin ollen vält- tämättä auta kaikista köyhimpiä, ja pahimmil- laan rahalähetykset voivat jopa hankaloittaa köyhyysongelman ratkaisua. En väitöskirjas- sani seurannut Suomesta Filippiineille suun- tautuvia rahavirtoja yksityiskohtaisesti. Osa tutkimukseni aineistoa kuitenkin herätti ky- symyksiä ja hypoteeseja, joita olisi syytä tar- kastella tulevaisuuden tutkimuksessa tarkem- min, kehityspoliittikan ja erityisesti globaalin terveydenhuollon näkökulmasta. Käsittelen niitä seuraavassa, uutta tutkimustarvetta luo- taavassa osiossa.

Filippiiniläinen hoitajatuotanto, ylikansalliset rahavirrat ja kehityspoliittikka

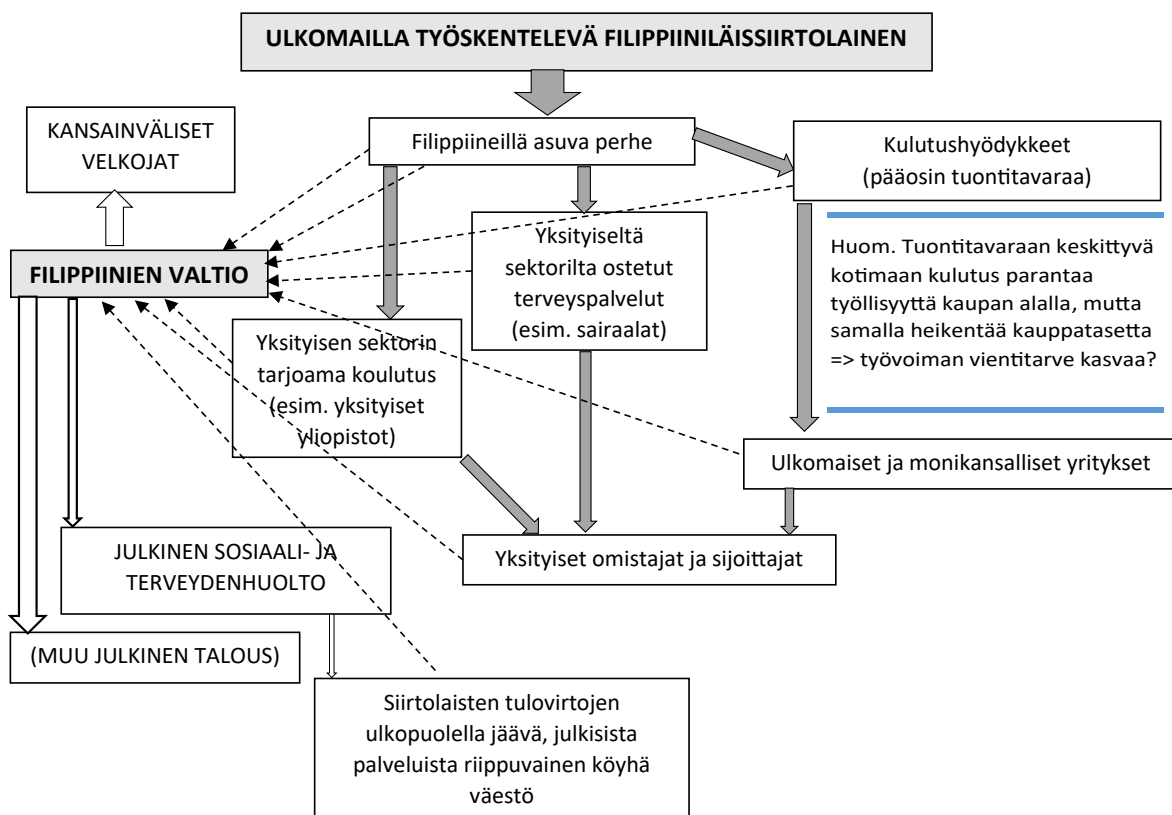
Kuten yllä mainitsen, filippiiniläinen sairaan- hoitaja ja siirtotyöläinen ovat Filippiineillä tär- keitä vientituotteita. Niin sanottua aivovientiä käsittelevissä keskusteluissa koulutetun työ- voiman rekrytointi ja siirtolaisuus esitetään yleensä siten, että yksi (usein köyhempi) val- tio kouluttaa työvoimaa toisten (rikkaampien) valtioiden käyttöön. Koulutuksen ja siirtolai- suuden rahavirtoja tarkasteltaessa tämä ei kuitenkaan ole koko totuus. Esimerkiksi filippiini- läinen hoitajatuotanto on täysin riippuvainen yksityisten kotitalouksien koulutukseen teke- mistä investoinneista. Filippiineillä koulutus on kallista, ja monet yliopistoista ovat yksityi- siä markkinatoimijoita, jotka lisäävät koulu- tustarjontaa sen mukaan, millä aloilla on maail- malla vientiä. Matkallaan ulkomaille töihin, nuori sairaanhoitaja investoi koulutukseensa jopa yli kymmenen tuhatta euroa. Tämä koos- tuu paitsi lukukausimaksuista ja asuinkuluista, myös sairaanhoitajan lisenssiin oikeuttavasti kokeesta ja siihen valmistautumisen kustan- nuksista. Lisäksi ulkomaille työhön tähtäävät hoitajat tarvitsevat erilaisia erikoistumiskoulu- tuksia, joita suoritetaan näihin erikoistuneissa kouluissa tai yksityisissä sairaaloissa lisämak- susta. Myös kielikurssit, kielikokeet, viisumit ja matkaliput maksavat, yhteensä tuhansia eu- roja, ja nekin ovat pakollista valmistautumista siirtolaisuuteen.

Kaiken kaikkiaan matka ensimmäisen vuoden sairaanhoitajaopiskelijasta ulkomai- seen työpaikkaan voi kustantaa yli 15 000 euroa, mikä on paljon maassa, jossa sairaan- hoitaja tienaa 150–250 euroa kuukaudessa. Opinnot nähdään usein perheen yhteisenä sijoituksena tulevaisuuteen, ja rahat opintoi- hin monesti saadaan ulkomailta työssä oleval- ta perheenjäseneltä tai sukulaiselta. Toisinaan siirtolaisuuteen valmistaudutaan velkarahal- la. Näin ollen aivovientiä ei suinkaan rahoita köyhä lähtövaltio, vaan siirtotyöntekijät itse investoivat osan palkoistaan tulevien siirto- laisten koulutukseen lähettämällä rahaa su-

kulaisille kotiin. Koska koulutus haetaan usein yksityisistä, voittoa tavoittelevista yliopistoista, nämä muodostavat yhden tahon, johon siirtolaisten lähettämät rahavirrrat ohjautuvat.

Vaikka tällainen ylikansallinen rahankierto luo koulutusmahdollisuuksia ja parempaa tulevaisuutta monelle perheelle, se osa väestöstä, joka ei syystä tai toisesta pääse hyötymään siirtolaisuuden luomista mahdollisuuksista, jää kyseisen kehityksen ulkopuolelle. Verotusmekanismeja rahalähetyksille ei Filippiineillä ole. Tämä on alustavien havaintojeni mukaan

erityisen ongelmallista julkisessa terveydenhuollossa – mikä puolestaan on paradoksaalista maassa, joka tuottaa terveydenhuollon ammattihenkilöitä vientiin. Kuvaan tilannetta alla olevassa hypoteesinomaisessa kaaviossa, jonka tiedot perustuvat Filippiineillä tekemiini virkamies- ja asiantuntijahaastatteluihin. Kaavion harmaat nuolet kuvaavat rahavirtoja, jotka filippiiniläinen siirtotyöläinen lähettää kotiinsa, ja jonka perheet käyttävät kotimaassa eri tavoin. Katkoviivoilla kuvaan verotuloja, ja valkoisilla nuolilla valtion rahaa.

KAAVIO: Karkea luonnos siirtolaisen perheelleen lähettämän rahan kierrosta, yhteyksistä julkiseen talouteen ja kaikista köyhimpien peruspalveluihin. Nuolityyppien selitykset:

- > verot
- > siirtolaisen ulkomailla tienaa raha
- > valtion budjetin ohjautuminen velkojille ja julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon

Kaavio on erittäin karkea esitys todellisista rahavirroista, sillä en ole tutkimuksessani selvittänyt rahavirtojen tarkkoja määriä ja kohteita. Tästä syystä kaaviota tulee lukea jossain määrin hypoteesina, ja uutta tutkimustarvetta luotaavana tietona. Haluaisin kuitenkin painottaa alustavasti kolmea seikkaa, joihin on syytä paneutua sekä tutkimuksessa että politiikassa tulevaisuudessa myös Suomessa:

1. Iso osa ulkomailla tienatuista, filippiiniläisen siirtolaisen lähettämistä rahasummista käytetään yksityiseen kulutukseen. Entisissä siirtomaissa, kuten Filippiineillä, kulutus kohdistuu erityisesti tuontitavarihin, mikä heijastaa statuksen kasvua, sillä tuontitavarat ymmärretään parempilaatuiksi. Tällöin siirtolaisten lähettämät rahasummat kasvattavat kyllä kauppaa ja kotimaan kulutusta, mutta vaikutus kauppataseeseen on kyseenalainen, mahdollisesti jopa negatiivinen. Kun maan tärkein vientituote on työvoima, syntyy kierre, jossa kotimainen kulutus ja talouden kasvu vaativat työvoiman viennin jatkumista: jotta rahaa virtaisi Filippiineille kotimaiseen kulutukseen, filippiiniläisen työvoiman on "virrattava" maailmalle jatkossakin.
2. Vaikka Filippiinit tuottaa terveydenhuollon ammattilaisia maailmalle, ja siirtolaisten rahavirrat hyödyttävät talouskasvua, maan oma julkinen terveydenhuolto ei ole kehittynyt samassa suhteessa. Tämä on kehityspoliittinen ongelma, sillä erityisesti kaikista köyhimmät ovat riippuvaisia julkisista peruspalveluista. (Tosin julkiset palvelutkaan eivät ole ilmaisia, eikä niitä ole riittävästi saatavilla joka puolella maata.) Kun filippiiniläisillä perheillä on käytössään rahaa, terveydenhuollon palvelut ostetaan voittoa tavoitteelta yksityiseltä sektorilta, joka kasvaa nopeasti myös Filippiineillä. Tässä kohtaa rahavirtojen seuraaminen vaikuttaisikin äärimmäisen mielenkiintoiselta tutkimuskysymykseltä Suomessa, sillä Suomeen rekrytoidut filippiiniläiset sairaanhoitajat työskentelevät suurten ylikansallisessa omistuksessa olevien hoivayritysten palveluksessa, jotka myyvät palveluita julkiselle sektorille. Heidän työpanostaan toisin sanoen hyödynnetään Suomessa hoiva-alalla tapahtuvaan ylikansalliseen voitontavoitteluun, joka rahoitetaan verorahoilla, kuntien ostaessa palveluita yrityksiltä. Kun filippiiniläinen sairaanhoitaja lähettää osan palkas-

taan kotiin, ja perheenjäsenet maksavat tällä rahalla hoidostaan yksityisessä, ylikansallisessa omistuksessa olevalta sairaalassa, Suomessa vanhustenhoitoon ohjatut verorahat tulevat hyödyntäneeksi paitsi Suomessa toimivia hoiva-alan suuryrityksiä, myös Filippiineillä toimivia yksityisiä sairaaloita. Tällaisia rahavirtojen ylikansallisia kietoutumisia olisi paitsi mielenkiintoista, myös tärkeää tutkia tarkemmin, globaalin sosiaali-, terveys- ja kehityspoliittikan kysymyksinä.

3. Kun puhutaan siirtolaisten lähettämistä rahavirroista ratkaisuna köyhyyteen, unohtuu usein maiden jälkikolonialainen velkataakka. On totta, että esimerkiksi Filippiineillä korruptio on merkittävä syy julkisten palveluiden rappioon, mutta samaan aikaan on muistettava, että valtion budjetista iso osa ohjataan joka vuosi automaattisesti suvereenin velan korkomenoihin ja lyhennyksiin. Ulkomailta tulevat siirtolaisten lähettämät rahasummat kyllä pyörittävät kotimaan kulutusta, ja osa näistä rahavirroista ohjautuu verotuloina valtion kirstuun. Tästä kirstusta tulevasta rahasta merkittävä osa kuitenkin ohjautuu vuosittain kansainvälisille velkojille ja rahoituslaitoksille. Tällöin kaikista köyhin ja julkisista palveluista riippuvainen kansanosaa jää ylikansallisten rahavirtojen ulkopuolelle, kostuen siirtolaisten tuomasta talouskasvusta varsin vähän, jos lainkaan.

Artikkeli perustuu kirjoittajan väitöskirjaan *The Global Biopolitical Economy of Needs: Transnational Entanglements between Ageing Finland and the Global Nurse Reserve of the Philippines*. Tapri Studies in Peace and Conflict Research 103, Tampere Peace Research Institute: Tampere. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0505-5>

Viitteet

- 1 Suomessa asuu alle 4 000 filippiiniläissyntyistä ihmistä. Kaikki eivät lähetä rahaa Filippiineille.
- 2 Worldbank group (2017): MIGRATION AND DEVELOPMENT BRIEF 28. Migration and REMITTANCES. Recent Developments and Outlook. October 2017, <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittances-diasporaissues/brief/migration-and-remittances-publications,7.11.2017>.

Rupa Chanda

RBI Chair Professor in Economics, Ph.D.
Indian Institute of Management Bangalore

Development Dimensions of Migration and Diaspora Policy in India

Keywords: migration, diaspora, remittances, skills, trade, investment, industry, government

India has been one of the most important source countries for migrant workers across all skill levels globally. Migrant flows from India are broadly of two kinds; first, the emigration of highly skilled professionals, workers and students with tertiary and higher educational qualifications who mainly migrate to English speaking developed countries and second, the flow of unskilled and semi-skilled workers to the Gulf countries and Malaysia. This diverse migrant workforce and resulting Indian diaspora has contributed to India in multiple ways, both tangible and intangible and has led to conscious efforts on the part of the Indian government and industry to facilitate their engagement with India. This article briefly outlines the profile of India's migrant workforce and diaspora and the contributions they have made through various channels such as remittances, trade, investment flows, philanthropy, and soft power. It outlines the migration and diaspora policies adopted by the Indian government and initiatives taken by Indian industry to enable strategic management of this workforce and diaspora. It concludes by highlighting steps that are needed to better harness this asset.

Introduction

Migration is one of the most debated and sensitive subjects today. With anti-immigration sentiment on the rise and the fate of leaders and states hinging on referendums surround-

ing migrants and their status, one could say that this has become the most charged political, economic and social issue of our times. And yet migration is here to stay. Demographic imbalances between nations, cost imperatives, and labour market dynamics will continue to drive migration in the near to medium term. According to the UN, there are an estimated 232 million international migrants, i.e. those who have spent a year or more outside their country of birth and comprising of refugees, economic migrants, asylum seekers, legal and illegal. Both South-North and South-South migration flows are and will remain considerable in the foreseeable future. Thus, an understanding of the broader socioeconomic consequences of migration and a country's diaspora population is important for both sending and receiving countries so that they can use this resource to their advantage and can help shape the discourse for mutual benefit.

The case of India underscores the importance of understanding migration and devising appropriate policies and strategies to benefit from it. India is the largest source of migrants in the world, with an estimated 16 million living overseas. It is a major contributor to the world's skilled, semi-skilled and unskilled labour force. One in 5 highly education migrants in the G20 countries is from India, China or the Philippines, with the largest number among these being from India. India is also a major contributor to international student mobility, with some 220,000 students

studying overseas in 2012, i.e., 5.6 percent of all international students. Reflecting India's significance in global migration, remittances were to the tune of \$74 billion in 2015, making India the single largest recipient of remittances in the world. The Indian case provides a useful example of how a country can stand to benefit from migration and can strategically harness its diaspora population.

Profile of India's migrants and diaspora

India's migrant workforce and diaspora population is spread across the world. The top three destination markets are the UAE, Saudi Arabia and the US, with 2.8 million, 2.6 million and 1.7 million migrants, respectively in 2015. Other major destinations include Kuwait, Oman, Singapore, Bahrain, Qatar, Australia, Canada and the UK.

There are broadly two groups of destination markets; one, the English speaking developed countries and two, the GCC countries. The India-Gulf migration corridor is of special significance as it is bilaterally very important. Indians make up 40 percent of the GCC workforce while the GCC countries account for 68 percent of emigration from India to the world.

Associated with this distribution by destination markets, are two broad groups of Indian migrants in terms of skills and occupational profile. The first group consists of highly skilled professionals with tertiary and higher educational qualifications, mainly in the Science, Technology, Engineering and Management disciplines who largely migrate to the English speaking developed countries. Surge in this migration occurred after 1990 when temporary worker visas were increased in the US following the IT boom and with the introduction of points based programs for skilled workers in several OECD countries. Indian IT professionals accounted for over 60 percent of all H1B (specialty occupation) visas allocated by the US in the early to mid-2000s. Admissions data for foreign workers in Canada show that close to 8,000 and 12,700 Indians were admitted under Canada's Temporary Worker Program and the International Mobility Programs, respectively in 2013. India ranked amongst the top 10 sources for business immigrants entering Canada. Indians accounted for close to 40% of admissions under UK's Highly Skilled Migrant Programme (HSMP) in 2002-05 period, with 59% of all those admitted in the medical field and 45% in IT.

The second group consists of low and semi-skilled Indian migrant workers who mainly go to the Gulf region and work as drivers, craftsmen, technicians, construction workers, nurses, domestic helpers, cleaners

and other manual services. Much of this migration is driven by existing social and community networks, with certain source regions such as Kerala dominating, though increasingly, the poorer and more populous states in India are also showing growing outflows of low skilled workers to the Gulf region.

Impact of migration and the diaspora on India

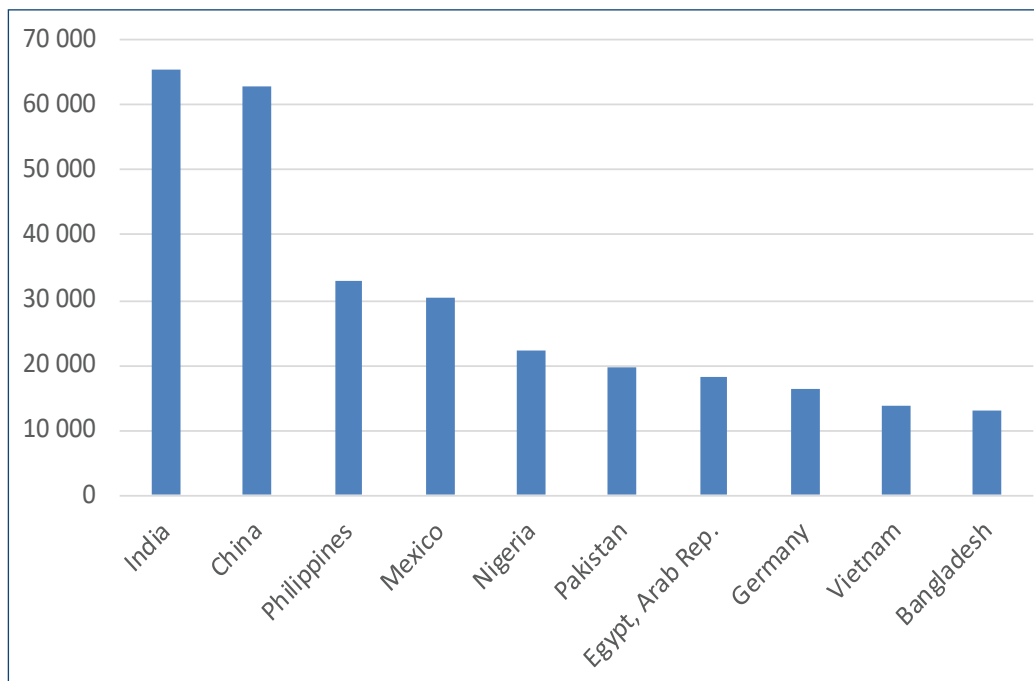
Given the diversity of India's migrant workforce and diaspora in terms of skill sets, geographic distribution and origin, it has contributed to the Indian economy and society in multiple ways, both tangible and intangible and at the macro and micro levels. In line with the established literature on migration and development, these contributions have taken the form of remittances, increased trade and investment flows, philanthropy, knowledge and technology transfer, enhancement of cultural and social relations, and sector specific development.

Remittances

India receives the largest amount of remittances in the world, estimated at \$65 billion in 2017 as shown in the figure below. These inflows finance a significant part of India's current account and merchandise trade deficit at 15 percent of exports and 12 percent of imports. Remittances have grown more than five-fold for India over the 2000-17 period.

At the local household and community level, remittances have been an important source of consumption, small savings, debt retirement and asset creation. They have enabled poor families to invest in the construction and maintenance of housing, in their children's health and education and for funding and incubating small businesses. In the southern state of Kerala, Gulf remittances have accounted for as much as 22 percent of the state's domestic product and have contributed to household welfare by augmenting per capita annual income. The state government's 2014 Economic Review notes that Gulf remittances have helped finance electrification, construction and repair of houses, spending on health and education and setting up of small businesses like retail shops and restaurants. In some of the poorer northern states, remittances have helped fuel economic growth in source regions and helped families service their debt to avoid dependency and bondage.

At the national level, savings by Non-Resident Indians (NRIs) have helped the Indian economy tide over balance of payments cri-

Remittance inflows to major developing country recipients (US \$ million). Source: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data> (accessed October 10, 2017).

ses and have provided macroeconomic stability by providing valuable foreign exchange reserves. For example, in 1998, following the imposition of sanctions by the US, the Indian government tapped its NRI population by launching special savings bonds (Resurgent India Bonds scheme). In 2000, it launched the India Millennium Deposits (IMD) scheme, targeting tax free and high interest earning repatriable foreign currency accounts for NRIs. Such schemes helped mobilize several billion dollars in savings. It is estimated that between 1991 and 2004, inflows from NRIs through non-resident deposits increased from \$1.4 bn to over \$33 bn.

Trade and business

Migration has also helped shape India's trade and business relations as Indian migrants and the diaspora have acted as a bridge between producers and consumers in their host countries and India. They have facilitated the introduction of new products and services and new companies on both sides, such as textiles, food, entertainment, gems and jewelry, leather, handicrafts, and IT. For example, the Gujarati community in Antwerp has helped shape India's role in the diamond trade and the flourishing gems and jewelry industry in Gujarat. More recently, India's IT and IT-en-

abled services exports have benefited from the presence of highly skilled Indian software professionals, engineers and entrepreneurs in the US' Silicon Valley. Mobility of professionals plays an important role in India's IT services exports as on-site provision constitutes more than half of such export earnings.

Sectoral contributions

Certain sectors such as health, education, science and technology, have been greatly benefited by the Indian diaspora. These gains have been realized through knowledge, skill, and technology transfer; the training and mentoring of home country workers; the building of trust in and reputation of Indian companies and knowledge institutions; by marketing India as a safe destination for investments to foreign investors and providing contacts to overseas clients; the setting up of establishments; the mobilization and channeling of funds to ventures in particular sectors; and by influencing policies on trade, investment, immigration, standards, and research.

A good example of a sector where such contributions are evident is health. Indian health professionals overseas and returning Indian doctors have contributed significantly to the Indian health sector by helping set up world class corporate hospitals, enabling the

procurement of latest medical equipment and technology, by introducing new processes and systems in healthcare delivery, by making financial and voluntary service contributions, through research and training activities, by helping forge cooperation agreements between hospitals in industrialized countries and India to facilitate the exchange of professionals, telemedicine and medical tourism, and by setting up research fellowships for Indian doctors. Indian overseas professional organizations (e.g., American Association of Physicians from India (AAPI), the Association of Indian Neurologists, Association of Asian Indians in Ophthalmology in the US) have contributed to the transfer of skills and technology through medical research and training collaborations.

Likewise, in the IT-BPO sector, the Indian diaspora has helped bring contracts and seed capital to Indian IT companies. It has aided offshoring of back-end operations to India, influenced host country MNCs to set up subsidiaries in India and has enabled networking, collaboration and technology transfer to India. It is estimated that 15 percent of IT startups in India have been established by Persons of Indian Origin. Senior Indian engineers in the US were among the first to outsource software services to India. NRI entrepreneurs turned venture capitalists have been influential in organizing the Indian Venture Capital Association in Bangalore, a technology related venture capital cluster similar to that in the US Silicon Valley and Boston. Indian IT graduates in the US have influenced US MNCs such as GE, IBM, Cisco and Microsoft to set up R&D centres and to expand their operations in India.

In the science and technology domain, the contributions of the Indian diaspora and returning Indian professionals in science and technology have been wide ranging and significant. Scientists and Technologists of Indian Origin (STIO) have contributed to higher education, research, and training. In the pharmaceutical sector, expatriate Indians have contributed by awarding contract research assignments to Indian R&D laboratories for developing new drug molecules, by enabling Indian scientists to access research facilities overseas, and assisting the production of affordable drugs. The STIO community has helped Indian scientists from various institutions to participate in collaborative research programs for placement of Indian post doctorate fellows in reputed academic and research positions overseas, research internships and cutting edge work in fields of relevance to India. Several US based alumni of the Indian Institutes of Technology have provided huge endowments to alma maters for up-

grading infrastructure, capacity building, and setting up new departments.

Philanthropy and soft power

The Indian diaspora has also played an important role by mobilizing funds at the individual and organizational levels for social and charitable causes. These include contributions towards rural development, healthcare and family welfare, construction, disaster relief, children's education, women's empowerment, institution of scholarships and trusts, among others. There are several noteworthy examples of organizational philanthropy. For instance, the India Development Service in the US provides support to grassroots economic and social development programs in India such as for forming dairy cooperatives, conducting adult literacy, education, and health camps. The India Service Corps works on projects in infrastructure, education, agriculture, micro credit, health, sanitation, and other rural development schemes in cooperation with NGOs in India. The Charitable Foundation of AAPI has set up free clinics in India, donated equipment, and has been involved in AIDS prevention, medical education, rehabilitation, and disaster management programs. It is estimated that the potential for charitable contributions from US-based Indians alone is \$1.2 bn per year, which is over half of the annual Official Development Assistance received by India.

The Indian diaspora is also an important force in terms of soft power and cultural diplomacy. This community has become active politically in host markets such as the US, UK and Canada and is becoming increasingly integrated with local political systems, as MPs, key political appointees or spokespersons who influence legislation. Hence, it is not only helping to create greater awareness about India in other countries but also acting as an intermediary between governments. This soft power is helping to influence public policy and opinion in some of these countries and to improve bilateral ties by promoting more cultural exchange, tourism and commercial relations.

Policies and initiatives

While diaspora and migration are associated with many positive externalities, the potential to realize these benefits and to strategically harness them depends on the policy frameworks, incentives and initiatives of both home and host countries. In this regard, there is a clear shift in perspective by both the Indian government and Indian industry towards

engaging with the diaspora and managing migration more effectively. While the focus on the low skilled has been the responsibility of the government, primarily aimed at addressing welfare concerns and facilitating their contributions through remittances, the focus on skilled migrants has been evident in government as well as industry initiatives. The objective has been to facilitate temporary skilled mobility and leverage the skilled diaspora as a strategic asset through a range of initiatives. The latter include bilateral cooperation programs in science and technology to strengthen networking of Indian industries, research labs, and educational institutions with Indian STIOs abroad so as to develop human resources and research capacity in India, to encourage technology entrepreneurship, to establish India as a global R&D platform, and to leverage alma mater relationships with overseas alumni. There have been efforts to encourage FDI from NRIs and Persons of Indian Origin, including the reservation of industrial plots for the diaspora by some state governments, overseas visits by state delegations to invite NRI investments and relaxation of restrictions for NRI investors. There have also been public-private initiatives, such as the establishment of an Overseas Indian Facilitation Centre to support investments, knowledge networking and business-to-business partnerships. Other measures taken by the government include recognizing the diaspora through regular events and granting of Overseas Citizens of India and Persons of Indian Origin status to the diaspora, conferring them with dual citizenship (though not voting rights). Industry chambers have also increasingly reached out to the diaspora through discussions, internship programs and investment forums. In short, the Indian government and Indian industry have been proactive in recent years in managing migration and tapping into diaspora resources.

Further steps

Notwithstanding several initiatives, there remain some notable gaps and areas where further efforts are needed. Institutional frameworks are needed to facilitate return migration and integration, to enable the establishment of small businesses and startups with diaspora investments and remittances, and to concretize and follow through on the outcomes of various migration and diaspora related dialogues and forums. Such support structures would also enable the diaspora community to become a sustained player in development initiatives. One specific area where institutional support at the central and state government

levels and policy predictability can be critical is FDI. Although FDI policies, especially for NRIs have been liberalized in several sectors, implementation on the ground remains constrained by bureaucratic and procedural hurdles, institutional inefficiencies and lack of adequate investment structures to make large scale investments. There thus remains a discrepancy between approvals and actual FDI inflows from NRIs. Coherence is often lacking between the centre and the states, unlike in China where the government has coordinated policies at various levels to leverage its diaspora, by assisting them in business deals and by proactively granting them preferences in land allotment of land, faster approval and clearances. There is also a need to create databases which compile information on emigrants, diaspora, and diaspora organizations and to link this information with concerned agencies and government departments to enable evidence based policy making.

Industry too has an important role to play in terms of reaching out to skilled migrants and the diaspora for promoting trade, investment and knowledge linkages. Industry can help develop financial instruments to attract diaspora savings and link remittances with community development and the setting up of small businesses. In particular, there is ample scope for the private sector to partner with the Indian diaspora in facilitating some of the ongoing initiatives of the Indian government concerning entrepreneurship, skill development and certification, digitization, and research and development. Public-private partnerships can provide innovative ways to tap the development potential of India's migrant workers and its diaspora population.

References

- Chanda, R. (2017). Brains, Capital, Charity, Soft Power: The Skilled South Asian Diaspora in Developed Countries. I. Rajan (ed.), *South Asia Migration Report*. London and New York: Routledge Press. Chapter 3, 77-119
- Chanda, Rupa (2008). The Skilled South Asian Diaspora and its Role in Source Economies. Institute of South Asian Studies (ISAS). Working Paper No.34. National University of Singapore. <http://www.isasnus.org/events/workingpapers/33.pdf>. Accessed July 2, 2017.
- Grant Thornton India LLP (2016). Overseas Migration Patterns from India: Detailed Report. New Delhi.
- High Level Committee on the Indian Diaspora, Ministry of External Affairs, Govt of India (2001). The Indian Diaspora. New Delhi.

- Kapur, Devesh (2003). Indian Diaspora as a Strategic Asset. *Economic and Political Weekly*, 38(5): 445-48.
- Kumar, N. (2013). Globalisation, Migration and Remittances: A Study of Indian Emigrants in Middle- East. <https://iussp.org/sites/default/.../naresh%20IUSSP%20Full%20paper%202013.pdf>. Accessed July, 2, 2017.
- Menezes, Rohit, Sonali Madia Patel and Daniel Pike (2015). Giving Back to India. *Stanford Social Innovation Review*. http://ssir.org/articles/entry/giving_back_to_india. Accessed July 2, 2017.
- Sasikumar, SK and Thimothy, R. (2015). From India to the Gulf region: Exploring links between labour markets, skills and the migration cycle. GIZ and ILO. Kathmandu.
- Zachariah, K.C., B.A. Prakash, S. Irudaya Rajan (2002). Gulf Migration Study : Employment, Wages and Working Conditions of Kerala Emigrants in the United Arab Emirates. Working Paper 326, Centre for Development Studies. Thiruvananthapuram.

Workshop insights on the interconnections between transnational migration and development

Marja Tiilikainen, Mika Raunio and Pirkko Pitkänen

During the second day of the Argumenta seminar, titled "Interconnections between Transnational Migration and Development" and organised at the University of Tampere on September 5–6, 2017, three workshops were arranged on the migration-development nexus. The topics for the workshops were remittances (financial, social, political), the international recruitment of skills (labour, students) and return migration (policies on return and reintegration). The aim of the workshops was to explore what kinds of research and policies are needed for each field in question. The topics were discussed in "knowledge cafes", where participants circulated among the three workshops and provided their views on the respective topics.

In the first workshop, led by Marja Tiilikainen, remittances were discussed from various viewpoints. It was noted that there were interconnections between social, financial and political remittances and that more research would be needed on political remittances in particular. In addition, the participants recognised the methodological challenges involved in unpacking "social remittances", and they felt a need to find alternative concepts and terms precisely because the word "remittance" is so closely linked to economic ideas. Furthermore, the participants discussed how social remittances could be translated into the Finnish language, and terms such as

"kotiinlähetykset" and "siirtovaikutukset" were suggested. Multi-sited research was seen as a good method for capturing the various meanings related to social remittances.

Remittances and their impacts should be analysed at the micro, meso (referring to organisations, networks) and macro levels. In addition to individual preferences and consumerism in general, markets and exchange rates, for example, have an impact on remittances. Likewise, the role of state policies should be studied with respect to the global flow of remittances. There is also a need for more case studies in order to better understand both the negative and positive impacts remittances may have on transnational migration and development. In addition, remittances may indirectly impact sustainable development, or certain diasporic groups may lobby and have political influence in the country of origin in non-desirable ways. In addition, the case of migrants sending money to relatives in the country of origin and its effect on integration should be studied in more depth. Attention should also be paid to reversed remittances related to different types of migration; for instance, incoming international students often receive money from their home countries, or pensioners increasingly receive pension money from across borders. Hence, Finland too is a receiver of financial, social and even political remittances.

In the second workshop, led by Mika Raunio, participants identified the following research needs.

A global approach is needed since the nation-state system is being challenged in particular by the international movement of capital and people. Immigration should also be more closely related to other socio-economic changes, including the rise of the current digitalised economy characterised by strong monopolising features that are significantly changing the division of labour and wealth. By remaining in a “vacuum” and mostly relating to refugees and labour controls, immigration studies as a field lost its full potential to explore and explain the strong relationship between societal changes and the movement of people.

Negative impacts in the sending countries as well as the access of asylum seekers to higher education institutions (HEIs) in receiving countries still need to be questioned and better understood. This issue is related to practices, where skills are “downgraded” as, e.g. nurses (or even medical doctors) are not able to find work in their field without complete retraining in the host country. The alignment of education is important at the transnational, and to some extent, global level. Educational discrimination is an important issue that needs to be explored in tandem with qualification requirements. Understanding the role of labour unions in this process and their capacity to co-operate globally is crucial. In addition, migrants returning to the developed countries and how they are integrated is a field that should be explored. Finally, bilateral models and best practices should be analysed in more depth as well.

From a policy standpoint, better and more functional definitions and practices for the recognising of skills and qualifications are needed (just as in research), since educational diplomas are clearly insufficient. The level of co-operation between countries should be improved and more efficiently organised in order to make this possible. The ethical aspect of recruitment should be clearly followed and more strongly monitored in general, but the previously mentioned aspects should also be included (e.g. access to HEIs or other types of study for asylum seekers, who may then benefit from their skills even if they later return to their countries of origin). Practices that have been developed to (partially) answer such questions thus far have frequently taken the form of projects and more long-term, institutionally embedded development processes, both of which still lack consistency in many respects. These developments should be more systematic.

International examples (e.g. Estonia) could be used more in policy design, and ideas for the new approaches could be sought from new sources (e.g. the “NHL model” rather than the “Mattheus effect”: countries that are in a worse situation should be able to hire the best talent – and those who are in a better position at the moment should aim to improve the capabilities and opportunities of individuals who are less advantaged).

In the third workshop, led by Pirkko Pitkänen, the focus was on return migration. The discussion mainly concerned voluntary return. It was noted that in most cases, the drivers and consequences of return migration have been discussed from the perspectives of traditional migrant sending countries, meaning that in countries like Finland or in other European countries, there are a lack of explicit policies pertaining to return migration or re-integration. As a consequence, returnees may have no employment opportunities and fail to (re-)integrate in their home country.

It was agreed that in all of the specific country cases, there is a need for further research on what kinds of value returnees bring in terms of skills, specialised knowledge and so forth. Additional information is also needed on whether the skills and experience obtained overseas is being used well in the local economy. A crucial question is how this information could be gathered and disseminated.

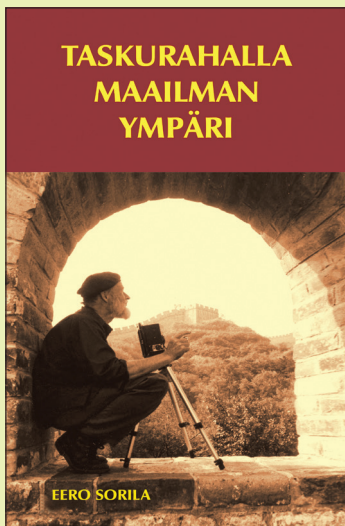
It was noted that not only are initiatives by the central government currently insufficient, but there is also a need to organise reintegration training at the local and/or municipal levels, especially for low-skilled and semi-skilled returnees. To enhance the employment opportunities of returnees, equivalence of degrees and the mutual recognition or accreditation frameworks of various countries need to be clarified. It might also be useful to create portals that provide information on the services provided to returnees, job availability, documents they will need and so forth. The portability of social security benefits within and outside the EU is also needed (to allow migrants to be included in other social security systems).

In the case of *Finland*, the participants agreed on the following points: Finnish returnees constitute a very heterogeneous group. Research is thus needed to obtain more information on e.g. their profiles, experiences and needs. What skills do they bring with them? How can these skills be utilised in the Finnish labour market? What are the different pathways for Finnish students after completing their studies abroad? Where are they and why?

First and foremost, there is a need for an explicit return policy in Finland. There is also

a need for additional resources for reintegration training. The policy measures should include tailor-made training for Finnish returnees. A crucial question is, who should organise and finance the reintegration training

(the state, companies, etc.)? The role of NGOs should be more evident as well as the peer support/mentoring available for Finnish returnees.

Eero Sorila rantautui etelämantereelle kumiveneellä vuonna 2006. Kirjassa kertomus myös tästä seikkailusta.

Kirja on nyt saatavana verkkokaupoista.
Esim. <https://www.booky.fi>: 25,70 €

Taskurahalla maailman ympäri

Kansainvälisesti tunnettu maisemavalokuvaaja-kirjailija Eero Sorila kertoo matkaseikkailuistaan eripuolilla maapalloa 35 vuoden aikana juuri ilmestyneessä runsaasti kuvitetussa 326 sivuisessa kirjassaan: *Taskurahalla maailman ympäri*.

Elokuvaaja Heikki Jokiniemi on tuottanut Sorilasta dokumentin otsikolla *Täydellinen kuva*. Tämä pääasiassa Kanadan kalliovuorilla filmattu dokumenttielokuva voitti sarjassaan ensimmäisen palkinnon. Se on esitetty Ylen TV-kanavalta kaksi eri kertaa. Kanadan valtion CBC TV-kanava on tuottanut Sorilasta englannin ja ranskankielisen TV dokumentin.

Tämän maailmanmatkaajan käyttökieliä ovat suomi, englanti, ranska, italia, espanja ja japani. Ne ovat reissuilla tärkeitä työkaluja, jotka eivät täytä repputilaa. *Taskurahalla maailman ympäri* -kirja vie lukijan yli 30 maahan ja myös tavallisista poikkeaviin matkakohteisiin, kuten Pohjois-Koreaan, Kiribatille ja Etelämantereelle.

”Kun rahat ovat loppuneet jossain vieraassa maailmankolkassa, silloin olen todella tuntenut olevani yksin. Niissä tilanteissa olen joutunut täysin luottamaan ventovieraisiin ihmisiin ja maailmankaikkeuden Ylläpitäjään. Ensimmäinen seikkailuni oli karkaaminen yleisestä saunasta kahden vuoden ikäisenä. Poliisilaitokselle ilmoitettu katoaminen ei tuottanut tuloksia. Epätoivon keskellä uskovainen äitini rukoili. Se oli oikea ratkaisu pelon ja hädän keskellä. Äiti ja poika löysivät toisensa kaupungin sillalla. Tämän ensimmäisen seikkailuni jälkeen matkani ovat ylittäneet lähes kahteensataan maahan.”

Uunituoreessa laajennetussa painoksessa, *Taskurahalla maailman ympäri*, Sorila tuo esille sen, että matkustamisessa tahdonvoima on tärkeämpää kuin raha, ja matkanteko useasti antoisampaa kuin perille saapuminen. Sorilan mielestä suurin ongelma elämässä ei ole naapurissa eikä yhteiskunnassa, vaan sen löytää peiliin katsomalla. Hermann von Keyserling: ”Lyhyin tie omaan itseemme käy maailman ympäri”. Kirjan loppusanoissa Sorila myöntää: ”*Taskurahalla maailman ympäri* on yksi kirja muiden joukossa, mutta sen kautta avautuu tie uskomattomiin, ihmeellisiin ja yllättäviin tapahtumaketjuihin”. Eeva Ahtisaari: ”Ilman ulkomaan kokemuksia olisin paljon kapeampi ihminen”. ”Löytöretkeilijälle kaikki maailman maat tarjoavat kokemusrikkauksia, mutta olen ennen kaikkea kiinnostunut kehitysmaista”, sanoo Mikko Kuustonen ja jatkaa: ”Kehitysmaiden kiertäminen on ehdottomasti yksi elämäni voimavaroja, vaikka se myös vie voimia, se auttaa suhteuttamaan omat ongelmat oikean kokoisiksi.”

Tytti-Maaria Laine

MA, -Earlier researcher at the Migration Institute of Finland in the PATH Project – International talents as resource for expanding companies, funded by the European Social Fund

Elli Heikkilä

Research Director, Ph.D. Adjunct Professor
Migration Institute of Finland

International degree students' experiences of internship and employment in Turku, Finland

Keywords: international degree students, internship, employment, Turku, Finland

The PATH Project – International talents as resource for expanding companies, funded by the European Social Fund and coordinated by Åbo Akademi University, aims to help international students in the Higher Education Institutions (HEIs) in the Turku area to act as a productive part of the local economic life after graduation. The Migration Institute of Finland conducted a survey in September 2015 for all the international degree students in Turku and a year later a follow-up survey was conducted. This article brings knowledge of the international degree students internship and work experiences during their studies, and how successful they were gaining employment after graduation in Turku. Of the international degree students of Turku who were graduating either in the end of 2015 or in 2016, 86 percent had either worked in Turku or had completed an internship in Finland or had done both. Graduate respondents who had stayed in Turku after graduation, nine out of ten were working and one was about to start to work. Most of them were Ph.D. candidates.

The PATH Project

The international mobility has increased and these days more and more young people get their education outside their home country. There are around 20,000 international students studying in Finland every year. Many of them would prefer to stay in Finland after their graduation and build up their career and

life there. According to CIMO, out of all the international graduates of 2009, 51 percent were working in Finland a year after graduating, 48 percent three years after graduating and 44 percent five years after graduating. A third moved away from the country shortly after finishing their studies and the figure increased a little during the five year period. Around a fifth of the graduates stayed in Finland for some other reason than work.

The PATH Project – International talents as resource for expanding companies, funded by the European Social Fund and coordinated by Åbo Akademi University, aims to help international students in the Higher Education Institutions (HEIs) in the Turku area to act as a productive part of the local economic life after graduation. The focus is on a win-win situation where individual students can find a position according to their level of education and career plans at the same time as the industry in the Turku area can get new competences (cultural, language, innovation etc.) and contacts that further their development and internationalization. There are wide range of development activities for international degree students including for example Mentorship Programme, Project Aces, Entrepreneurship as an Opportunity for International Students, Finnish Language and Working Life -courses, Student Ambassador Network, Friendship Programme and so on.

As part of the PATH Project, the Migration Institute of Finland conducted a survey

in September 2015 for all the international degree students of Åbo Akademi University, the University of Turku, Turku University of Applied Sciences and Novia University of Applied Sciences. A year later it was conducted also a follow-up survey. This article brings knowledge of the international degree students' internship and work experiences during their studies, and how successful they were gaining employment after graduation in Turku. In total, 303 students responded to the year 2015 survey. 135 of them announced to be willing to take part in the follow-up survey a year later. Totally, 48 of them answered to this survey in Surveyappal.

Turku has been an international city attracting foreign-background people during its long history and present time. International students are one important segment of immigrants who enrich the life in the City of Turku. Important factor affecting to this flow is the high reputation of the HEIs there.

Internship and employment

Of the international degree students of Turku who were graduating either in the end of 2015 or in 2016, 86 percent had either worked in Turku or had completed an internship in Finland or had done both. 69 percent of the students who had completed an internship felt that they had learned necessary skills for further employment. 47 percent had made important contacts during their internship, and for one third the internship had led to paid employment. University students received paid employment from their host company or organization more often than the students of universities of applied sciences. 61 percent of the students receiving employment through their internship worked full-time, and importantly, 94 percent of them in a job matching their level of education.

Other ways the students felt they had benefited from their internship included earned credits, gained knowledge about Finnish working life, improved language skills (both Finnish and English), new friends and work experience. Only 8 percent felt they had not benefited from their internship in any way.

Students in Doctoral Degree Programs were most satisfied with their work matching their level of education. 90 percent felt being in a right level job. This is at least partly explainable by the fact that many Doctoral students work as researchers at the university as part of their education. A quarter of the Master's Degree students felt their work matched their level of education when only 8 percent of the Bachelor's Degree students felt so. Most students cannot find employment from their

field of study, but instead work in low-level jobs, such as in passenger ship cleaning.

Altogether 10 of the respondents (3 percent) had been working as self-employed in Turku. Seven were studying at the University of Turku and three at the Åbo Akademi University. Eight of the ten entrepreneurs worked in a job matching their education.

In the survey the respondents were asked to tell about their experiences, both positive and negative, about Finnish work culture. The positive aspects mentioned most often were related to the general positive quality of the working environment. Colleagues had mostly been friendly and helpful and the punctuality and honesty were greatly appreciated. Finnish working life was seen as flexible and independent. Aspects which most Finns take for granted, such as getting paid on time, paid holidays and other employee rights were appreciated by many students. Many felt respected as employees and enjoyed the equality at the work place.

The negative aspects brought up in the survey were mostly related to unfair treatment. Some students felt that foreigners were being discriminated against in the job market. The discrimination was mostly explained by the lack of Finnish language skills. It was perceived that in order to advance your career, or to have one in the first place, you first need to get into the circles. Finnish social culture, or the lack of it, was also seen as a negative aspect of work life. Many had gotten used to more social way of life and felt isolated and alone in a Finnish workplace.

Follow-up survey: Employment during studies and after graduation

32 international degree students and 16 graduates answered to the follow-up survey. Out of the 16 respondents who had already graduated, ten (63%) were still living in Turku, two elsewhere in Finland and four abroad. 44 percent of the students were in some kind of employment. One student was purely self-employed, two were both self-employed and employed by someone else, and 11 students were employed solely by someone else. 18 students (56%) did not work at all. Positive is that many students worked in their own field and some had received full-time work already before their graduation. Less than half of the part-time workers were employed in elementary occupations such as cleaning. More than a half of the students working part-time had found their job through personal contacts. This shows that personal contacts are important in gaining employment even during studies.

Graduate respondents who had stayed in Turku after graduation, nine out of ten were working and one was about to start to work. 80 percent worked as professionals and most of them were Ph.D. candidates. Three graduates had stayed for other work. Altogether five of the 48 respondents were self-employed, two part-time and three alongside other work. Three of the five entrepreneurs stated being self-employed rather by necessity than by choice, due to the lack of work available in Turku.

Challenges and future goals

Finding a suitable job is challenging for all graduates but especially so for international students for at least two reasons. First is rather obvious; they are not native Finnish speakers and often their Finnish language skills are merely basic. International students know this fact and often find the high demand of Finnish language skills and the lack of language talent the biggest obstacle when looking for work. The second is the lack of personal contacts and this is especially true for those students who have just arrived to the country and for those who perhaps only study for two years and do not work during studies or complete internships. Internships have found to be very useful for creating these personal contacts which may even lead directly to paid employment.

The government's aim clearly is to get more international students to study in Finland since the new target proposed by the working group for promoting education exports, set up by the Ministry of Education and Culture, is to have 60,000 international students studying in Finland by 2025. This means that the number of international students is expected to triple within the next 10 years. The wider perspective is to tie basic international degree students also to the Ph.D. studies, and

each to become skilled labour for the Finnish working life. As the report of the Ministry of Education and Culture from year 2017 points out, this requires active actions and changes in the attitudes in all levels of the HEIs, public administration and economic life. All in all, it means putting more efforts on integration of these talents to the Finnish society.

References

- CIMO, The Centre for International Mobility (2016). Suomessa, töissä, muualla. Faktaa Express 1A/2016.
- Heikkilä, Elli & Maria Pikkarainen (2008). Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 30. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Laine, Tytti-Maaria (2016). International Degree Students – A survey of studying, working and living in Turku. Migration Studies C 28. Turku: Institute of Migration.
- Laine, Tytti-Maaria (2017). International Degree Students and Graduates. A Follow-up Study on Employment and Social Integration into Turku. Publications 13. Turku: Migration Institute of Finland.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013). Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Selvitystyöryhmän muistio. Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksiä 2013:9. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- The PATH Project. International talents as resource for expanding companies. Available: <https://blogs2.abo.fi/polku/project/>. Accessed 25.10.2017.

Roope Kinisjärvi

Valtiotieteiden kandidaatti

Solidaarisuutta ja sosialismia Miksi Suomi otti pakolaisia Chilestä?

Avainsanat: pakolaiset, pakolaispolitiikka, Chile, 1970-luku

Tämä artikkeli pohjautuu kandidaatintutkielmaani, jossa tutkin Chilen vallankaappausta ja sen jälkeisiä Suomen valtiollisia toimia. Tärkeimpinä tutkimuskysymyksinä olivat: mistä syistä Suomi otti vastaan pakolaisia Chilestä ja miten pakolaisten ensihuolto järjestettiin. Tässä artikkelissa keskityn näistä kysymyksistä ensimmäiseen. Alkuperäisessä tutkielmasani käytin primäärilähteenä Chilen pakolaisia koskevia asiakirjoja vuosilta 1973–1977, joka sijaitsevat ulkoasiainministeriön arkistossa.

Johtopäätökseni mukaan Suomen päätös ottaa vastaan pakolaisia Chilestä johtui useasta eri tekijästä: Suomen Santiagon-lähetystön toiminnasta, vallankaappausta edeltäneistä Suomen ja Chilen välisistä tiivistyneistä ulkosuhteista, vallankaappauksen herättämästä Chile-solidaarisuusliikkeestä sekä laajemmasta poliittisen kulttuurin muutoksesta Suomessa.

Vuonna 1973 Suomi vastaanotti pakolaisia ensimmäistä kertaa sitten toisen maailmansodan. Pakolaiset vastaanotettiin Chilestä, jossa kenraali Augusto Pinochetin johtama kapinallisarmeija kaappasi vallan sosialistipresidentti Salvador Allendelta 11. syyskuuta 1973. Vallankaappauksen jälkeen Pinochetin armeija ryhtyi puhdistamaan valtion johtoa vasemmistolaisista, joita kuoli tai katosi vallankaappauksen jälkeisinä vuosia eri arvioiden mukaan 3 500–4 500. Sotilasjunta vangitsi poliittisia vastustajiaan vankileireille, joita perustettiin muun muassa jalkapallostadioneille. Chilen haastava maantiede, Tyyni

valtameri lännessä ja Andit idässä, ajoi vainotut vasemmistolaiset hakemaan turvaa ulkomaiden suurlähetystöistä, joita suojeli diplomaattinen koskemattomuus, ja joiden kautta voisi olla mahdollisuus päästä ulos maasta turvallisesti. Etelä-Amerikassa, jossa nopeat vallanvaihdokset ovat olleet melko yleisiä, diplomaattinen turvapaikkaoikeus on vakiintunutta tapaoikeutta, ja turvapaikan hakeminen ulkomaiden lähetystöistä oli tavallista vallankaappaustilanteissa.

Suomi teki historiallisen periaatepäätöksen pakolaisten vastaanottamisesta Chilestä 24. lokakuuta 1973, puolitoista kuukautta vallankaappauksen jälkeen. Päätös oli historiallinen siksi, että Suomella ei ollut muiden Pohjoismaiden tapaan pakolaiskiintiötä, eikä se ollut ottanut vastaan suuria pakolaisryhmiä kerralla sitten toisen maailmansodan. Pakolaisiksi määritellyjä henkilöitä toki tuli Suomeen, lähinnä Neuvostoliitosta ja Itä-Euroopasta, mutta Antero Leitzingerin väitöskirjan *Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812–1972* (2008) mukaan heidät otettiin vastaan vähin äänin myöntämällä näille Suomessa muukalaispassit, jolloin nämä saivat oleskella maassa ilman varsinaista turvapaikkaa. Leitzingerin mukaan muukalaispasseja myönnettiin 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa muutamasta kymmenestä kolmeen sataan vuosittain. Määrät olivat siis melko pieniä. YK:n pakolaissopimukseenkin liitettiin vasta syyskuussa 1968.

Leitzingerin mukaan Chilen 182 pakolaista, ja myöhemmin Vietnamin venepakolaiset

olivat näin vain "poikkeamia yleiseen linjaan", mutta periaatteellisella tasolla pakolaisryhmän vastaanotto "kaukomailta" oli, jollei merkittävä harppaus, niin ainakin varovainen askel kohti avoimempaa pakolaispolitiikkaa. Antti Seppälä kutsuu teoksessaan *Muukalain ja virkavalta. Ulkomaalaishallinto Suomessa vuosina 1973–2003* (2004) vuotta 1973 uuden pakolaispolitiikan aluksi.

Miksi sitten juuri Chilen pakolaisista tuli uuden pakolaispolitiikan alkupiste? Syitä on useita, ja on vaikea arvioida, mitkä syyt painoivat päätöksessä enemmän ja mitkä vähemmän. Kuten historiassa yleensä, tapahtumat vaativat niille suotuisat olosuhteet, jotka ovat osin sattumaa, osin syy-seuraussuhteista johtuvia. Seuraavaksi pyrin selvittämään niitä yhteiskunnallisia, ulkopoliittisia ja yksilöta-sonkin olosuhteita, jotka lopulta johtivat Suomen hallituksen periaatepäätökseen Chilen pakolaisten vastaanottoon lokakuussa 1973.

Suomen ja Chilen väliset suhteet

1970-luvun alku oli Suomessa kansainvälistymisen aikaa, jolloin maa pyrki toimimaan aktiivisemmin kansainvälisessä politiikassa. EEC-vapaakauppasopimus, ja toisaalta myös KEVSOS-sopimukset, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökongressin järjestäminen sekä kehitysyhteistyön laajentaminen olivat merkkejä Suomen aiempaa aloitteellisemmasta otteesta kansainvälisessä järjestelmässä. Kehitysyhteistyössä Suomi pyrki järjestelmällisempään kehityspolitiikkaan perustamalla ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston (KYO) vuonna 1972. Chile valittiin vuonna 1972 kehitysyhteistyön ohjelmamaaksi. Yhteistyön pääpainopistealueena metsäteollisuus; Suomi laati Chilelle metsäteollisuuden kehittämissuunnitelman ja maiden välinen kehitysuottosopimus oli tarkoitettu juuri metsäteollisuuden investointeihin. Kauppa-suhteet tiivistyivät myös: Outokumpu oli aktiivinen toimija Chilen kuparimarkkinoilla. Kupari hallitsi Chilen vientiteollisuutta, sillä 1970-luvulla jopa 80 % maan vientituloista tuli kuparista. Chilestä matkusti valtuuskunta Suomeen tutustumaan maan metsäteollisuuteen vuonna 1972. Kehitysyhteistyö kuitenkin päättyi lyhyeen, sillä Suomi irtisanoi yksipuolisesti kehitysuottosopimuksensa muutama kuukausi vallankaappauksen jälkeen vedoten Chilen muuttuneeseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Myös muu kehitysyhteistyö lopetettiin toistaiseksi.

Suomi ei kuitenkaan katkaissut diplomaattisia suhteitaan kokonaan vallankaappauksen jälkeen, sillä se olisi vaikeuttanut huomattavasti chileläisten pakolaisten auttamista. Suomi oli perustanut Santiagoon lähetystön

kehitysyhteistyön organisoimista ja Chilessä vuonna 1972 järjestettyä Yhdistyneiden kansakuntien kauppa- ja kehityskonferenssin (UNCTAD) järjestelyjä varten. Lähetystön toiminnalla oli keskeinen rooli pakolaisten auttamisessa ja lopulta myös Suomen pakolaisten vastaanottopäätöksessä lokakuussa 1973. Heikki Hiilamo selvittää teoksessaan *Kuoleman listat: Suomen salainen apu Chilen vainotuille* (2010) seikkaperäisesti Suomen Santiagon-lähetystön sekä sen asiainhoitajan Tapani Brotheruksen ja varakonsuli Ilkka Jaaman toimintaa vallankaappauksen jälkeen. Brotherus majoitti diplomaattiresidenssissään ja lopulta myös DDR:ltä vuokratussa koulurakennuksessa chileläisiä pakolaisia salaa Suomen ulkoministeriöltä tietäen Suomen tiukan pakolaispolitiikan ja ministeriön negatiivisen suhtautumisen diplomaattiseen turvapaikkaoikeuteen, jota Suomi ei tunnustanut. Lopulta pakolaisten määrän kasvaessa Brotheruksen oli kysyttävä ulkoministeriöistä neuvua, miten "vieraiden" kanssa toimittaisiin. Vastauksena "vieraat" kehoitettiin siirtämään mahdollisuuksien mukaan muiden maiden lähetystöihin, mikä kuitenkin oli vaikeaa, ellei mahdotonta, sillä armeija etsi useita lähetystössä piileskelleitä. Alussa ulkoministeriön kanta oli, että se avustaisi Chilessä oleskelevien suomalaisten kotiuttamisessa normaalien tehtäviensä mukaisesti, mutta "ulkomaalaisiin ei Suomen edellä mainittu avustusvelvollisuus ilman muuta ulotu", kuten asian muotoili ulkoministeriön oikeudellisen osaston toimistopäällikkö Kaarlo Muranen muistiossaan vielä 15. lokakuuta.

Sotilasjunttakin aluksi esti pakolaisten maasta poistumisen, mutta muutti melko nopeasti kantaansa, sillä se halusi rehabilitoida kansainvälisen asemansa ja samalla myös päästä eroon vasemmistolaisista. Tämä mahdollisti pakolaisten lähettämisen lähetystöistä ulkomaille.

Kansainvälinen huomio

Chilen vallankaappaus sai laajaa kansainvälistä huomiota ja aiheutti varsinkin Länsi-Euroopan vasemmistossa voimakkaan reaktion. Vallasta syösty Salvador Allende oli marxilainen, demokraattisin vaalein valittu presidentti, joka ajoi Chilen rauhanomaista siirtymistä sosialismiin, joten hän oli liki täydellinen esikuva vasemmistolle ympäri maailmaa. Väki-voimainen sotilasvallankaappaus oli siis omiaan synnyttämään kansainvälistä vastarintaa. Syntyi Chilen solidaarisuusliike, joka levisi nopeasti Länsi-Euroopassa.

Linda Heinosen pro gradu -tutkielma *"Chilen kansa ei ole yksin"* (2013) nostaa esille Suomessa ja muualla Euroopassa nousseen

Chile-solidarisuuden, joka toi Chilen tapahtumat suuren yleisöön tietoisuuteen ja vaikutti voimakkaasti yleiseen mielipiteeseen vallankaappauksesta. Suomessa solidaarisuusliikkeen näkyvin toimija oli Suomi-Chile-seura, joka oli perustettu juuri ennen vallankaappausta. Syyskuun 11:n jälkeen sen toiminta keskittyi aktiiviseen solidaarisuus-kampanjaan ja seuraan liittyikin Linda Heinosen mukaan 11 000 uutta jäsentä vallankaappauksista seuranneiden kahden viikon aikana. Maailman rauhanneuvosto järjesti Helsingissä nopealla aikataululla kansainvälisen solidaarisuuskokouksen. Perustettiin myös kaksi Suomi-Chile-seuraa. Ammattijärjestöt järjestivät Chile-boikotteja, esimerkiksi joillain tehtailla kieltäydyttiin käsittelemästä chileläistä "verikuparia". Suomi toimi näkyvästi myös sotilasjuntan sotarikoksia tutkivassa Chile-komissiossa, jonka puheenjohtajana toimi SDP:n kansanedustaja Jacob Söderman. Suomi-Chile-seura onnistui mobilisoimaan Suomessa ennennäkemättömän laajan solidaarisuusliikkeen, jonka Chilen asialle nostama julkisuus varmasti vaikutti myös hallituksen tekemiin päätöksiin pakolaiskysymyksessä.

Pakolaispäätös

Ulkoministeriön poliittisen osaston osastopäällikkö Matti Tuovinen pohti 1. lokakuuta muistiossa mahdollisia toimenpiteitä Chilen pakolaisten avustamiseksi. Kansalaisjärjestöt, kuten Rauhanpuolustajat ja Suomi-Chile-seura sekä eri puolueet esittivät Suomen valtiojohdolle vetoamuksia, ja ulkoministeriössä koettiin tarvetta reagoida tilanteeseen. Tuovinen katsoi, että virallisen Suomen oli otettava vetovastuu Chilen tilanteen käsittelemisestä Suomessa "jonkin voimakkaan toimenpiteen avulla". Tuovinen pohti mahdollisuutta, että hallitus esittäisi valmisteltavana olevaan III lisäbudjettiin erityismäärärahaa pakolaisten avustamiseksi ja eri viranomaisista kokoonpannun toimikunnan kokoamista avustuksen ohjaamiseksi pakolaisille. Lisäksi eduskuntapuolueet olivat kokoamassa valtuuskuntaa, jonka oli määrä lähteä Chileen tutustumaan pakolaistilanteeseen.

Tuovisen ehdottamat toimenpiteet toteutuivat pian. Lokakuun 3. päivänä hallitus teki periaatepäätöksen Chilen pakolaisten auttamiseksi, ja lisämenoarvioon päätettiin sisällyttää erityismääräraha ohjattavaksi Chileen. Ulkoministeriön jaostopäällikkö Reijo Uusiniemi esitti, että Suomi avustaisi Chilen pakolaisia 600 000 markalla. Määrärahasta puolet menisi suomalaisten ja näiden omaistensa kotiuttamiseen sekä Chile-valtuuskunnan matkakuuluihin. Toiset 300 000 markkaa ohjattaisiin UNHCR:n, UNICEF:in tai Suomen Punaisen

Ristin kautta Chileen. Suomessa ei vielä tässä vaiheessa harkittu pakolaisten ottamista Suomeen, vaan apua oli tarkoitus antaa paikan päällä. Suomen linja sai osakseen arvostelua lehdistössä. Muun muassa Rauli Virtanen kysyi Uudessa Suomessa "Missä viipyy Suomen apu" ja kertoi Tapani Brotheruksen majoittaneen lähetystöön pakolaisia.

Periaatepäätös pakolaisten vastaanotosta Suomeen toteutui päivä sen jälkeen, kun Chile-valtuuskunta oli palannut Suomeen. Ensimmäisessä kiintiössä Suomi päätti ottaa 100 pakolaista, kaiken kaikkiaan pakolaisia tuli vallankaappauksen jälkeisinä vuosina 182. Näistä 26 oli ei-chileläisiä, jotka oli valittu UNCHR:n ylläpitämiltä pakolaisleireiltä. Suurin osa pakolaisista tuli Suomen lähetystön suojista, josta pakolaisia matkusti myös muihin maihin, enimmäkseen Itä-Saksaan. Nämä pakolaiset olivat etusijalla, sillä heidän asemansa oli pakolaisleireillä oleskelleita vaikeampi.

Miksi Chile?

Kuten todettua, Chilen pakolaisia voidaan pitää Suomen uuden pakolaispolitiikan lähtöpisteenä, vaikka se ei ollutkaan kovin radikaali muutos politiikkaan. Pakolaisten vastaanotto pakotti Suomen kehittämään vastaanottojärjestelmän pikavauhtia, sillä kokemusta pakolaisryhmien ensihuollosta tai integroimisesta yhteiskuntaan ei ollut. Ensihuolto ulkoistettiinkin Punaiselle Ristille. Toinen huomionarvoinen seikka oli vastuun siirtäminen pakolaisten vastaanotossa työministeriölle; pakolaisten ajateltiin sopeutuvan parhaiten löytämällä heille työtä Suomesta.

Miksi sitten juuri Chilen pakolaiset valikoituivat uuden pakolaispolitiikan ensimmäiseksi ryhmäksi? Pakolaispolitiikan muutos ei ollut mitenkään ennalta suunniteltu, vaan useiden sattumien summa. Juurisyy on suomalaisen yhteiskunnan ja politiikan kansainvälistyminen 1970-luvun alussa. Tämä ilmeni monella tapaa, esimerkiksi taloudellisten suhteiden kehittymisenä sekä itään että länteen ja kehitysyhteistyön laajentamisena. Kehitysyhteistyön mahdollisti nopea talouskasvu, mikä toi Suomelle moraalisen velvoitteen köyhimpien maiden auttamiseksi. Tämä moraalisen velvollisuudentunnon syntyminen heijastui lopulta myös pakolaispolitiikkaan, josta tuli yksi auttamisen muoto lisää Suomen kehitysmaasuhteiden toiminta-arsenaaliin.

Ennen Chilen pakolaisia Suomen linja oli auttaa pakolaisia niiden omassa maissaan. Tuki kanavoitiin muuan muassa UNCHR:n ja Punaisen Ristin kautta. Tämä linja piti aluksi myös Chilen tapauksessa. Suomen Santiagon-lähetystön suojelussa olleet pakolaiset kuitenkin pakottivat Suomen uudensuuntaamaan

toimiin. Pakolaisten oli luonnollisinta ja yksinkertaisinta siirtyä Suomen lähetystöstä Suomeen saakka.

Ei pidä väheksyä myöskään julkisen mielipiteen vaikutusta. Suomen hallitusta painostettiin sekä solidaarisuusliikkeen, tiedotusvälineiden että YK:n taholta pakolaisten vastaanottoon. Muut Pohjoismaat, erityisesti Ruotsi, olivat aktiivisia Chilen pakolaiskysymyksessä, ja Suomi seurasi niiden esimerkkiä. Hallituksella ja ulkoministeriöllä ei ollut juuri muita vaihtoehtoja kuin tehdä päätös vastaanotosta. Toisaalta Chile oli otollinen auttamiskohde, sillä vallankaappaus osui yleisvasemmistolaiseen aktiiviseen kansalaisliikkeiden kauteen, kuten Linda Heinonen pro gradussaan huomioi. Demokraattisesti valitun sosialistipresidentin väkivaltainen syrjäyttäminen aiheutti järkyttyneen reaktion, jota poliittisten päättäjien oli vaikea sivuuttaa ja johon heidän oli helppo myös yhtyä. Tämän vuoksi Atlantin takaisessa maassa tapahtunut

vallankaappaus aiheutti niin pitkälle meneviä toimia maanosassa, jolla oli kyseenalainen maine juuri sotilasvallankaappausten vuoksi.

Lähteet

Ulkoasianministeriön arkisto.

Heinonen, Linda (2013). *Chilen kansa ei ole yksin*. Suomalaisen Chile-solidaarisuusliikkeen nousu Chilen vuoden 1973 vallankaappauksen jälkeen. Historian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Hiilamo, Heikki (2010). *Kuoleman listat*. Suomalaisen salainen apu Chilen vainotuille. Helsinki: Otava.

Leitzinger, Antero (2008). *Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812–1972*. Helsinki: East-West Books.

Seppälä, Antti (2004). *Muukalainen ja virkavalta*. Ulkomaalaishallinto Suomessa vuosina 1973–2003. Helsinki: Työministeriö.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaisen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säastettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:

Arkistonhoitaja Jarno Heinilä

jarno.heinila@utu.fi

+358 (0)2 28 404 40

Timo Komulainen

Pappi, Smoolannin seurakunnat

Kuva: Annukka Lahti.

Paremmän elämän toivossa Smoolannin siirtolaispappi muistelee

Avainsanat: Jönköping, Gislaved, siirtolaispappi, Smoolanti, Värnamo

1970-luvun alussa asuimme Hauholla, kauniissa, turvallisessa ja ystävällisessä maalaispitäjässä, jossa elettiin vielä yhtenäiskulttuurin ilmapiirissä. Samalla elettiin kuitenkin muutoksen aikaa. Maalta hakeuduttiin työn perässä kaupunkeihin, myös Ruotsiin muutto oli kiihtynyt. Nuori perheemme tempautui mukaan tähän muutokseen. Halusimme laajentaa elämänpiiriämme ja saada uusia haasteita. Niinpä mekin Annelin kanssa päätimme lähteä Ruotsiin, Jönköpingiin, mistä minulle oli tarjottu siirtolaispappin paikka.

Tämä kahden ja puolen vuoden mittainen kokemus vaikutti syvästi elämäämme. Olimme siirtolaisia siirtolaisten joukossa. Opimme tuntemaan ruotsalaista yhteiskuntaa, joka muutoksessa on kulkenut Suomea edellä. Tutustuimme myös Ruotsin kirkkoon ja sen kutsumustietoisiin työntekijöihin. Kirkko kantoi omalta osaltaan vastuuta suomalaisten siirtolaisten kotiutumisesta uusiin oloihin rekrytoimalla työhön suomalaisia pappeja. Muutto oli haaste koko perheelle.

Olimme nuoria, kuten useimmat suomalaiset siirtolaiset. Elämä vieraassa maassa merkitsi perheen arjessa monenlaisten odottamattomien paineiden kohtaamista. Koimme kuitenkin, että vaikeuksien läpi eläminen vahvisti yhteyttämme. Nuorempi poikamme Topias syntyi heti Jönköpingiin muutettuamme hyvin dramaattisissa olosuhteissa kerrostaloasunnossamme, mutta sekä lapsi että äiti selvisivät jännittävästä tapahtumasta.

Muistelemme lämmöllä urheita suomalaisia, jotka raivasivat itselleen paikan ruotsalaisessa yhteiskunnassa ja joista monista tuli ystäviämme. Samoin muistamme kiitollisina

ruotsalaisia työtovereitani, jotka ottivat meidät ystävällisesti mukaan työyhteisönsä.

Moni siirtolainen koki, että matkan päästä suomalaisuus avautuu uudella tavalla. Niin tapahtui meillekin. Arvostamme kotimaatamme, mutta koimme, että hyviä asioita löytyy myös muualta.

Tässä joitakin välähdyksiä kirjasta, jonka julkaisin kokemuksistamme syksyllä 2017.

Ensimmäisiä tunnelmia Jönköpingistä

Jönköpingin asemalla oli vastassa kaksi vastaanottajaa, seurakunnan nuorisosihteeri ja Viktor Hytti.

Viktor oli korvaamaton apu kaupunkiin asettumisessa. Hän oli paikallisia inkeriläisiä, asunut rippikouluikäisenä sodan jälkeen Pohjanmaalla ja jatkanut sieltä perheensä kanssa pakoa Pohjanlahden yli Ruotsiin. Viktor oli ollut puuhaamassa suomenkielisen papin viran perustamista Jönköpingiin ja nyt hän oli ottanut tehtäväkseen auttaa tulokasta kaikin tavoin. Hän oli poikamies, asui Ekhagenin kaupunginosassa omassa talossa ja oli vuorotyössä Munksjön paperitehtaalla. Viktor suorastaan pursui halua auttaa.

Seurakunta oli järjestänyt minulle tilapäisen asunnon eläkkeellä olevan sution, Marjo Hultqvistin, luota Östra Storgatanilta ja Viktor vei minut laukkuineni sinne. Ruotsissa sinuteltiin kaikkia, niinpä minunkin oli totuteltava sinuttelemaan vuokraemäntääni. Hänellä oli tyylikäs asunto ja sain siitä käyttööni yhden huoneen. Sinuttelusta huolimatta Marjo oli pidättyväinen ruotsalainen, mutta tulimme erittäin hyvin toimeen. Hän ymmärsi myös kielivaikeuksiani.

Yritin eräänä päivänä olla huomaavainen ja antaa hänelle hyvää palautetta hänen asunnotaan. Lausuin naama hymyssä hänen olohuonettaan katsoessani: "Marjo, du är så smaklös." (Marjo, sinulla on niin huono maku). Marjo räjähti nauramaan ja sanoi, että luultavasti et tarkoittanut sitä, mitä sanoit. Ilmeestäni hän oli päätellyt, että tarkoitukseni oli sanoa, että "du har mycket fin smak." (sinulla on hyvin hieno maku). Kyllä näihin möhläyksiin vajavaisen kielitaidon takia sai tottua.

Olin tullut Jönköpingiin perjantaina ja sunnuntaina oli ensimmäinen jumalanpalvelus, niinpä ryhdyin heti lauantaiamuna saarnan valmistukseen. Oli outoa tehdä saarna, kun ei tuntenut yhtään seurakuntaa. Iltapäivällä tulivat Päivö Tarjamo (hiippakuntapappi) ja hänen Terttu vaimonsa asunnolleni. Meidän oli määrä mennä illaksi Värnamoon, jossa olisi seurakuntailla. Sain vasta Ruotsiin tultuani kuulla, että Päivö oli siirtymässä elokuun alussa Auran kirkkoherraksi Suomeen. Olin siis jäämässä ainoaksi papiksi hiippakuntaan. Illalla oli tarkoitus viettää Värnamossa Päivön läksiäisiä ja toivottaa samalla minut tervetulleeksi. Oli myös toinen yllätys. Terttu odotti vauvaa. En ollut huomannut asiaa vielä maaliskuun alussa eikä Päivö ollut puhunut asiasta mitään. Meillä oli siis perheissä samanlainen tilanne.

Ilta Värnamossa oli hyvin kodikas. Paikalla oli viitisenkymmentä henkeä, sillä myös Gislavedin seurakuntapiiriläiset olivat tulleet mukaan. Myös Värnamon kirkkoherra Siegfriid Allgulin osallistui tilaisuuteen. Paikallinen Värnamo Nyheter otsikoi tilaisuuden seuraavalla viikolla, *Päivö åker – Timo kommer*. (Päivö lähtee – Timo saapuu)

Suomesta tulleele oli outoa, että Ruotsi pyhäytyi viikonlopuksi täysin. Ei kulkenut posti, ei myöskään linja-autovuorot. Sama ilmiö tapahtui Suomessa pienellä viiveellä. Tarjamot lähtivät kohti Malmötä, ja koska minulla ja mukana olleella Viktorilla ei ollut muuta kyytiä, seurakuntapiiriin sihteeri Eeva Helin lähti autollaan heittämään meidät kotiin. Eeva osoitautui puuhakkaaksi ihmiseksi, niinpä tämä 60 kilometrin matka Jönköpingiin edestakaisin iltamyöhällä onnistui häneltä hienosti.

Koko perhe Ruotsissa

Heinäkuun alussa lähdin Suomeen kuten monet maanmieheni. Ehdin olla Suomessa vain pari päivää, minkä jälkeen piti palata takaisin, mutta nyt lähdimme kaikki yhdessä. Mukanamme oli myös vaimoni sisar, Mirjami, joka tuli auttamaan uuteen kotiin asettumisessa. Liput oli varattu neljälle, mutta Annen masussa matkasi viides. Onneksi hän pysyi siellä kiltisti koko laivamatkan. Matias oli lai-

vasta innoissaan ja suunnitteli kuinka hän leikkisi Ruotsin poikien kanssa.

Matkan pääteipiste, Råslätt, oli kerrostalo-lähiö keskellä maalaismaisemaa. Kun väsyneet matkalaiset pääsivät neljännen kerroksen asuntoon, oli vastassa masentava kaaos. Muuttotavarat odottivat pakkauksissaan, vain tärkeimmät olin ehtinyt purkaa. Mutta joka tapauksessa olimme yhdessä ja saatoimme aloittaa uuden vaiheen elämässämme.

Anne ja vauva olivat selvinneet matkasta hienosti. Ensimmäisiä asioita oli päästä äitiysneuvolaan ja lääkärin vastaanotolle. Kohdunkaulan sidos piti postaa, sillä vauvan syntymän laskettu aika oli elokuun alussa.

Asunto oli hyvä, mutta pihapiiri oli ankea. Yritimme löytää Matiakselle tekemistä. Menin hänen kanssaan hiekkalaatikolle toiveena tutustua muihin talossa asuviin lapsiperheisiin. Matias oli innoissaan muoviamppari ja lapio kädessään. Hiekkalaatikon lähistöllä istuskeli joukko äitejä juttelemassa jälkikasvun touhutta samaan aikaan hiekkalaatikossa. Matias katseli hetken ja meni sitten toisten lasten joukkoon leikkimään. Ei kestänyt kuitenkaan kuin hetken, kun paikalle ilmestyi poika, joka tönäisi Matiaksen kumoon. Se oli ensimmäinen kokemus Ruotsin pojista, joiden tapaamista Matias oli niin innolla odottanut. Ihmeellisintä oli se, ettei pojan äiti reagoanut asiaan millään tavalla. Ei tullut kuuloonkaan, että lasta olisi voinut jättää sinne leikkimään. Muutos Hauhon ja Rehakan Eskolan tunnelmasta oli täydellinen. Siinä suhteessa Annen pelot olivat käyneet toteen.

Matias ei kuitenkaan hellittänyt. Hän halusi päästä leikkipaikalle. Anne yritti aina joskus istua hiekkalaatikon ääressä. Kun hänen piti mennä sisään, poika halusi tavallisesti vielä jäädä ulos. Annen piti silloin opettaa hänelle hississä mitä numeroa pitää painaa, kun tulee ylös. Nelonen muistutti aika paljon siinä vaiheessa Annen profilia. "Paina hississä äidin kuvaa, kun tulet kotiin", kuului neuvo ja sillä systeemillä kaksivuotias ilmestyi muutaman kerran kotiovelle. Oli se meiltä vanhemmilta aika uhkarohkeaa.

Alkuun pääsy ei meillä aikuisillakaan ollut helppoa. Oli hoidettava muuttoon liittyvät viralliset asiat ja saatava arki sujumaan. Ruotsin hintataso ällistyi Suomesta tulijaa. Olin saanut Suomessa viimeisen palkan toukokuun alussa. Ennenkuin palkanmaksu käynnistyi Ruotsissa, oli rahat kulutettu ja jouduttu jo lainaamaan tutuilta. Ei ollut toivoa myöskään lapsilisistä, sillä siihen vaadittiin sosiaaliturvatunnus ja sen saaminen kesti. Ehdin käydä sitäkin asiaa penäämässä useamman kerran. Ei auttanut muu kuin käydä pyytämässä seurakunnan kamreerilta förskottia. Hän suhtautui asiaan onneksi ymmärtävästi.

Erikoisia kutsuja

Ensimmäinen syksy Räsälttissä oli täynnä uusia kokemuksia.

Sain puhelinoiton kolmelta mieheltä E 4-tien varresta. Auton jäädytyn oli ruvennut keittämään eikä matkaa voitu jatkaa. Pyydetiin apua papilta. Lähdin paikalle ja siellähän kaverukset olivat tien poskessa. Selvisi samalla todellinen pelon aihe. Oltiin hiukan juovuksissa ja pelättiin poliisin paikalle tuloa.

No, pitihän maanmiehiä auttaa. Pantiin auto hinaukseen ja miehet tulivat minun autooni. Kun siinä sitten ajeltiin kohti kaupunkia, tunnelma kohosi, niin että yksi kavereista julisti: "Timo on yksi meistä."

Seurakuntalaisia

Nässjössä oli 82 vuotias inkeriläisrouva, jota kävin kuukausittain tapaamassa. Hän ei jaksanut tulla kirkkoon ja niinpä ajelin 40 kilometrin matkan Nässjöhön antamaan hänelle ehtoollista. Hän oli kasvanut säännölliseen ehtoollisella käyntiin jo lapsena Inkerissä ja halusi tämän hengellisen ravinnon edelleen. Arvostin kovasti hänen uskollisuuttaan.

Alkuaikoina sovitin nuo Nässjön käynnit iltapäiviin. Tätä jatkui kunnes rouvan hoitaja kysyi, voisinko käydä aamupäivisin, koska rouva ei suostu syömään vierailupäivänä ennen kuin on saanut ehtoollisen. En ollut tullut ajatelleeksi, että rouva seurasi vanhaa tapaa paastota ennen ehtoollista. Muutin aikatauluani.

Seurakuntatoiminnan yksi ongelma oli se, että miehet tahtoivat jäädä ulkopuoliksi. Sama kysymys oli Suomessakin. Urho ja Taisto olivat tällaisia miehiä. Urhoa kutsuttiin Unskiksi. Hän kävi meillä silloin tällöin istumassa iltaa. Siihen aikaan tupakoitiin sisällä. Niin Unskikin. Meillä oli häntä varten tuhkakuppi erässä kaapissa, jota Matias kutsui Unskikaapiksi.

Unski teki työpaikallaan jatkuvaa yövuoroa. Hän sanoi pitävänsä sitä hyvänä ratkaisuna. Ehkä se kertoi siitä, että hän oli vähän erakkoluonne, Lapin selkosilta kotoisin. Hän ei koskaan puhunut liiemmästi itsestään, emmekä udelleet. Hän tuntui arvostavan sitä. Joskus hän saattoi lähteä sunnuntaina kaverikseni, kun lähdin pitemmälle työmatkalle. Hän oli mukanani jumalanpalveluksissa ja kastetoimituksissa kuin sentio konsanaan.

Taisto oli naimisissa, mutta hänkin oli jotenkin yksinäinen. Hän oli vaimonsa kanssa kuin eri paria. Vaimo oli ylioppilas, Taistolla ei ollut koulusivistystä, mutta hän oli mukava, aivan tavallinen suomalaismies. Tuntui, ettei vaimo arvostanut häntä ja olisi halunnut hänen olevan toisenlainen. Pariskunnalla oli kaksi pientä tytärtä, joista toinen oli kehitysvammainen.

Yritin keksiä Unskin ja Taiston kaltaisille miehille jotain. Rupesin järjestämään työpöytä Kristiinan seurakuntatalolla lauantaisin, jolloin en ollut jossain kaukana. Naisväki teki käsitöitä yläkerrassa ja miehet askartelivat alakerran puutyöverstaassa. Ajatuksena oli valmistaa jotain joulumyyjäisiin. Välillä juotiin kahvia.

Ei tämä piiri miesten keskuudessa suurta suosiota saanut, mutta naisten toimesta tällaisia piirejä syntyi ainakin Norrahammariin ja Huskvarnaan.

Kohti toista Ruotsin joulua

Värnamossa vietettiin toisia Smoolannin suomalaisten päiviä. Ne olivat vajaa kuukausi kirkkopäivien jälkeen, mutta väkeä oli silti runsaasti. Värnamon kirkossa oli messu, jossa minun oli määrä pitää kaksikielinen saarna. Ei sujunut yhtä hyvin kuin piispa Nikolaiselta kirkkopäivillä, mutta oli joka tapauksessa hienoa, että suomalaiset otettiin tällä tavoin seurakuntaelämään mukaan.

Kirjailija Anna-Maija Raittila oli ollut mukana kirkkopäivillä. Tunsin hänet kouluajoilta. Hän oli ollut Imatralla sisareni uskonnonopettaja. Olimme saaneet Anna-Maijalta Taizé -liikkeen kiertokirjeitä. Hän oli Suomessa tuon ekumeenisen nuorisoliikkeen keskushahmo. Liike vetosi nuoriin kristittyihin eri puolilla Eurooppaa, myös Suomessa. Sen piirissä syntyi paljon ekumeenisia kontakteja eri maiden nuorten väliin. Anna-Maija halusi saada yhteyden myös suomalaisiin siirtolaisiin ja lähetti tässä tarkoituksessa kaksi opiskelijatyttöä Jönköpingiin, Irja Askolan ja Maria Mikkolan. He olivat luonamme muutaman päivän. Merkittäviä tyttöjä. Irjasta tuli myöhemmin Helsingin piispa ja Mariasta tunnettu lastenkirjailija. Myöhemmin meille ilmestyi vielä opiskelijapoika Sri Lankasta.

Siirtolaisseurakunnassamme ei kuitenkaan ollut henkilöitä, jotka olisivat innostuneet Taizé -liikkeestä. Eikä meillä itsellämme ollut voimavaroja sellaisen ryhmän perustamiseen.

Edessä oli toinen joulu Ruotsissa. Seurakuntapiireissä vietettiin joulujuhlia. Aattohartaudessa olimme Kristinan kirkossa, minkä jälkeen ajelimme hautausmaalla. Oli haikea mieli. Ei näkynyt samanlaista valomerta, mihin olimme kotona tottuneet.

Joulupäivänä minulla oli kolme - ja tapainpäivänä kaksi jumalanpalvelusta sekä lisäksi kolme kastetoimitusta. Nyt palveluksissa oli jo paljon tuttuja kasvoja, silti mielessä käväisi ajatus, joko ensi jouluna Suomessa? Siirtolaisten keskuudessa ajateltiin, että jos ei kolmen vuoden sisällä palaa takaisin, on vaikea lähteä ja vaikea sopeutua Suomeen.

Paluu Suomeen

Piti ehtiä vielä hyvästelemään seurakuntapiirit ja kastaa lapset. Oli vielä hautajaisetkin, joita oli ollut vain harvakseltaan. Jönköpingissä ja Gislavedissa pidettiin oikein läksiäiset. Jönköpingissä ne olivat suurelliset juhlat lahjoineen ja ohjelmineen. Gislavedissa pidettiin yhteiset läksiäiset värnamolaisten kanssa. Lahjoja annettiin muistoksi sielläkin. Oli haikeaa jättää tutuksi käyneet ystävät.

Olin tuntenut itseni viimeisenä viikonlopuna huonovointiseksi. Kaulaa ja poskia kuumotti ja ne tuntuivat turpoavan. Aloin epäillä sikotautia, jota en ollut sairastanut lapsena. Maanantaiaamuna menin lääkäriin. Lääkäri piti ajatustani aivan huuhaana. Hän sanoi, että jos aikuinen mies sairastaa sikotautia, hän ei kävele vastaanotolle. Yritin olla apuna pakkaamisissa, sillä muuttoauton Suomeen piti lähteä keskiviikkona. Ilman ystävien apua olisimme kuitenkin olleet vaikeuksissa. He irrottivat lamppuja, pesivät kylpyhuoneen ja tekivät muuta, mihin pystyivät sillä hetkellä.

Tiistaiamuna oli vielä ruotsalaisten työteriverien läksiäiset. Sen jälkeen olin aivan lopussa. Kuume alkoi nousta ja samalla alkoi kova päänsärky. Muuttoamuna oli pakko kutsua ambulanssi, joka vei minut kulkutautisairaalaan. Kyseessä oli todellakin ollut sikotauti ja nyt oli alkanut sen jälkitauti, aivokalvon tulehdus.

Anne valvoi muuttoauton lähdön ja hoiteli perheen asioiden järjestelyt. Emme itse voineet tietenkään lähteä. Sopimuksen mukaan

asuntoon tulivat välittömästi uudet vuokralaiset, eräs suomalaisperhe. He lupasivat, että Anne saa majoittua poikien kanssa yhteen huoneeseen, jossa ei ollut muuta kalustusta kuin patjat lattialla. Anne käveli päivittäin minua katsomaan ruotsalaisten naapurien piteässä huolta pojista. Olin aluksi aivan horroksessa, kunnes kuume alkoi vähitellen hellittää.

Sain lääkärintodistuksen perusteella Lammilta kuukauden sairaalomaan. Todella hyvä alku. Viikon päästä olin siinä kunnossa, että sairaalasta pois pääsy oli mahdollista, mutta autolla ajaminen ei ollut sallittua. Viktor tuli vielä kerran avuksi. Hän otti työstä vapaata ja lähti meille kuskiksi. Viktor ajoi meidät autolamme satamaan ja palasi sieltä junalla kotiin. Turussa meitä vastassa olivat Annen veljet, Altti ja Hannu, jotka puolestaan ajoivat meidät Turenkiin. Siellä Mirjami oli luvannut majoituksen. Muuttokuorma oli mennyt jo Lammille. Voi sanoa, että palasimme Suomeen kaikkemme antaneina.

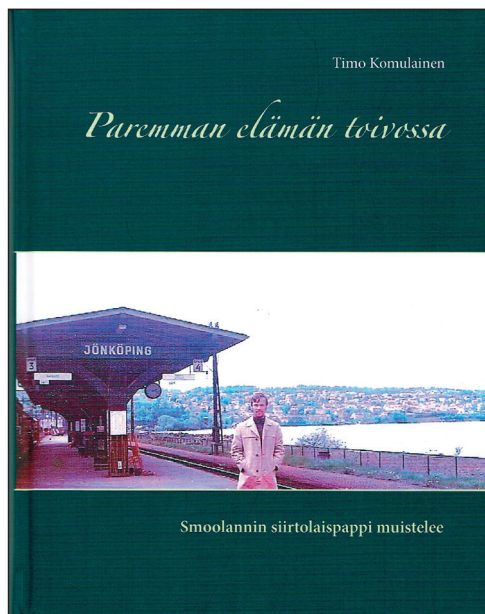
Tilanne ei päättynyt vielä tähän, sillä Turenkiin saavuttuamme Anne sairastui ja joutui puolestaan sairaalaan. Jouluksi sentään pääsimme Lammille. Kun Annen veli, Hannu, saattoi meidät pappilaamme muuttolaatikoiden keskelle, hän sanoi hymy suupielessä: "Teillä riittääkin tänä jouluna pakettien avaamista."

Uusi vuosi Suomessa alkoi. Jaoinme aikaisempien paluumuuttajien kokemuksen: poissa ollessamme Suomi oli muuttunut, mutta niin olimme mekin.

Komulaisen perhe muutti 1970-luvun alussa Hauholta Ruotsiin, Jönköpingiin, jonne Timo Komulainen oli kutsuttu siirtolaispapiksi. Elettiin Ruotsiin suuntautuneen siirtolaisuuden huippuvuotia. Muutto oli haaste koko perheelle. Kirja kertoo siirtolaispapiin arjesta, perheen sopeutumisesta uusiin oloihin ja kohtaamisista suomalaisten siirtolaisten kanssa.

Ruotsissa monet yhteiskunnalliset muutokset olivat 1970-luvun alussa jo paljon pidemmällä kuin Suomessa. Ruotsin kirkko pyrki suomalaispappeja rekrytoimalla auttamaan omalta osaltaan suomalaisten sopeutumisesta uusiin oloihin.

Kirja on kovakantinen omakustanne. 120 s. Kirjaa voi tilata hintaan 20 € + postimaksu osoitteesta: timokomulainen6@gmail.com, puh. 045-310 0746

Pasi Saukkonen

Erikoistutkija, dosentti
Helsingin kaupungin tietokeskus
pasi.saukkonen@hel.fi
<https://pasisaukkonen.wordpress.com/>

Kumpi loppuu: työ vai työvoima?

Euroopan väestö ikääntyy vauhdilla. Syntyvät ikäluokat ovat pieniä, ja elinajanodote nousee. Työvoimasta siirtyy joka vuosi enemmän ihmisiä pois kuin mitä tulee sisään. Työikäisten osuus koko väestöstä pienenee eli väestöllinen huoltosuhde heikkenee, myös Suomessa. Tämä näkyy työmarkkinoilla.

Tätä kirjoitettaessa paljon pulaa on Ammattibarometrin mukaan etenkin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista sekä rakennusalan ja it-sektorin osaajista. Myös lastentarhanopettajien ja erityisopettajien tehtäviin on vaikea löytää tekijöitä, samoin siivousalalle ja joihinkin myyntityön ammatteihin. Tarvittavan työvoiman määrä ja luonne vaihtelevat eri puolilla Suomea.

Miltei kymmenen vuotta kestänyt taloudellisesti vaikea kausi vaimensi keskustelua väestön rakenteellisesta muutoksesta ja sen seurauksista. Korkean työttömyyden aikana on vaikea puhua kovaan ääneen työvoimapulan uhasta. Samalla kun suhdannenäkymät ovat viime aikoina kirkastuneet, myös työn tarjonnan kysymyksistä on alettu keskustella aktiivisemmin.

Vuoden 2017 syyskuussa Suomessa oli noin 275 000 työtöntä työnhakijaa, eli noin kymmenen prosenttia työvoimasta oli työtä vailla. Suurin osa heistä on niin sanottuja kansansuomalaisia, mutta noin 75 000 oli ulkomaan kansalaisia. Ulkomaalaistaustaisten työttömyysprosentti on Suomessa selvästi kanta-vaestoon kuuluvia korkeampi, joskin vaihtelu maahanmuuttajaryhmien välillä on suurta.

Vaikka reservissä tuntuisi siis olevan paljon työn tekijöitä, kotimaiset voimat eivät välttämättä silti riitä työvoiman lähitulevai-

suuden tarpeen tyydyttämiseen. Tämä voi johtaa vaikeuksiin yrityksissä ja palvelujen tuottamisessa. Myönteiset kasvunäkymät voivat jäädä toteutumatta, kun kysyntään ei voida vastata tarjonnalla ja kun työn hinta nousee. Rahoituskriisin lisäksi hyvinvointivaltiota kohtaa henkilökuntakriisi.

Todellisesta tulevaisuuden työvoimatarpeesta on vaikea saada tarkkoja ja luotettavia tietoja, ja kysymys politisoituu herkästi. Eri lähteistä saatavien tietojen ja näkemysten perusteella on kuitenkin ilmeistä, että säilyttääkseen viime vuosien työn tarjonnan ja talouden kitkattoman toiminnan Suomi tarvitsee myös ulkomaisten työntekijöiden maahanmuuttoa.

Työperusteisen maahanmuuton edistäminen on todennäköisesti valtioneuvoston maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelijoiden työpöydällä yhtenä suurena asiakokonaisuutena. Ainakin sen pitäisi olla. Suomi ei ole missään vaiheessa ollut kansainvälisten muuttoliikkeiden tärkeä kohdema, eikä siitä sellaista tule ilman merkittävää panostusta ulkomailla tapahtuvan rekrytoinnin lisäämiseksi.

Suomeen on muuttanut suuremmissa määrin työntekijöitä oikeastaan vain Virosta. Viime vuosina muutto eteläisestä naapurimaasta on kuitenkin olennaisesti vähentynyt, ja tänne jo kertaalleen asettuneet ovat alkaneet muuttaa takaisin entiseen kotimaahansa. Koska nuorten työikäisten ikäluokat ovat Virossa pienet, sieltä päin on tuskin odotettavissa paljon apua suomalaisen työvoimapulaan.

Jos on niin, että Suomeen todella tarvitaan työntekijöitä, meillä pitäisi nostaa keskustelu

keinoista ulkomaisen työvoiman Suomeen saamiseksi aivan toiselle tasolle. Maakuva-työn kanssa nyhertäminen ei riitä kovassa kansainvälisessä kilpailussa mihinkään.

Asiakokonaisuutta mutkistaa kuitenkin samalla se, että nykyään on poikkeuksellisen vaikea ennakoita työvoiman tarvetta, kun mukaan otetaan hieman pidempi aikaperspektiivi. Taloudellisten suhdanteiden ennustaminen on tietenkin aina ollut hankalaa, ja globalisaation oloissa se on muodostunut entistä vaikeammaksi.

Vanhojen vaikeuksien lisäksi tieteellinen ja teknologinen kehitys vaikuttanee tulevina vuosikymmeninä erittäin paljon työn tekemiseen ja työmarkkinoiden rakenteeseen. Automaatio on jo vienyt pois suuren määrän teollisen tuotannon työpaikoista, nyt innovaativetoisen saneeraamisen kohteena ovat myös palvelut, tietotyö ja logistiikka. Suomessa finanssialan johtajat ovat kertoneet tuhansissa laskettavista työpaikkojen menetyksistä, kun esimerkiksi rahoitusprosesseja automatisoidaan.

Ihmistyötä korvaavat etenkin kolmiulotteinen tulostaminen, itseohjautuvat robottiautot ja tekoälyn tarjoamat käytännön sovellukset. Kukaan ei kuitenkaan vielä tiedä, millä vauhdilla muutos etenee eri aloilla. Tietoa ei myöskään ole siitä, missä määrin ja minne syntyy uusia työpaikkoja, jotka edellyttävät toisenlaista osaamista.

Olen suuresti huolissani siitä, mitä tästä seuraa. Jos julkisuudessa esitetyt karkeat ennusteet pitävät paikkansa, niin ihmisillä ja yhteiskunnilla on hirmuinen kiire yrittää sopeutua työelämän muutokseen. Uusiin olosuhteisiin soveltuva koulutusta pitäisi kehittää salamavauhtia samoin kuin luoda uusia malleja ratkaista työnteon ulkopuolelle jäävien toimeentulon ja merkityksellisen elämän kysymyksiä.

Globaalisti kehitys tuottanee suuria ongelmia Afrikan, Lähi-idän ja Etelä-Aasian voimakkaan väestönkasvun ja nuoriin painotuvan ikärakenteen maille. Työvoimavaltaista teollista tuotantoa tarvitaan ylipäätään entistä

vähemmän. Lisäksi 3D-tulostamisen seurauksena sekin vähä voi siirtyä takaisin korkean palkkatason maihin, lähelle tuotteiden suunnittelua ja tärkeimpiä markkina-alueita.

Suomessa logistiikkapalvelut ovat varsinkin alemman koulutustason ihmisten tärkeä työllistäjä. Heistä monet ovat maahanmuuttajia. Erään arvion mukaan kolme neljästä ajoneuvosta kulkisi jo parin vuosikymmenen päästä itseohjautuvasti. Jos julkinen liikenne alkaa pääkaupunkiseudulla kulkea ilman kuljettajia, monien Suomeen muuttaneiden mahdollisuudet päästä työelämään kiinni heikkenevät rajusti.

Työpaikat ovat ilmeisesti parhaiten turvassa siellä, missä koneen on (vielä) vaikea korvata ihmistä. Näissä työpaikoissa tarvitaan vuorovaikutustaitoja ja empaattisuutta. Monet ihmiset voivat ottaa elämässään menetyksellisesti uuden suunnan esimerkiksi sosiaalialalla tai terveydenhoidossa. On kuitenkin idealistista ajatella, että tällainen ammatillinen nahanluonti onnistuisi kaikilta.

Jos Suomesta katoaisi työ TAI työvoima, niin poliittisten toimenpiteiden suunnittelu olisi melko helppoa, vaikka jäljelle jäävät kysymykset vaikeita olisivatkin. Todellisuudessa molemmat kehityskulut asettuvat hankalasti päällekkäin: työmarkkinoilta vähenee sekä työn tekijöitä että työpaikkoja.

Maahanmuuttopolitiikan osalta tämä tarkoittaa sitä, että Suomen on syytä pyrkiä aktiivisesti saamaan ulkomailta Suomeen työntekijöitä niille aloille ja työpaikkoihin, jotka todella kärsivät työvoimapulasta. Näin on tehtävä, vaikka emme tiedä, kuinka kauan tuo työvoimapula kestää.

Tässä voi syntyä kiusaus ajatella, että Suomeen työtä tekemään tulevat ovat täällä vain tilapäisesti. Näin Euroopassa sodan jälkeen pitkälti ns. vierastyöläisiin suhtauduttiin. Sen seurauksena ei valmistauduttu siihen muutokseen, jonka muuttoliike yhteiskunnissa sai aikaan. Tätä asennoitumisvirhettä Suomi ei ole tähän asti tehnyt, eikä maamme kannata tehdä sitä nytkään.

Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Mitä on kansallisuus?

Muinaisilla Leningradin-matkoilla nauratti Neuvostoliiton tulliselvityskaavake, jossa kysyttiin erikseen kansalaisuutta ja kansallisuutta. Matkanjohtajien neuvo oli kirjoittaa kansalaisuudeksi "Suomen" ja kansallisuudeksi "suomalainen", mutta jokunen irvileuka läpäisi rajatarkastukset rohkeasti "savolaisena" tai muulla mielensä mukaisella kansallisuudella.

Kansalaisuuden voi tarkistaa passista, mutta mikä määrittelee kansallisuuden: pelkästään äidinkieli tai murre? Olemme tottuneet siihen, että Suomessa asuu suomenruotsalaisia ja Ruotsissa ruotsinsuomalaisia (sekä erikseen riikinruotsalaisia), mutta olisivatko paluumuuttajat suomenruotsinsuomalaisia? Sveitsissä puhutaan sveitsinsaksaa, mutta onko ministeri Anne Berner suomensveitsiläisiä, suomensaksalaisia, suomensveitsinsaksalaisia, suomalais-sveitsiläinen vai sveitsiläis-suomalainen – entä kun hänen isovanhempansa puhuivat ranskaa ja muutama muuta kieltä?

Kansainvälinen muuttoliike ja seka-avioliitot kartuttavat kansallisuuksien yhdistelmiä. Valintojen hullunkurisuutta korostaa, että Suomessa äidinkieli merkitään väestörekisteriin jo vauvaiässä ja kuvastaa pikemminkin vanhempien toiveajattelua kuin todellista kielitaitoa. Monikielisyyttä ei voi valita ja valikoista puuttuvat sellaiset vaihtoehdot kuin kantoninkiina, joka ei ole YK:n jäsenvaltioiden virallisten kielten eikä Tilastokeskuksen listoilla.

Neuvostoliitossa kansallisuutensa sai korjata teini-iässä. Suomessa saa tietyssä iässä vaihtaa vanhempien valitsemää uskonnollista yhdyskuntaa ja tilata veroilmoituksensa

eri kielillä. Nykyisin saa myös allekirjoittaa puolueen kannatuskortit ja rekisteröidä seksuaalisen identiteettinsä, jos se ilmenee aviosuhteesta, mutta varsinaista uskonnollista tai poliittista vakaumusta, kielitaitoa tai seksuaalista suuntausta sinänsä, sen enempää kuin musiikkimakua tai suosikkijalkapallojoukkuetta eivät viranomaiset tilastoi. Suomessa ei ole virallisesti tunnustettuja hutuja ja tutseja, islamisteja tai elämäntapaintiaaneja. Opiskelijoiden oli kuitenkin pitkään pakko valita osakuntansa (lat. natio), joka keskiajalla vastasi kansallisuutta. Meillä on hyvin ristiriitainen suhtautuminen siihen, mitä yksilöllisen identiteetin puolia ja millaista kollektiivista yhteenkuuluvuutta halutaan tuoda julki tai päinvastoin salata. Kansallisuuskin on muoti-ilmiö.

Kansallisuusajattelu eli nationalismi korvasi sääty-yhteiskunnan 1800-luvulla. Se sai rahvaankin tuntemaan kotimaansa omakseen. Demokratian nimissä vaadittiin kansallista itsemääräämisoikeutta ja sen täyttymyksenä valtiollista itsenäisyyttä. Kun tämäkään ei avannut oikotietä onneen, ideologisen aloitteen anastivat kansallinen ja kansainvälinen sosialismi, jotka uudistivat vanhaa säätyajattelua talonpoikaiston ja työväestön lietsomiseen liberalismia vastaan. Stalinin kansallisuuspolitiikasta tuli valetiedettä, jolla manipuloitiin herkkäuskoisia tarpeen mukaan poliittiseen yhteistyöhön ja terrorismiin asti.

Kansallisuusaate vääristyi Neuvostoliiton ja Suur-Saksan väestökirjanpidossa, mutta elää yhä virallisesti Israelin, Libanonin, Bosnian ja Kyproksen kaltaisissa maissa, joissa

kansallisuudesta johtuu erilaisia kansalaisoikeuksia tai -velvollisuuksia, kiintiöitä tai perhe- ja perintöoikeudellisia seuraamuksia. Brittipasseilla matkustaa entisten siirtomaiden väestöä, jolla ei ole kotipaikkaoikeutta Brittein saarilla. Kiinan tasavallan passin voi saada ilman kotipaikkaoikeutta Taiwanilla. Muukalaispasseilla matkustavista kansalaisuudettomista olisi joskus hyvä tietää, ovatko he kotimaansa itsenäisyyttä vaille jääneitä palestiinalaisia vai yksityisistä syistä pakolaisia. Myös ahvenanmaalaiset muodostavat Suomessa ikään kuin oman kansallisuutensa. Sen sijaan Lapissa tai Kataloniassa valtaväestöllä äidinkielestään riippumatta on samanlaiset passit, kotipaikkaoikeudet ja miehillä asevelvollisuus, joten on vaikeampi määritellä, kuka kuuluu alkuperäisväestöön ja kuka on "lantalainen" tai maahanmuuttaja.

Suomalaisuus mielletään tyypillisesti luterilaiseksi suomenkielisyudeksi, mutta tämä snellmanilainen ihanne ei ollut milloinkaan arkitodellisuutta koko maassa, varsinkaan rannikkokaupungeissa. Kun Suomi itsenäistyi, ulkovallat ehdottivat, että Suomen kansalaisuus pitäisi myöntää kaikille maan asukkailla. Tämän Suomi kuitenkin torjui, koska suuriruhtinaskunnallakin oli ollut jo pitkään oma kansalaisuutensa, joka periytyi isältä tai jonka saattoi saada muukalainenkin hakemuksestaan, äidinkielestään ja (vuodesta 1920) uskontokunnastaan riippumatta. Vuodesta 1968 myös naiset ovat olleet kansalaisuuslainsäädännössä yhdenvertaisia.

Toimittajat kyselevät usein tutkijoilta ja viranomaisilta, kuinka paljon Suomessa on vaikkapa kurdeja tai "maahanmuuttajataustaisia" ihmisiä. Silloin joudutaan selittämään, ettei Maahanmuuttovirasto rekisteröi passista riippumattomia kansallisuuksia eivätkä kaikki Suomen kansalaiset ole Suomessa syntyneitä.

Tämä ei tarkoita, etteikö nyky-yhteiskunnalla voisi olla tarvetta korostaa kansallista yhteenkuuluvuutta: yhteisten kielten ymmärtämistä, yhteisiä arvoja (Yhdysvalloissa "amerikkalaista elämäntapaa"), kulttuurin ja urheilun saavutuksia, maanpuolustusta ja muuta kansallista historiaa. Kun ulkomaalainen sai päätöksensä Suomen kansalaisuuden myöntämisestä presidentin allekirjoittamalla vesileimaperillä ja kävi lottapuvussaannomassa uskollisuudenvalan maaherran edessä, se välitti hänelle ja hänen naapureilleen enemmän kuin nykyinen tapa lähettää päätös vain sähköisesti tiedoksi. Myös pienten sveitsiläiskuntien tapa äänestyyttää uusista kansalaisistaan vahvistaa tunnetta yhteisöllisestä hyväksynnästä.

Itsenäisyydestään ylpeän kansakunnan ainoat vaihtoehdot eivät ole kansalliskiihko tai kosmopoliittinen juurettomuus. Yhtei-

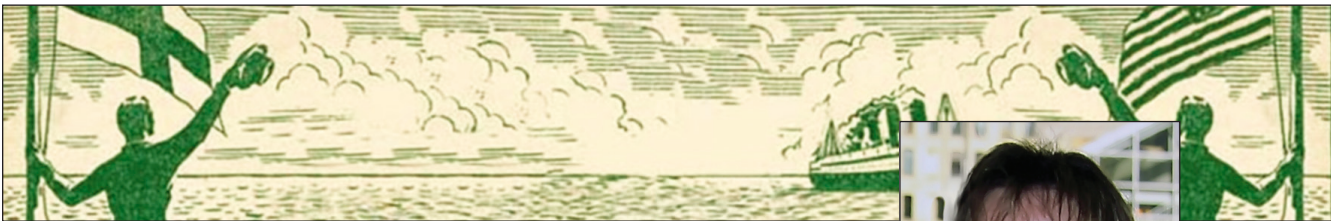
set koettelemukset, huolen ja riemun aiheet, Maamme-laulu ja Finlandia-hymni, myytit ja siniristilippu aurinkoisessa järvimaisemassa heijastavat ja muovaavat suomalaista kansallisuutta, joka on enemmän kuin äänioikeus ja asevelvollisuus.

Suomessa perinteistä kansallismielisyyttä edustavat Runeberg ja Topelius alkukielillään, Aleksanteri I:n ranskankielinen puhe Porvoon valtiopäivillä ja Leninin lupaus uudenvuodenaattona 1917, George de Godzinskyn säveltämät "Katupoikien laulu" ja "Äänisen aallot", kunniavartiostot juutalaisten ja muslimien sankarihaudoilla, itäkarjalaisen pakolaispojan Pekka Tiilikaisen sinivalkoiset urheiluselotukset ja filippiiniläiseksi muuttuneen Armi Kuuselan paluu Suomeen kiertueelle tammi-kuussa 1955, muukalaispassilla Suomea euroviisuissa 1965 edustaneen Viktor Klimenton nolla pistettä ja "leijonien" lukemattomat traumaattiset tappiot, mutta myös sitäkin maakeammilta maistuneet voitot. Pentti Siimes, Neil Hardwick ja Roman Schatz ovat löytäneet tiensä suomalaiseen huumorintajuun siinä missä Paulig ja Fazer suomalaisen kahvipöytään?

Kenelle tulee mieleen kysellä Mannerheimin kansallisuutta? Suomalaisuus on aina ollut sitä, että voidaan puhua suomea tai ruotsia, murtaen tai murteellisesti. Suomalaisuus on aina ollut yksilöllisyyden kunnioitusta – sitä, että jokainen saa murjottaa rauhassa omissa oloissaan, uskoa mihin haluaa, syödä mitä haluaa ja pukeutua miten haluaa, kunhan on rehellinen ja lainkuuliainen, tiukan paikan tullen "kunnan kansalainen". Sininen ja valkoinen ovat meille vapauden värejä ja "me" olemme kaikki, joiden korvissa sama kaiku on askelten, vaikka kukin taaplaa tavallaan.

Toisten taustaan tai ulkonäköön puuttuva rasismi ja naapurien asioihin sekaantuva radikalismi mielenosoitusmarsseineen ovat vierasperäistä, vaatimattomuus ja kursailu perisuomalaista. Kansalaisuus on juridinen käsite, kansallisuus tunnetila – se tulee sydäimestä, ei geneeistä eikä kielipäästä. Siksi Suomen satavuotisjuhliinkin sopii osallistua, vaikkei omistaisikaan Suomen passia tai asuisi Suomessa, kunhan sydän sykkii tälle maalle ja kansalle. Isänmaanrakkaus ei riipu kirjaimellisesti oman isän maasta, äidin kielestä, synnyinmaasta tai kotiliedestä. Ei ole riippunut koskaan aiemminkaan, ei Saarijärven Paavolla eikä Sven Dufvalla, ei Hangosta Petsamoon, ei työmailla eikä urheilukentillä.

Hyvää itsenäisyyspäivää ja kansallismielisyyttä uudelle vuodelle!

Tellervo Lahti

Toiminnanjohtaja, FM, tietokirjailija
Suomen Siirtolaisuusmuseo

Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

Pala Kanadaa Maailman Raitille

Maailman Raitilla vietettiin elokuussa Kanadan Saskatchewanin New Finlandiin vuonna 1893 rakennetun Knuutilan (Knuttilan) talon harjannostajaisia. Rakennuksen sisätilat valmistuvat suunnitelmien mukaan ensi kevään aikana. Talo sisustetaan alkuperäisin Kanadasta talon mukana lahjoitetuin kalustein. New Finlandin asuttamisesta ja muusta seudun suomalaishistoriasta laaditaan näyttely, joka on nähtävissä Maailman Raitilla heinäkuussa pidettävistä Knuutilan talon virallisista avajaisista lähtien.

Knuutilan talo

New Finland eli Uusi Suomi sijaitsee Kanadan Saskatchewanin koilliskulmassa Qu 'Appelle -joen laaksossa lähellä Manitoban rajaa. Knutilan farmin perustaja ja talon rakentaja oli Herman Huhtala, joka palasi Suomeen jo vuonna 1913, koska ei viihtynyt Kanadassa kovin hyvin. Alahärmäläinen siirtolainen Gabriel Knutila (s. 1863) siirtyi tuolloin tilan omistajaksi puolisonsa Liisa Knutilan (s. 1870) kanssa. Perheen lapsista Walter omisti farmin aikanaan korkeaan ikään saakka. Tapasimme Walterin vieraillessamme New Finlandissa vuonna 2010, jolloin hän lahjoitti rakennuksen ja sen sisältämän runsaslukuisen irtaimiston Suomen Siirtolaisuusmuseolle.

Walter Knutila menehtyi 95-vuotiaana pari vuotta tapaamisemme jälkeen. Hankkeen rahoitus oli jo valmisteilla, mutta muihin toimenpiteisiin ei vielä tuolloin oltu päästy. Lahjoittajaperheen yhteyshenkilönä on koko hankkeen ajan toiminut Walterin veljentytär Valerie Knutila. Hän on virallistanut sukunimensä alkuperäiseen suomalaiseen

muotoon, mistä johtuen kutsumme taloakin Knuutilaksi.

New Finlandin synty

Kanadan valtio ryhtyi voimallisesti asuttamaan läntisiä preerioitaan 1860-luvulla. Osa projektia oli rautatien ulottaminen länsirannikolle saakka. Canadian Pacific -rautatieyhtiöllä olikin suuri merkitys asutuksen laajentumisessa. Valtiolla oli käytössä vuodesta 1872 lähtien erityinen "township and range"-maanjakomenetelmä, homestead-ohjelman mukainen uudisasuttaminen. Maata sai raivattavakseen n. 64 ha 10 dollarin rekisteröitymismaksulla. Tilan sai lunastaa omaksi kolmen vuoden kuluttua tietyin ehdoin.

Nykyisen New Finlandin alueen ensimmäinen asukas oli Kerimäeltä Kanadaan muuttanut David (Taavetti) Jeremiah Kautonen. Hän perusti homestead-farmin vuonna 1888 alueen lounaisosaan. Parin kolmen vuoden kuluttua Kautonen sai naapureikseen John (J. K.) ja Sanna Liisa Lauttamuksen Kauhavalta sekä Matti ja Maria Mustamaan Lapualta. He perustivat omat farminsa samoin homestead-säädösten määräämin ehdoin. Nämä kolme perhettä houkuttelivat aktiivisesti sukulaisiaan ja tuttaviaan muuttamaan Suomesta New Finlandin seudulle. Vetovoimaa lisäsivät alueen ilmasto ja luonto, jotka muistuttivat paljon Suomen oloja sekä viljelysmaan, oman farmin, hankkimisen helppous ja edullisuus.

Seudun väkimäärä lisääntyikin nopeasti. Siirtolaisia tuli koko Etelä- ja Keski-Suomen alueelta, eniten Etelä-Pohjanmaalta. New Finlandiin muutti suomalaisia myös USA:n Minnesotasta ja Pohjois-Dakotasta.

New Finlandissa asui vuonna 1895 yhteensä 40 suomalaista ja vuosisadan lopulla lähes 250 henkilöä. Vuoteen 1933 mennessä asukasmäärä nousi jo 350:een.

Suomalaiset olivat perustaneet uskonnon väkeä. Luterilainen uskonnollinen yhteisö St. John Lutheran Synod perustettiin jo vuonna 1893. Oman kirkon seurakunta sai vuonna 1907. New Finlandissa on kaksi hautausmaata, vanha ja uusi. Kouluja oli myös kaksi, vuonna 1896 perustettu New Finland ja kymmenen vuotta myöhemmin aloittanut Nurmi Oja.

Etelä-Pohjanmaalta New Finlandiin

New Finlandin preerialle muuttaneista etelä-pohjalaisista mainittakoon Salomon Eliaanpoika Rinta-Petäys (s. 1850) ja puolisonsa Anna Matilda Eliaantytär Tentelin (s. 1894) eli Salomon ja Anna Petäys. He lähtivät siirtolaisiksi Jalasjärveltä ja asettuivat New Finlandiin vuonna 1894. Heidän perustamaansa farmia viljeli neljännen sukupolven jälkeläinen Philip Petäys vielä kymmenisen vuotta sitten. Nykyisin farmia hoitaa viides Salomonin ja Annan jälkeinen sukupolvi.

Peräseinoelta New Finlandiin lähti mm. Iisakki Väliniemi vuonna 1912. Etunimi vaihtui muotoon Isaac ja sukunimi lyhentyi yleisen tavan mukaan osaksi alkuperäistä, tässä tapauksessa Niemeksi.

New Finlandin suomalaiset olivat urhoolista väkeä, metsää raivattiin ja maata viljeltiin suomalaisella sisulla. Whitewoodin siirtolaisviranomaisen raportissa mainitaankin mm, että suomalaiset ovat työteliäitä, säästäväisiä, ahkeria, he menestyvät maanviljelyksessä vaatimattomissakin olosuhteissa.

Laivayhtiöiden delegaation edustaja puolestaan arvioi New Finlandin suomalaisia: "Minun täytyy sanoa, etten ole nähnyt ihmisiä jotka miellyttäisivät minua yhtä paljon kuin suomalaiset. En usko muiden siirtolaisryhmien sopeutuvan niin nopeasti, ja he (suomalaiset) ovat jopa kovempia työntekijöitä kuin norjalaiset ja ruotsalaiset." (Hännikäinen 2010)

Jälkipolvet juurillaan

Valerie Knuuttila ja sisarensa Janet Brülé puolisonsa Gilbertin kanssa ovat käyneet Siirtolaisuusmuseossa ja Maailman Raitilla jo muutama vuosi sitten. Viime kesänä Valerie osallistui Kanada 150-seminaariimme ja Knuuttilan talon harjannostajaisiin sekä Lännen Päivän tapahtumaan.

New Finlandin hautausmaa Kautosen mäellä. Kuva: Tellervo Lahti.

Knuuttilan väen ohella myös muita New Finlandin alkuperäisten asuttajien jälkeläisiä vieraili Maailman Raitilla kesän aikana.

Hazel Lauttamus Birt perheenjäsenenine kävi elokuussa tutustumassa kohteisiimme ja Kanadan talon rakentumiseen. Hän oli kovin iloinen nähdessään purkutuomiolla pitkään olleen historiallisen naapuritalonsa kohoavan nyt Suomeen ja Maailman Raitille.

Isaac Niemen jälkeläiset Alyssa ja Diane Giroux sekä Brenda Minarik vierailivat syyskuussa peräseinoekelaisten sukulaistensa luona Kosti Väliniemen perheessä. Meillä oli ilo esitellä heille Maailman Raittia. Vieraille oli suuri elämys nähdä Knuuttilan talo rakentumassa jälleen, olivathan heidän sukulaisensa osallistuneet hankkeeseemme tekemällä talkootyötä rakennuksen purkamisen yhteydessä New Finlandissa viime vuonna.

Kanadan Knuuttilan talo on merkittävä osa Maailman Raittia. Se on ensimmäinen Pohjois-Amerikasta lahjoitettu asuinrakennus ja edustaa suuren siirtolaisuusaallon aikaa. Knuuttilan talon avulla on mahdollista tuoda esiin historiaa ja kulttuuria, joka koskettaa suurta osaa suomalaisista ja myös ulkosuomalaisista.

Lähteet

Outi-Kristiina Hännikäinen: Identiteettien maisemat Saskatchewanin Uudessa Suomessa Uudisasutuksesta uusidentifikaatioon. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 2010.
Valerie Knuuttilan haastattelu 2017.
Esa Mäki-Petäys, sukututkimus.
New Finland District, Saskatchewan, Canada.
Rootsweb.ancestry.com.

”Ikitie” -elokuva ja Pohjois-Amerikan suomalaisten historia

Ikitie (2017). Ohjaaja A.J. Annila. Pääosissa: *Tommi Korpela, Sidse Babett Knudsen, Ville Virtanen, Jonna Järnefelt, Eedit Patrakka, Rosa Salomaa, Hannu-Pekka Björkman, Emmi Parviainen, Helen Söderqvist, Sampo Sarkola, Antti Virmavirta, Irina Björklund, Jarkko Nieminen.* Nordisk Film. Kesto 1 h 43 min.

Kirjailija Antti Tuuri julkaisi vuonna 2011 romaanin Ikitie. Hiljattain siitä valmistui saman niminen elokuvaversio, joka on herättänyt runsaasti huomiota ja saanut monia myönteisiä arvioita. Samalla on viitattu siihen, että elokuva perustuu tosiasioihin. Mutta vastaatko sisältö ja historian tunnettu kulku toisiansaan? Voisiko kaikki olla totta?

Luonnollisesti teos ”Ikitie” ja elokuva ”Ikitie” ovat kirjailijan ja elokuvantekijöiden näkemys tietystä historian aikakaudesta, ilmiöstä ja henkilöistä. Ne ovat fiktiota menneisyyden tapahtumista ja tulkintaa historian kulusta. Elokuvaa on huolella tehty, näyttelijäsuoritukset hienoja – varsinkin päähenkilöt Jussi Ketola (Tommi Korpela) ja Sara (Sidse Babett Knudsen).

Kolhoosi nimeltä Hopea on elokuvan pääasiallinen tapahtumapaikka. Itse asiassa se viittaa Säde-kolhoosiin, joka perustettiin Aunukseen vuonna 1925 ja sen pääasiallinen työntekijäjoukko koostui Pohjois-Amerikan suomalaisista. Aikaisemmin 1920-luvulla oli amerikansuomalaisia mennyt eräisiin Neuvosto-Karjalan kolhooseihin ja sovhooseihin, ja kolhoosi Kylväjään Etelä-Venäjälle.

Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisten siirtyminen Neuvosto-Karjalaan 1930-luvun alkuvuosina on melko tarkkaan tutkittu aihepiiri. Yhteensä heitä oli noin 6 000 henkilöä, joista puolet tuli Kanadasta, puolet Yhdysvalloista. Suurin osa heistä päätyi aluksi Neuvosto-Karjalaan. Matkojen organisoijana oli Neuvosto-Karjalan Tekninen Apu -järjestö, jota johti Matti Tenhunen -niminen amerikansuomalainen työväenliikkeen aktivisti. Kannattaa kuitenkin muistaa, että amerikan- ja kanadansuomalaiset tulivat maahan spesialisteina,

mukanaan usein omat työkalut, joillakin oli rahaa, autoja tai muuta merkittävää omaisuutta. Tietävästi omaisuus kuitenkin ”sosialisoi- tiin” melko pian. Monet siirtolaisista päätyivät metsätyömaille tai rakennustöihin (jokunen hirsitalo on vieläkin jäljellä!). He perustivat suksitehtaan, työskentelivät sellutehtaassa ja eräät menivät maanviljelyksen pariin.

Antti Tuuri ja elokuva Ikitien mainostajat ovat kertoneet, ettei elokuvassa kuvatuista asioista ole ennen puhuttu. Tämä ei valitettavasti pidä paikkaansa. Jo 1930-luvun lopulla näistä asioista kerrottiin laajasti lehdistössä. Suomen oma salainen poliisi tiesi asioista, mutta piti tietoja enemmän omissa piireissään. 1950-1960-luvulla kun sisäiset olot vapautuivat Neuvostoliitossa Stalinin kuoleman jälkeen, palasi pakkotyöleireiltä suomalaisia kotimaahansa. Jotkut heistä julkaisivat jopa muistelmakirjoja. Kun Neuvostoliitto oli hajomisvaiheessa 1980-luvun lopulla, syntyi uutta kiinnostusta Stalinin kansallisuuspolitiikkaan. Esimerkiksi allekirjoittanut julkaisi vuonna 1988 Loikkarit-teoksen, joka on tähän asti perusteellisin aihepiirin tutkimus. Reino Kero puolestaan on tutkinut Pohjois-Amerikasta Neuvosto-Karjalaan saapuneiden uuden maailman rakentajien tuomaa teknologiaa ja taloudellista merkitystä. Lisäksi on julkaistu monia tutkimuksia Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisten vaiheista (esim. Ritva-Liisa Hovi, Varpu Lindström ja Mayme Sevander). Myös Petroskoin yliopiston Irina Takala ja Aleksei Golybev ovat tutkineet aihepiiriä. Heidän panoksensa kansallisuusvainoissa menehtyneiden selvittämisessä on ollut merkittävää.

Elokuvaan olisi ehkä kannattanut saada esiin viesti, että muutama tuhat suomalaista onnistui palaamaan takaisin kotimaahansa (monet näistä salatein!), päähenkilö Jussi Ketola onnistuu myös paluussa. Pohjois-Amerikasta tulleista osa palasi monia kokemuksia ja kärsimyksiä rikkaampina kotiin. Osa heistä vaiken tyystin kokemuksistaan Neuvostoliitossa, mutta eivät kuitenkaan kaikki. Tänä vuonna on ilmestynyt Säde-kolhoosista selvinneen lapsen, nyt jo iäkkään Vieno Zlobinan muistelmateos. (Vieno Zlobina, Heidän ihanteensa murskattiin. Tyttären tarina Säde-kommuunasta Neuvosto-Karjalassa: Rakkaiden vanhempieni Elis ja Emma Ahokkaan muistolle. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2017) Hän tuli pikkutyttönä Kanadasta Ontarion Cobaltista vanhempiensa mukana Säde-kolhoosiin ja koki ikitie -elokuvan kaltaisia tapahtumia.

Tuuri on aikaisemminkin käsitellyt romaaneissaan siirtolaisuuteen liittyviä aiheita, joten siirtolaisuuden ilmiö on periaatteessa entuudestaan hänelle tuttu. Maailmansotien

välisen ajan Neuvostoliitto on kuitenkin aivan erilainen ympäristö kuin Pohjois-Amerikan suomalaisyhteisöt. Kiistatta Antti Tuuri on hyvin perehtynyt tähänkin aihepiiriin ja tehnyt laajan taustatyön. Elokuvasa on kyse ennen muuta Neuvostoliitosta ja Stalinin ajan kansallisuus-, talous- ja kulttuuripolitiikassa 1930-luvulla tapahtuneista kehityskuluista. Toisaalta elokuvan roolihahmot ovat tulleet ulkomailta: Yhdysvalloista, Kanadasta ja Suomesta. Stalin halusi nopeasti nykyaikaistaa Neuvostoliiton vanhakantaisen talouselämän, ja tähän tarkoitukseen hankittiin länsimaissa kehitettyä teknologiaa. 1930-luvulla tuli Suomesta loikkareita, luvattomia työnhakijoita, ehkä jopa 15000 henkilöä. Heidän joukossaan oli ehkä muutama sata poliittista pakolaista. Elokuvan päähenkilö Jussi Ketola samaistetaan heihin.

Kun länsimaihin iski suuri talouslama vuoden 1929 pörssiromahduksen jälkeen (elokuvassa se näyttää tapahtuneen vuonna 1931!), Neuvostoliitto ikään kuin porskutti kiihtyvällä vauhdilla eteenpäin suunnitelmatalouksineen. Länsimaihin lähetettiin propagandistisia viestejä, joissa kehoitettiin ulkomaisia työläisiä saapumaan maahan rakentamaan uutta maailmaa. Tämä oli tietysti propagandaa, mutta ajatukseen tarttuivat laman kourissa kamppailevat ihmiset monissa maissa. Neuvostoliitto valvoi rajojaan tiukasti, joten sinne ei päästy ilman lupaa. Laittomia tulijoita kuitenkin riitti tuhansittain varsinkin Neuvostoliiton läntisistä rajanaapureista kuten Suomesta ja Puolasta. Oli myös mahdollista tulla luvallista tietä Neuvostoliittoon. Sinne lähtikin teknisiä erikoistaitoja vaativiin tehtäviin spesialisteja niin Euroopasta kuin Pohjois-Amerikasta esimerkiksi rakentamaan tehtaita tai voimalaitoksia.

Kuten edellä mainittiin, Säde-kolhoosi kulkee elokuvaroolissa Hopea-nimisenä. Elokuvan päähenkilö on Jussi Ketola, joka määrätään elokuvassa muuttamaan nimensä Jussi Kariksi. Hän on ollut Yhdysvalloissa siirtolaisena ja palannut Suomeen. Lapuanliikkeen aktivistit haukkuvat häntä kommunistiksi, elokuvan alkumetreillä hänet kyyditetään itärajalle ja Neuvostoliittoon. Tiheätunnelmaissa kyydityksessä Ketola päätelee joutuvansa ammuttavaksi, karkaa Neuvostoliiton rajalla kyyditsijöiltään, mutta haavoittuu. Seuraavaksi hän toipuu sairaalassa Petroskoissa ja kuvaan astuu ilmeinen salaisen poliisin eli NKVD:n mies, "elokuvan pääpahis" Kallonen (hyvä roolisuoritus Hannu-Pekka Björkmanilta). Hänen taustojaan ei kuitenkaan selvitetä. Hän hankkii Ketolan Hopea-kolhoosiin ja yrittää värvätä tätä ilmiantajaksi. Tämän jälkeen seuraa Ketolan eli Karin sopeutuminen kolhoosin elämään, kun paluu Suomeen

osoittautuu mahdottomaksi. Puoliso ja lapset jäivät Suomeen, mutta kolhoosista löytyy uusi kumppani Sara, ja tämän tytär. Ville Virtanen esittää vakuuttavasti kolhoosin amerikansuomalaista johtajaa.

Henkilögalleriaan kuuluu englanninkielinen pappi, joka johtaa ruokarukouksia ja suorittaa kirkonmenoja. Tosin en ole koskaan nähnyt mainintaa papista Neuvosto-Karjalaan menijöiden joukossa. Uskonnon asema ateistisessä Neuvostoliitossa, jossa kirkot saivat muuttua navetoiksi, oli todellisuudessa hyvin vaikea. Papilla on myös uskovaisia seuraajia Hopeassa. Kolhoosin asukkaat ovat ilmeisesti pääosin amerikansuomalaisia, jotka puhuvat lähes koko ajan englantia – sekään ei vaikuta aivan todelliselta. Joukkokohtauksissa vilahtaa muutama tummaihoisenkin. On mahdollista, että Neuvosto-Karjalaan todellisuudessa joku tummaihoisen tulikin. Kuitenkin Hopea-kolhoosin maisema ja työnteke pelloilla muistuttaa jotenkin Yhdysvaltain etelävaltiolaista suurtilaa, jonka johtaja ratsastelee ranchilla cowboy-hattu päässä.

Hopeassa rakennetaan, viljellään maata ja ollaan onnellisia. Petroskoin amerikkalaisessa ravintolassa juhlitaan ja kuunnellaan jatsahavaa musiikkia. Iltajuhlien puvut ovat kuin New Yorkin yökerhoista jatsin kulta-ajalta. Onnen tila murenee vuonna 1937, kun NKVD kiristää otetta Neuvosto-Karjalassa. Kallonen ajelee isoilla autoilla ja pahaenteisesti kuullaan viestejä ihmisten kuulusteluista ja jopa teloituksista. Väijäämättä tilanne johtaa "jenkkien" aseman heikentymiseen. Lopulta Jussi Kari perheineen ja Hopea-kolhoosin koko väki viedään autoilla pois ja talot sytytetään palamaan. Seuranneella dramaattisella teloituskohtauksella on ollut historialliset vastineensa Neuvosto-Karjalan metsissä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että tuhansia suomalaisia teloitettiin monien muiden kansallisuuksien joukossa. Myös Pohjois-Amerikan suomalaisia päätyi vankileireille, karkotuksiin tai teloitusr ryhmien eteen.

Tapahtumien keskittäminen Hopea-kolhoosiin toimii elokuvan juonen kannalta kyllä hyvin. Elokuvan juonen eteneminen olisi kuitenkin vaatinut tarkempaa taustatyötä. Teksteissä vilahtaa lyhyesti Neuvosto-Karjalan suomalaisen päämiehen Edward Gyllingin nimi ja kohtalo. Ehkä laveampi näkökulma olisi kuitenkin ollut paikallaan asioiden kokonaisvaltaisen ymmärtämisen kannalta. Eivät pelkästään suomalaiset ja vain Hopea-kolhoosissa työskennelleet joutuneet ongelmiin, vaan niin tapahtui koko Neuvosto-Karjalassa ja muualla Neuvostoliitossa. Saman kohtalon koki iso joukko venäläisiä ja monien muiden kansallisuuksien edustajia. Stalinin järjestelmässä pelättiin ulkovaltojen solutta-

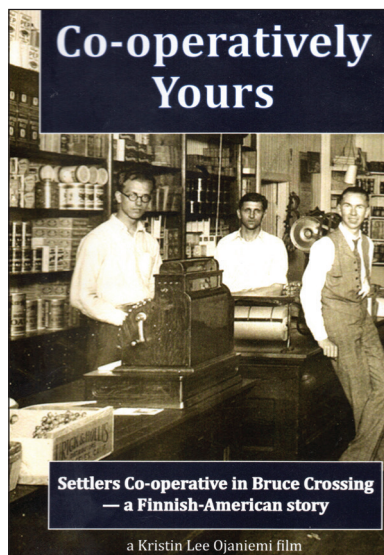
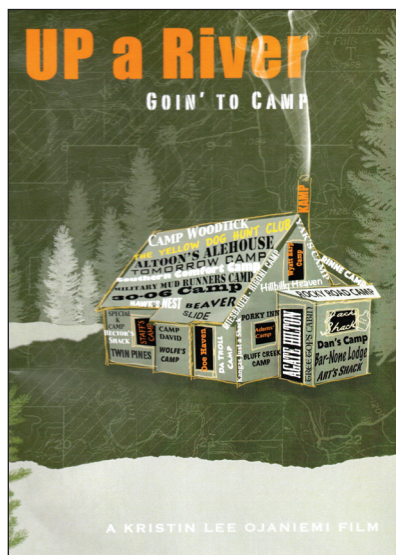
van vakoojia ja siten hajottavan neuvostovaltiota. Stalinin vainoina tunnetut tapahtumat 1930-luvulla on ymmärrettävä juuri tältä pohjalta – epäilyttävät henkilöt oli eliminoitava joko karkotus- ja pakkoleirirangaistuksilla tai lopullisena ratkaisuna teloitamalla. Tätä järjestelmää jatkut tutkijat ovat kuvanneet Stalinin maailmanpyöräksi, joka tempaisi ihmiset juuriltaan ja heitti heidät satojen tai tuhansien kilometrien päähän kodeistaan.

Myös elokuvan englanninkielinen kertoja kuuluu tähän kotoa pois tempaistujen joukkoon. Hän on edellä mainitun Saran tytär, joka kertoo elokuvan lopussa joutuneensa Vladivostokiin Kauko-Itään. Tämä vaikuttaa täysin mahdolliselta historian tapahtumalta. Nimittäin myös Suomesta tulleiden loikkareiden lapsia tiedetään monissa tapauksissa erotetun perheistään. Heidät kasvatettiin neuvostokansalaisiksi, eivätkä he ehkä koskaan enää tavanneet vanhempiaan elossa. Suomesta tulleista tuhansista loikkareista ei puhuta juuri lainkaan. Päähenkilö Jussi Ketola ei todellisuudessa ollut loikkari, hän oli henkensä edestä pakeneva poliittinen pakolainen. Monessa yhteydessä Ikitie-elokuvasta tulevat mieleen Sofi Oksasen romaani Puhdistus ja

sen elokuvaversio. Sekä Ikitiessä että Puhdistuksessa käsitellään samankaltaisia ihmisyyden kysymyksiä, vastustajana on massiivinen diktatuurin koneisto lieveilmiöineen.

Kaikkiaan Antti Tuurin kirjaan pohjautuva elokuva on tärkeä työ. Se kiinnittää huomion Stalinin johtamaan kovaotteiseen kansallisuuspolitiikkaan ja väkivaltaiseen yhteiskunnan muutosprosessiin. Elokuva antaa tarkkaan kohdistetun kuvan siitä, mitä tapahtui Hopea-kolhoosissa työskentelevälle ulkomalaisjoukolla. "Ikitie"-fiktio on ymmärrettävä todellisiin tapahtumakuluihin perustuvana historiakuvana raastavasta 1930-luvun Neuvosto-Karjalasta. Toisaalta huomion kohdistaminen niin keskitetysti Hopeaan on elokuvan heikko kohta: monet laajat asiayhteydet tulevat näkyviin vain pikaisina välähdyksinä, jotka saattavat vilahtaa katsojalta ohi. Elokuvan katsojalta vaaditaan asiantuntemusta, jotta hän todella ymmärtää tapahtumaketjun. Ehkä monella suomalaisella katsojalla sitä saattaa ollakin, mutta lieneekö ulkomaisilla katsojilla?

*Prof. Auvo Kostiainen
Turun yliopisto
aukosti@utu.fi*

"A slice of makkara" ja muita myöhäisen amerikansuomalaisuuden herkkuja

Kristin Ojaniemi: UP A River (Oja Media, 2015)

Kristin Ojaniemi: Co-operatively Yours (Oja Media, 2017)

Huoli amerikansuomalaisen kulttuurin kuolemasta näyttäisi olevan ennen aikaista. Vaikka erilaisten amerikansuomalaisten kulttuurikeskusten ja historiallisten yhdistysten

tilanne Yhdysvalloissa näyttää aktiivitoimijoiden ikääntymisen kautta paikka paikoin huolestuttavalta, löytyy janan toisesta päästä vastaavasti myös todella innostavia suoma-

laistaustaisen etnisyyden ja kulttuuriperinnön ylläpitämiseen liittyviä ilmiöitä. Uusi sukupolvi on marssimassa areenalle.

Kristin Ojaniemen (s. 1983) dokumentarismi kuuluu ehdottomasti janan positiiviseen, uutta toimintaa ja uusia etnisiä avauksia esille tuovaan suuntaukseen. Ojaniemi on Paynesvillessä Ylä-Michiganissa kasvanut neljännen sukupolven amerikansuomalainen, jonka työt ovat pitkälti kommentaaria hänen kiinnostuksestaan oman sukunsa ja laajemmin koko amerikansuomalaisen yhteisön vaiheisiin USA:ssa.

Yleisemmällä tasollakin Ojaniemen työ on tärkeää ja kenties joskus ilman varsinaista tarkoitustakin suoraan ajan hermolla. Jos siirtolaistaustaisten amerikkalaiskulttuurien tutkimuksen globaaliin tutkimuskärkeen kuuluva sosiologi Herbert Gans ennusti eurooppalais-amerikkalaisille kulttuureille vähittäistä hiipumista ja kuolemaa vaikutusvaltaisessa artikkelissaan "The coming darkness of late-generation European American ethnicity" (*Ethnic and Racial Studies*, 2014, Vol. 37, No. 5, 757–765), ovat Ojaniemen 2015 ja 2017 julkaisemat dokumentit argumenttia positiivisesti haastava pelinavaus.

Henki amerikansuomalaisissa yhteisöissä pihisee vielä. Ja se pihisee nimenomaisesti niissä maaseutuyhteisöissä, joissa suomalaistaustaisuus on historiallisestikin ottaen ollut poikkeuksellisen vahvaa. Ylä-Michiganin niin sanotulla Sauna Belt -alueella suomensukuisuus näyttäytyy piirikunnasta riippuen korkeimmillaan jopa 35–40 % suuruisena (U.S. Census 2000). Tälle maantieteelliselle alueelle sijoittuvat myös Ojaniemen molemmat dokumenttielokuvat.

Vuosina 2015–2017 julkaistuista Ojaniemen elokuvista UP A River on moniselitteisyydessään ehdottoman kiinnostava tapaus. Elokuvan motivoijana on Michiganin Kuparisaaaren lähipiirikuntiin sijoittunut kansallisuistohanke, joka lopetti vanhoilta suomalaisalueilta metsästysmajakulttuurin lähes kokonaan.

Alun perin paikallisen puhelinyhtiön omistukseen kuulunut metsäalue siirtyi liittovaltion omistukseen 1990-luvun alussa. Alueelle 1950-luvulta alkaen rakennetut metsästysmajat saivat omistajavaihdoksen yhteydessä kahdenkymmenen vuoden jatkokaajan vuokrasopimuksilleen. Jatkoaika tuli päätökseensä vuoden 2017 tammikuun ensimmäisenä päivänä, eikä jatkosta ollut enää mahdollista neuvotella. Kalabaliikki majoja ja alueen yleistä kulttuuriperinnön arvostamista koskien oli valmis. Mökkien tyhjentämisen ja tuhoamisen kautta menetettiin myös kymmenien vuosien ajalta alueellista elävää historiaa. Tätä selkkausta Ojaniemi purkaa miel-

lyttävän jäsentyneesti henkilöhaastattelujen, miljöokuvausten ja yleisen historiakuvausten kautta.

Mielenkiintoisimmillaan dokumentti on rivien välistä tulkittuna, hetkeksi irrotettuna tarinankerronnan varsinaisesta poliittisesta viitekehystä. Asetelma on puhtaasti amerikkalainen. Kuvissa esiintyy amerikkalaiseen maaseutuympäristöön saumattomasti kuuluvia yleisamerikkalaisia maalaishahmoja, jotka koristavat itseään ja arkaaisia mökkimiljöitä mieluusti amerikkalaiseen yleiskulttuuriin liittyvillä symboleilla, kuten tähtilipuilla ja erilaisilla baseballiin ja amerikkalaiseen jalkapalloon liittyvillä kannatustuotteilla. Puhe tapahtuu englanniksi painotuksilla, jotka helppoa tunnistaa amerikkalaiseksi kieliver-sioksi alun perin Euroopasta lähteneen brittienglannin sijaan.

Mutta samalla elo ja olo metsästysmajojissa on jännittävällä tavalla myös hyvin paljon suomalaisuutta sivuavaa. Viimeistään puolen tunnin kohdalla dokumentissa alkavat maininnat saunoista, joita mökkiläiset mielellään metsästysmajoihinsa rakensivat. Samaten nopeassa tahdissa alkavat toistuvat maininnat hiljaisuuden arvostamisesta ja siitä, miten paras hirvijahti lähtee siitä, että ympärillä on vain metsä, ei yhtään naapuria sekä ainoa luotettava toimija, jäljestävä koira. "Paras naapuri on se, joka on vähintään kilometrin päässä", kuten vanha suomensuomalainen sanonta kuuluu.

Hyvä tutkimuskysymys metsästysmajakulttuuria koskien olisikin, onko tämän tyyppinen mielenmaisema ja toimintakulttuuri todellakin suomalaista alkuperää vaiko vain dokumentin antama ylikorostunut vaikutelma ja osa muuta eurooppalaistaustaista kulttuuriperintöä alueella. Ja vielä mielenkiintoisemmaksi asia muuttuisi, jos tutkittaisiin, onko mahdollinen suomalaispanos alueen paikalliskulttuuriin muodostunut myös muiden etnisten ryhmien yhteiseksi ominaisuudeksi. Dokumentti joka tapauksessa antaa vihjeitä, että Armas Ojaniemen (dokumentaristin isä, jonka isovanhemmat tulivat aikanaan Suomesta) ja 2015 menehtyneen Bobbin' Bob Peltolan ohella myös heidän cornwallilaisten, saksalaisten, kroaattien ja muiden Ylä-Michiganille tyyppillisten siirtolaistaustaisten ryhmien jälkeläisistä koostuvat saunanjälkeisiä lumipesuja siinä missä selkeämmin suomalaistaustaiset toimijatkin.

UP A Riverin myöhäiseen etnisyyteen ja alueen historiaan kiinteästi kuuluvan y Cooper-kulttuurin ilmentymiin paneutuvan annin sijaan Co-operatively Yours kartoittaa samalla alueella jo sadan vuoden ajan vaikuttaneen suomalaistaustaisen osuusliike-

toiminnan nykytilannetta ja historiaa. Suomalaispainotus on nyt selkeämmin kuva- ja äänivirrassa julkituotua, mutta elokuvia yhdistää väljä sukupolvisen muutoksen teemaikka. Osittain dokumenteissa liikutaan myös samoissa kuvausmaisemissa. Settler's Co-Op varusti viimeisen vaiheen 2010-luvun metsästysmajalaiset siinä kuin heidän iso- tai isoisovanhempansakin erilaisilla elintarpeilla jo sataa vuotta aiemmin.

Kuluttajaosuuskunnat etenkin näyttäisivät olleen perustoimintojensa ohella vahvoja etnisiä ja paikalliskulttuurisia merkityksiä luova näyttämö. Paitsi, että ne takasivat työtä ja toimentuloa alueen asukkaille, niiden muistoja ja historiakäsityksiä luova ominaisuus on ollut ilmeisen vahva. Nykysuomalaisittain lausunnot ovat ihastuttavia, suomalaisen osuuskaupan lihamestarilta pikkutyttönä ilmaiseksi saatu "slice of makkara" näyttäisi muokkaavan eläkeikäisen muistelijan muistoja siinä missä osuuskäytännön kautta kohtuullisella hintatasolla pidetyt elintarvikkeiden kuluttajahinnatkin. Lyhyessä kommentissa näyttäytyy koko myöhäisen vaiheen amerikansuomalaisuus kaikessa ainutlaatuisuudessaan. Amerikaniisaatio on totta, mutta se ei ole murskannut alleen etnistä symboliikkaa ja muistoja suomalaisuudesta, jotka Suomen sijaan tapahtuvat kotona, Yhdysvaltojen pohjoisessa keskilännessä.

Mielenkiintoista kyllä, osuusliiketoiminnan notkahdus näyttää Bruce Crossingissa alkaneen samaan aikaan 1940–1950-luvuilla, kun suomalaistaustaisen kulttuurin tulevaisuudesta on samoilla alueilla alettu ensimmäisen kerran todella huolestua. Ehkä automarkettien ja vahvojen kansallisten ketjubrandien tulo alueelle käynnisti prosessin, jonka edessä myös alueen muu kulttuuri joutui sopeutumaan uuteen tilanteeseen alkutuottajista kauppiaisiin ja viime kädessä kaikkiin ihmisiin. Oli alkanut uusi urbaani maassamuuton, kehittyneen tieverkoston, liikkuvien työmarkkinoiden ja tehostuneen joukkotiedotuksen aika, joka pakotti maaseutuyhteisöt muuttamaan. Pakon edessä tapahtuneessa muutosprosessissa selviytymistais-telu ei enää lähtenyt pelkästään suomalaisesta tai alueellisesta näkökulmasta, vaan ratkaisut olivat yhä enemmän yleisamerikkalaisesti miellettyjä. Suomalaisia tai alueellisia juuria kuitenkin unohtamatta.

Jari Nikkola

Vesa-Matti Lahti: Siperia kutsuu! Kansainvälisen Kuzbas-siirtokunnan ja sen suomalaisten tarina 1921–1927. Into, 2017, 233 s.

Siperian unelmia ja karvaita pettymyksiä

Utopiasiirotolaisia yhdistää jokin henkilökohtainen tai yhteiskunnallinen ominaisuus. Argentiinaan 1900-luvun alkupuolella perustettu Colonia Finlandesa syntyi kansallisena vastaiskuna tuolloin Suomessa toteutetuille venäläistämistoimille. Brasilian Penedoon 1920-luvun lopulta lähtien muuttaneet sadat suomalaiset ainakin pyrkivät olemaan kasvis-syöjiä. Pohjois-Amerikasta viime vuosisadan alkupuolella lähteneitä amerikansuomalaisia yhdisti usein työväenaate. Sosialistisia kokeiluja amerikansuomalaisten toimesta syntyi mm. Kuubaan (Itabo ja Omaja) ja myöhemmin Neuvostoliittoon. Uskonto oli usein myös yhdistävä tekijä, esimerkiksi tunnettuja ovat edellä mainitun Penedon siirtokunnan ohella Yad HaShmonan suomalaiskibbutsi Israelissa, joka perustettiin vuonna 1971. Teuvo Peltoniemen mukaan suomalaisten toimesta toteutetuista noin 20:sta utopiyhteisöstä työväenhenkisiä oli suunnilleen puolet. Toinen puolisko jakaantui suhteellisen tasaisesti vegetariaaniin, suomalaisnationalistisiin ja uskonnollisiin yhteisöihin.

Vaikka suomalaisia utopiyhteisöjä on ollut kymmeniä, on niissä asuneiden kokonais-

määrä laskettava vain muutamissa tuhansissa. Yhteisöjen elinkaaret ovat olleet varsin rajallisia. Toki joillakin alueilla asuu edelleen suomalaisia tai heidän jälkeläisiään (vrt. mm. Penedo, Colonia Finlandesa ja Sointula Kana-dassa), mutta alkuperäinen asukkaita yhdistävä utopia-tekijä on haihtunut jo kauan sitten historian hämärään.

Tänä vuonna on ilmestynyt kaksikin ihaneyhteisöihin liittyvää teosta: nyt tarkasteltavan Vesa-Matti Lahden "Siperia kutsuu!" julkaisun ohella Siirtolaisuusinstituutin sarjassa julkaistiin hieman aikaisemmin Vieno Zlobinin muistelu "Heidän ihanteensa murskattiin". Vienon vanhemmat muuttivat Yhdysvalloista Neuvosto-Karjalaan perustettuun Säde-kommuunaan vuonna 1926. Molemmissa utopia-kirjoissa kyse on jälkipolvien muisteluista, sillä alkuperäisistä muuttajista on jo aika jättänyt.

Vesa-Matti Lahti tunnetaan sujuvasta kyntästään ja iskevästä teemoistaan. Kirjoittaja toimii johtavana asiantuntijana Suomen itenäisyyden juhlarahastossa Sitrassa. Lahti on ollut kirjoittamassa mm. Maailman tila ja Suomi -kirjaa, joka voitti aikanaan Tieto-Finlandia -palkinnon. Lahden kirjan "juoni" on selkeä ja oikeastaan perinteinen utopia-tarina. Neuvostoliiton synty 1920-luvun alussa tarjosi vaihtoehdon USA:ssa työskenteleville raskaan työn raatajille. Tieto uudesta Eldoradosta levisi suomalaisten keskuuteen oman työväenlehdistön kautta, joka julkaisi auliisti venäläisten tarjoamaa informaatiota. Päästäkseen jaloilleen raskaan sisällissodan jälkeen nuori neuvostovaltio tarvitsi kipeästi ahkeria ulkomaisia osaajia ja heidän ammattitaitoaan. Pahitteeksi ei myöskään ollut, jos tulijoilla olisi kunnan työkalut mukanaan. Koska energias-ta oli suuri pula Neuvostoliitossa, sai kansainvälinen Kuzbas-siirtokunta hallittavakseen Kemerovon kaupungista maanviljelysmaata ja kivihiilituotantoa.

Kaikkiaan siirtokuntaan muutti noin 600 henkeä, joista suomalaisia oli neljännes. Suomalaiset tunnettiin taitavina käsityöläisinä, he mm. rakensivat alkurytäkässä tarvittavan komean 200 hengen yhteisasuntolan. Suomalaiset olivat eristäytyneitä ja heikosti englantia puhuvia, joten heille lankesi Kuzbassissakin enemmänkin duunarin kuin päällysmiehen tehtäviä. Tämä osaltaan kypsytti suomalaisia muuttamaan pois alueelta varsin pian. Yhteisön väestö toi mukanaan myös USA:ssa vallitsevaa poliittista skismaa: osa yhdysvaltalaisesta työväenliikkeestä kuului kommunistiseen ja sosialistiseen liikkeeseen. Toisaalta radikaali syndikalistinen (so. ammattiliittoihin perustuva) IWW-ammattiyhdistysliike oli USA:ssa nostanut 1900-luvun alussa voimakkaasti päätään. Siperiaan muuttaneissa

oli kummankin suunnan edustajia. Venäläiset itse kommunisteina tukivat puoluetoveriaan, joten IWW:n kannattajat – wobbleyt – vähitellen kypsyivät tai kypsytettiin muuttamaan pois.

Kuzbassin yhdyskunta ei ollut mikään tähdenlento, vaan sillä oli jo elinaikanaan vuosina 1922–1927 suuri merkitys NL:ssa teollisuuden uudistajana. Toisaalta Kuzbassin kommuunilla oli kansainvälisestikin hyvä maine, ja se veti puoleensa seksuaalisesta vapaudesta innostuneita feministejä (vrt. Mickenberg 2017), kirjailijoita, arkkitehtejä ja poliitikkoja. Niinpä hollantilaisen arkkitehdin Johannes van Loghemin mestarilliset rivitalot olivat merkittävä arkkitehtoninen kokonaisuus. Näistä on jäljellä nykyisin enää pystyyn unohtuneita seiniä.

Vesa-Matti Lahden aineisto on kahtaalinen: ensinnäkin hän tukeutuu isoisänsä Richard Lahden päiväkirjaan. Toisaalta matkalla mukana olleen yhdysvaltalaisen feministin Ruth Kellerin eri arkistoissa oleva kirjallinen tuotanto on teoksessa hyvin esillä. Kirjoittajana Vesa-Matti Lahti hyödyntää todella taitavasti eri aineistoja luoden julkaisulleen erinomaisesti etenevän ja informatiivisen sisällön. Kirjan uskottavuutta lisää myös se, että tekijä on käynyt kahdesti paikkakunnalla tutustumassa koloniaan ja sen historiaan.

Yhteisö perustettiin Leninin aikana. Tuolloin sekä taiteessa, taloudessa että politiikassa annettiin lähes kaikkien kukkien kukkia. Kun Stalin tuli valtaan, joutuivat ulkomaiset yhteisöt ahtaalle. Kuzbassin kommuuniin tuli venäläinen johtaja, joka pian miehitti muutkin johtopaikat omilla suosikeillaan. Virallisesti yhteisö lakkautettiin 1.1.1927, siis viitisen vuotta toimittuaan.

Lahden kirja kertoo eleettömästi, mutta samalla vankkaan dokumentaatioon perustuen yhden utopia-yhteisön tarinan. Kirjoittaja ei korosta oman isoisänsä saatikka amerikkansuomalaisten roolia, vaan hän osaa taitavasti kuvata kollektiivin nousun, uhon ja tuhon koko yhteisön kannalta. Ehkä traagisen huvittavana yksityiskohtana kirjasta käy selville, että Yhdysvalloista mukana tuodut traktorit ilmeisesti lähtörytäkässä upotettiin paikalliseen järveen, joka nykyisin tunnetaan nimellä "Amerikkalainen lampi".

Kirja sisältää joitain siirtolaisuuteen liittyviä pienimuotoisia virheitä tai puutteita. Ne eivät häiritse edes alan ammattilukijaa, joten niiden luettelointiin ei ole syytä. Kirjoittajasta poiketen olen tässä kirjoittanut Kuzbassin nimen yleisemmin käytetyllä kahdella s-kirjaimella.

Vesa-Matti Lahtea on kiittäminen erinomaisesti toteutetusta kirjahankkeesta, joka

tuota esille kaukosiirtolaisuuteen liittyvän monimuotoisuuden. Suomessa julkaistaan nykyisin vähenevässä määrin ulkosuomalaisuuteen liittyvää tutkimus- ja tietokirjallisuutta, joten tässä suhteessa kaikki uusi tieto on tervetullutta. Yhdysvallat oli monelle amerikansuomalaiselle unelmien täyttymys, johon menttiin kultaa vuolemaan. Kun toiveet eivät toteutuneet, etsittiin uusi paikka omien haaveiden toteuttamiseen lähtemällä vaikkapa Siperiaan. Tällöinkin petyttiin. Kirjoittajan isoisan Richard Lahden tarina kuitenkin osoittaa, että sitkeys palkitaan ja unelmista tulee aikanaan totta: Richard palasi Suomeen, hankki arvostetun ammatin ja perheen. Mutta se onkin jo toinen tarina.

Ismo Söderling

Lähteet

Mikenberg, Julia (2017). American Girls in Red Russia. Chasing the Soviet Dream. University of Chicago Press.

Peltoniemi, Teuvo: Suomalaiset ihannesiirtokunnat. http://www.sosiomedia.fi/utopia/suomi_artikkeli.htm Luettu 1.11.2017.

Zlobina, Vieno (2017). Heidän ihanteensa murskattiin. Tyttären tarina Säde-kommuunasta Neuvosto-Karjalassa. Siirtolaisuusinstituutti.

Yad HaShmona, suomalaiskibbutsi Israelissa (kirjoitetaan Suomessa myös muodossa Jad Hashmona) https://en.wikipedia.org/wiki/Yad_HaShmona. Luettu 2.11.2017.

Linda Bäckman

Integration i projektform – en kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland

På många håll i Svenskfinland har man under årtionden engagerat sig för att främja invandrades integration i samhället. Olika slags projekt har genomförts av både myndigheter och tredje sektorns aktörer. I denna rapport sammanställs information om avslutade och pågående projekt till en första kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland. Rapporten omfattar ett trettiotal projekt, samt intervjuer med nyckelpersoner i de olika regionerna för en bredare syn på integration som fenomen och på de insatser som gjorts på svenskt håll. Projektverksamheten har till stor del fokuserat på sysselsättnings- och utbildningsåtgärder, och i rapporten behandlas god praxis som identifierats i projekten. Samtidigt utgör kartläggningen en lägesrapport av vad som gjorts hittills och vilka områden framtida insatser kunde riktas till.

Publikationer 20. Migrationsinstitutet 2017. 102 s.

Pris 15 € + leverans

“Not just Numbers” – jokainen on yksilöllinen ryhmän jäsen

Ronja Kankare

KM, Projektikoordinaattori
StepEurope ry

Avainsanat: muuttoliike, kotoutuminen, maahanmuuttajanuoret, kansainvälisyys, monikulttuurisuus

Joulukuun puolella välissä StepEurope ry järjesti kansainvälisen Not just Numbers -nuorisokoulutuksen Laivahostel Boreassa, Turussa. Koulutuksen teemana oli maahanmuutto- ja turvapaikanhakutilanne Suomessa ja Euroopassa ja sen rahoitti Opetushallituksen hallinnoima, nuorille suunnattu, Erasmus+ -ohjelma. Osallistujat tulivat seitsemästä Euroopan maasta: Romanista, Italiasta, Kroatiasta, Unkarista, Englannista, Kreikasta ja Suomesta. Osallistujamaiden yhteistyöorganisaatiot lähettivät koulutukseen nuoria, joilla on kokemusta nuorisotyöstä ja maahanmuuttotilanteesta kotimaassaan. Käytännön osaaminen ei kuitenkaan ollut edellytys koulutukseen osallistumiselle, vaan tärkeintä oli halu oppia, jakaa ja osallistua. Koulutukseen osallistui muun muassa nuoria, joilla oli omakohtaista kokemusta maahanmuuttotilanteesta oman elämäntilanteen ja pakolaistaustan kautta. Kouluttajana toimi albanialainen Ana Derishi, jolla on noin 15 vuoden kokemus kansainvälisissä koulutuksissa ympäri Eurooppaa, ja jonka koulutukseen StepEurope ry:n vapaaehtoiset ovat aiemmin osallistuneet.

Lyhyesti koulutuksen järjestäneestä yhdistyksestä: StepEurope ry on kansainvälinen nuorisojärjestö Turusta, jonka tavoitteena on aktivoida nuoria paikallisesti ja kansainvälisesti. Yhdistys pyrkii löytämään jokaisesta nuoresta potentiaalin ja tarjoamaan mahdollisuuksia nuorille käyttää sitä. Nuoret ovat yhteiskuntamme suuri voimavara, jolla on paljon vaikutusta siihen, mihin suuntaan yhteiskunta lähdetään tulevaisuudessa viemään. StepEurope ry haluaa antaa mahdollisuuden nuorille luoda tapahtumia, tempauksia, seminaareja ja koulutuksia omista kiinnostuksen kohteistaan monikulttuurisessa ja kansainvälisessä ympäristössä. Lisäksi yhdistys tarjoaa nuorille mahdollisuuksia lähteä eurooppalaisten yhteistyöorganisaatioiden järjestämiin nuorisovaihtoihin, koulutuksiin ja seminaareihin sekä tulevaisuudessa myös va-

paaehtoistoihin. Tarkoitus on kansainvälisten kokemusten myötä lisätä nuoret itsevarmuutta, kansainvälisiä verkostoja ja tarjota mieleenpainuvia kokemuksia monikulttuurisessa ympäristössä. Not just Numbers -koulutus oli yksi näistä nuorten innoittamista kansainvälisistä projekteista, joita on suunniteltu yhdessä heidän kanssaan viime keväästä asti.

Not just Numbers -koulutuksen pohjalta oli ajatus siitä, että jokainen tulee nähdä yksilönä, ei tilastoina tai tietyn kulttuurin/maan edustajana. Usein turvaudumme stereotyyppioihin ja uskomuksiin, emmekä muista kohdata ihmistä. Olisi tärkeää kuunnella, oppia ja ymmärtää toisia ilman ulkonäköön ja olemukseen perustuvia ennakkoluuloja. Tähän samaan pyrkii myös StepEurope ry:n, We see you -kampanjan ja Åbo Akademi volunteers -verkoston aiemmin syksyllä (2017) järjestämä mielenkiintoinen paneelikeskustelu “A Look Behind the Labels” Siirtolaisuusinstituutissa. Paneelin aiheena oli yksilölähtöinen tapa kohdata ja kohdella ihmisiä. Panelisteina toimivat eri maista ja eri syistä maahan muuttaneet nuoret. Keskustelussa nousi useampaan otteeseen esiin kohtaamisten, hymyn ja yksilöllisen huomioimisen tärkeys. Nämä pienet eleet ja teot arjessa merkitsevät paljon yhteiskuntaan sopeutuvan ja kotoutumisprosessissa olevan yksilön elämässä. Puhetta oli myös siitä, miten tärkeää on nähdä uudet ja joskus haastavatkin tilanteet rikastuttavina oppimiskokemuksina; toisin sanoen vaihtaa tietotaitoa (“exchange”). Tämä oli myös joulukuussa järjestettävän koulutuksen tarkoitus: luoda tila, jossa nuoret voivat jakaa kokemuksiaan erilaisista tilanteista, oppia toisiltaan ja kohdata uusia ihmisiä ennakkoluulottomasti.

Not just Numbers -koulutuksen aikana nuoret saivat tietoa eri maiden maahanmuutto- ja turvapaikanhakutilanteista sekä oppivat uudenlaisia tapoja käsitellä aihetta kotimaassaan. Tietoa tilanteesta jaettiin ryhmätehtävissä, esitelmin ja keskustelemalla.

Interaktiivinen ja informaaleja metodeja käyttävä koulutus tarjosi osallistujille mielenkiintoisia menetelmiä paneutua ajankohtaiseen aiheeseen. Koulutuksessa käytetyt materiaalit ja menetelmät olivat IOM (International Organization of Migration), UNHCR (United Nation's Refugee Agency) ja Punaisen Ristin suunnitteleamia. Nuoret pääsivät tutustumaan paikalliseen maahanmuutto ja turvapaikanhakutilanteeseen vieraillessaan Suomen Punaisessa Ristissä ja Siirtolaisuusinstituutissa sekä vierailevien puhujien esitelmien myötä.

Vapaa-ajalla osallistujat tutustuivat Turkuun, kävivät ravintolassa syömässä, saunoivat ja nauttivat toistensa seurasta. Koulutuksen viimeiset päivät suunniteltiin tulevaisuuden yhteistyömahdollisuuksia osallistujien lähtävien organisaatioiden välille. Tarkoituksena oli luoda menetelmiä, joiden avulla yhteistyö säilyisi ja yhteistyöorganisaatiot hyödyntäisivät osallistujien oppimia menetelmiä ja luomia materiaaleja kotimaansa nuorisotyössä tulevaisuudessa.

“Stig in”-konferenssi 26.–27.10.2017

Åbo Akademin Centret för livslångt lärande (CLL), Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolan ja Folkhälsan Utbildning Ab ovat aloittaneet kolmivuotisen hankkeen Stig in! Astu sisään! Come in! Hanke rahoitetaan AMIF – Turvapaikka, maahanmuutto- ja kottoutamisrahaston tuen avulla.

Hankkeen tiimoilta pidettiin Siirtolaisuusinstituutissa konferenssi ”Hur kan vi mötas?”, jossa puhujana oli myös instituutin vastaava tutkija Marja Tiilikainen. Kuva: Satu Löppönen.

Juba. Kuva: Otava, Toni Härkönen.

Jussi "Juba" Tuomola

tä löytyy erihenkisiä ryhmiä, joissa tapaa monenlaisia ihmisiä. Suomessa Meetup-ryhmiä ei juuri ole, mutta muualta niitä löytyy varsin hyvin.

Minkälainen on espanjalainen sarjakuva-tarjonta?

Suurin osa saatavilla olevasta kirjallisuudesta on espanjaksi, sillä kyseessä on valtava kielialue. Jostain vastaani tuli esimerkiksi lista kymmenestä parhaasta Barcelonan sarjakuvakaupasta. Näiden kymmenen lisäksi on siis lukuisia joukko muitakin.

Minulle läheistä ranskalaista sarjakuvaa käännetään paljon espanjaksi, mutta sen lisäksi löytyy hyvin paljon erilaista ja monipuolista sarjakuvaa.

Espanjankielen oppiminen avaa myös sarjakuvat paremmin, joten se on yksi lisämotivaatio oppia kieltä entistä paremmin. Melko hyvin se sujuu tosin jo nytkin.

Mikä on suhteesi muutoin ulkomaihin?

Aidin puolelta perheessä on suhteita ulkomaille jo pidempään. Enoni muutti 1960-luvulla Varsovaan Puolaan ja kaksi tätiäni Ranskaan. Osa heidän lapsistaan osaa myös suomea. Matkustimme lapsena eri puolille, ehkä siitä on jäänyt kipinä nähdä maailmaa.

Olen aina ollut kiinnostunut kielistä ja yläasteella valitsin kaverini vanavedessä ranskan valinnaiseksi kieleksi. Lukioaikana olin vuoden vaihto-oppilaana San Franciscossa, Kaliforniassa. Sittemmin päädyin opiskelemaan ranskan kieltä ja kääntämistä Turun yliopistoon.

Ranskassa olen käynyt varmaan yli 30 kertaa ja lisäksi olen viettänyt pidempään aikaa muun muassa Filippiineillä, Etelä-Intiassa ja Etelä-Afrikassa. Latinalainen Amerikka ja Australia ovat vielä kokematta.

Millaista on elämäsi ulkomailla?

Aika samanlaista kuin Turussa, jossa muutoin asun. En ole kovin kiinnostunut nähtävyyksistä ja vastaavista. Vuokraan asunnon,

Juban Viivi ja Wagner -sarjakuva on monille suomalaisille tuttu. Sen sijaan harvempi tietää, että Juba on osa-aikainen ulkosuomalainen. Hän on viettänyt jo useamman talven Espanjassa. Jussi Tuomola vieraili lokakuussa Siirtolaisuusinstituutissa, jossa hän kertoi kokemuksistaan maailmalla.

Vietät talvet Espanjassa, mistä on kyse?

Olin talvella 2013 Firenzessä taidekoulussa, jossa tutustuin katalaanin, joka halusi perustaa vastaavan koulun Barcelonaan. Hän pyysi minua mukaan ja sitä kautta päädyin Espanjaan. Sen jälkeen olen viettänyt säännöllisesti aikaa Espanjassa, aluksi Barcelonan seudulla ja sitten myös Malagassa. Espanjasta on myös lyhyt matka Ranskaan, jossa minulla on lukuisia tuttuja.

Eniten minua viehättävät Espanjassa aurinko ja valo, eikä lämpökään haittaa vaikka en suuri kuumien ilmastosten ystävä ole.

Malagan seuduilla on paljon suomalaisia, oletko ollut heihin yhteydessä?

Toki tunnen suomalaiskuviot, mutta en ole niiden kanssa juuri tekemisissä. Suomea seuraan netin kautta ja kotimaista televisiota tulee myös katsottua. Työni on varsin yksinäistä ja koska olen kiinnostunut oppimaan espanjaa, niin koitan tavata paikallista väkeä.

Paljon matkustelleena kuljetan enää välttämättömimmän mukana, en siis raahaa mukana suomalaisuus-talismaaneja. Luonnoslehti on sen sijaan alati mukana. Piirrän paljon ja sitä varten on hyvä olla piirustustarvikkeet.

Olen huomannut että näppärä tapa oppia tuntemaan paikallisia, ja sitä kautta kieltä, on Meetup-verkosto ja -äppi (meetup.com). Siel-

teen ruokaa kotona ja olen paljon työni vuoksi omissa oloissani. Tuulettumaan lähdän ka-duille, joissa Espanjassa on ilmastosta johtuen enemmän elämää kuin Suomessa.

Soitat myös musiikkia?

Olen mukana basistina Mauri Kunnaksen aloitteesta syntyneessä Nyrok Dolls -yhtyeessä. Meillä on muutama keikka vuosittain. Viimeksi soitimme Helsingin kirjamessuilla.

Parhailtaan harkitsen pitäisikö hankkia basso Espanjaan, sillä minulla on Malagassa yksi kaveri, jonka kanssa voisoin soitella.

Tunnetuin työsi Viivi ja Wagner on varsin kotikeskeinen sarjakuva. Miksi he eivät matkustele, kun se on itsellesi tärkeää?

Kyllä he ovat muutaman reissun tehneet, ainakin Pariisissa ovat käyneet. Muutoin Viivin ja Wagnerin maailma on varsin arkinen. Tosin tänä vuonna mukana oli Viivin mummo, joka asuu Espanjassa, ja muita sukulaisia. Mummo muutti takaisin Espanjaan ja saattaa olla, että Viivi ja Wagnerin käyvät siellä...

Kiitos haastattelusta!

Tuomas Martikainen

Instituutin henkilökunnan vierailu Siirtolaisuusmuseossa Gdyniassa

Vierailevia tutkijoita instituutissa

Professori Caren Frost (kuvassa oikealla) Utahin yliopistosta oli instituutissa Fulbright Specialist -vierailulla ja piti luennon Yhdysvaltain nykyisestä maahanmuuttopolitiikasta. Kuvassa vasemmalla instituutin toimitusjohtaja Tuomas Martikainen.

Tutkija Keiu Telve (alla vasemmalta) Tarton yliopistosta vieraili kuukauden ajan instituutissa ja piti esitelmän virolaisten pendelöinnistä Suomeen.

Suomalaisena Paraguayn viidakossa

Iikka Laulaja

25.9.1927–7.11.2017

Tapasin Iikka Laulajan, Manuel Holopaisen ja Jouko Lapin ensi kertaa Paraguayn viidakossa 1990 luvun puolivälissä Nueva Alboradassa.

Iikan vanhemmat, Aina ja Eero Laulaja tulivat Suomesta kesällä 1927. Samassa ryhmässä matkusti myös Manuel Holopaisen äiti. Aluksi he menivät Argentiinan puolelle Colonia Finlandesaan, josta siirtyivät Parana joen yli Paraguayn puolelle siellä jo silloin asuvan Armas Nikkisen kehotuksesta ja avustamana. Maa ja elämä kun Paraguayn puolella oli kaikesta puoli parempaa, eikä siellä ollut niin paljon sataa tuhoavia heinäsiirkkoja.

Iikka syntyi kolme kuukautta Laulajien Paraguayhin tulon jälkeen. Elämä viidakossa oli rankkaa ja työtä piisasi, pellot oli raivattava keskelle viidakkoa ja asumukset rakennettava. Aluksi nukuttiinkin puukehikon päälle rakennettujen suurten banaaninlehtien päällä ylhäällä suojassa petoeläimiltä. Eikä elämä suinkaan ollut niin houkuttelevaa kuin mainoslehtisissä Suomessa kerrottiin. Niissä julistettiin, kuinka Paraguayssa tarvitsi vain makoilla hedelmäpuiden alla ja hedelmät putoilivat suuhun. Taisi siinä ensin putoilla muutama hikipisara, ennen kuin hedelmiä pääsi nauttimaan, Iikka kertoo myöhemmin hymyssä suin.

Parhaimmillaan Alboradassa asusteli jo toista sataa suomalaista, heidän joukossaan paljon lapsia. Iikan isä Eero piti kouluakin lapsille. Vähitellen suomalaisasutus kuitenkin harveni, osa muutti takaisin Suomeen ja osa muuten vain pois Alboradasta paremman elämän toivossa.

Iikka meni naimisiin ukrainalaisen naisen kanssa ja he saivat kahdeksan lasta sekä myöhemmin suuren joukon lapsenlapsia. Iikan perhe levisi laajalle Paraguayhin ja Argentiinaan. Pojista vain kaksi asettui asumaan Iikan naapurisiin Alboradaan. Vuonna 1986 Iikka vieraili ainoan kerran Suomessa ja Kurikassa, josta hänen vanhempansa olivat lähteneet.

Iikka Laulaja oli rehti pohjalainen ja kova työmies. Oli pakko, jos halusi edes jotenkin tulla toimeen. Paraguayssa kun ei ole minikäänlaista eläkettä, ei sosiaaliturvaa, eikä vanhuuden turvaa. Kaikki elanto on itse hankittava ja ansaittava loppuun asti ja sen Iikka todellakin teki, hän kaatui saappaat jalassa.

Iikka oli pitkä laiha mies, hänen käyntinsä erotti jo kaukaa, hän eteni huojuen, puinen keppi toisessa kädessään. Iikka oli loukannut toisen lonkkansa metsätöissä. Onnettomuudessa, jossa suuri puu kaatui hänen päällensä ja murskasi hänen toisen lonkkansa. Myös hänen leukansa vaurioitui ja hänen itsensä tekemät tekohampaat hajosivat samassa rytkässä. Toipuminen kesti useita vuosia, mutta sinnikkäästi hän vaan kuntoutti itsensä.

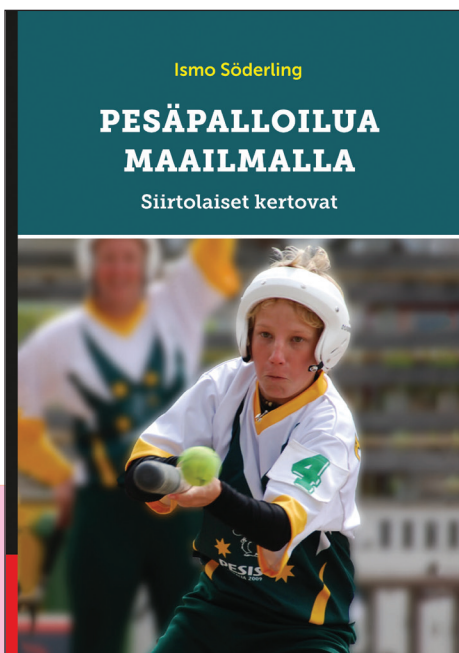
Iikka puhui uskollisesti vanhemmiltaan oppimaansa etelä-pohjanmaan murretta kavereidensa Manun ja Joukon kanssa. Vuosikymmenien ajan nämä kolme viidakkosuomalaista olivat ainoat suomalaiset alueella. Jouko Lappi kuoli muutama vuosi sitten. Hän oli viisi vuotta Iikkaa vanhempi ja oli ainoa näistä kolmesta, joka oli Suomesta muuttanut. Tänä päivänä Alboradassa elää enää Manuel Holopainen, vuonna 1929 syntynyt viidakkosuomalainen.

Iikka Laulaja oli rehti suoraselkäinen suomalaisuuden edustaja kylässään. Hän kuului myös kyläneuvostoon ja kunnanjohtaja kävi usein vaikeissa asioissa kysymässä Iikan arvostettua mielipidettä. Muisto suomalaisuudesta Paraguayn viidakossa elää vielä pitkään.

Antti Välikangas

Tropiikin tapaan, hautajaiset pidettiin heti seuraavana päivänä ja paikalle saapuivat myös kaikki Iikan kahdeksan lasta. Kuva: Ruben Sulka.

Ismo Söderling

Pesäpalloilua maailmalla – Siirtolaiset kertovat

Pesäpalloa sanotaan syystäkin Suomen kansallispeliksi. Vaikka ensimmäiset pelit käytiin pian itsenäistymisemme jälkeen, ovat pesäpallon juuret vuosisatojen takana. Maassamme pelattiin kymmeniä erilaisia pallopelejä 1800-luvulla. Jo Aleksis Kiven Seitsemässä veljeksessä lyödään kartuilla kiekkoa. Tunnetuin pallopele 1800-luvulla oli kuningaspallo. Tämä peli oli Lauri "Tahko" Pihkalalle hyvin tuttu.

Suomen itsenäistyttyä Tahko Pihkala halusi pelin, joka kehittäisi monipuolisesti fyysisiä ominaisuuksia ja olisi myös taktisesti vaativa. Soveltaen eri kotimaisten pallopelien ja amerikkalaisen baseballin parhaita puolia hän kehitti pesäpallon 1920-luvun alussa. Suomi oli pesäpallon syntyaikoina kansalaissodan jälkeen jakautunut, ja Tahko Pihkala halusi yhdistää kansaa omalla pelillään. Tässä hän onnistuikin.

Suomesta on maamme itsenäisyyden aikana muuttanut ulkomaille lähes miljoona henkeä. Mukanaan he ovat vieneet pesäpallon, jota on pelattu ja pelataan edelleen useilla mantereilla. Aikojen kuluessa säännöt ovat hieman eriytyneet, mutta pelin idea Tahkon esittämällä tavalla on säilynyt. Joissain maissa peli-into suomalaisten keskuudessa on hiipunut, toisissa maissa taas uusien sukupolvien ja paikallisen kantaväestön innostuminen on pitänyt pelin hengissä. Kirjassa tarkastellaan maittain peliä ja myös siihen liittyviä kulttuurisia eroja. Suomessa tiukan pelin jälkeen lähdetään usein kiukusta puhisten kotiin, mutta ulkomailta joukkueet saattavat mennä yhdessä grillaamaan ja keskustelemaan pelitapahtumista. Eikös urheilun tarkoituksena olekin yhdistää eikä erottaa?

Julkaisuja 15. Siirtolaisuusinstituutti 2017. 166 s.

Hinta 20 € + toimituskulut

Antti Välikangas

SUOMI sydämessä – Ulkosuomalaisen tarinoita

Laaja, värikäs kuvakirjateos ulkosuomalaisten elämästä eri puolilta maailmaa. Kirja sisältää 14 tarinaa runsaasti kuvitettuna ja lopussa vielä mielenkiintoinen kuva-kavalkadi ulkosuomalaisista ja heidän elinympäristöistään.

Kirjan tarinat alkavat Australiasta, jossa kirjan kirjoittajan isä asui lähes viisikymmentä vuotta. Harva tietää, että Edvin Laineen tuntemattoman sotilaan Rokka, alias Reino Tolvanen lähti myös siirtolaiseksi Australiaan ja sieltä myöhemmin Etelä-Afrikkaan.

Down under, eli tuolta maapallon alapuolelta siirrymme Yhdysvaltoihin, jossa saamme tutustua muutamien mielenkiintoisten henkilötarinoiden lisäksi myös Amerikan laulajiin, suomalaisen mieslauluperinteeseen Pohjois-Amerikassa. Valitettavasti Amerikan laulajien laulut on pian laulettu heidän korkean ikänsä vuoksi, eikä uusia laulajia ole tarpeeksi ilmaantunut. Alaskan lohijokien kautta matkaamme Michiganin suomalaisalueille, jossa Carl Pellonpää on toimittanut pisimpään maailmalla esitettyä suomenkielistä tv-ohjelmaa, viitisen kymmentä vuotta: Suomi kutsuu, Finland calling.

Yksi mielenkiintoinen siirtolaisuushistoria ulkosuomalaisten elämänvaiheessa ovat ihanneyhteiskunnat, joissa kirjassa vierailimme Paraguayn viidakossa, Brasilian Penedossa ja Kanadan Sointulassa. Oma tarinansa on myös Argentiinan Colonia Finlandesa, joka täytti hiljattain 110 vuotta.

Kun suomalainen muuttaa ulkomaille, niin eräs ensimmäisistä asioista mitä hän alkaa puuhata on saunan rakentaminen, siitä hullu suomalainen ei pääse eroon missään päin maailmaa. Kirjassa paneudutaankin suomalaisen saunan historiaan maailmalla.

Tärkeimmät asiat on kerrottu myös englanniksi, lyhyesti ja ytimekkäästi.

Siirtolaisuusinstituutti 2017. 253 s.

Hinta 25 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus:

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>